

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α
=====

ΘΕΜΑ: ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΣΜΟΣ - ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΓΑΛΑΝΗΣ ΑΝΤΡΕΑΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:
ΒΑΧΑΒΙΟΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ
ΓΡΥΜΑΝΗ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	1139
----------------------	------

5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ I	
Ελεύθερο εμπόριο	2
Προστατευτισμός	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ II	
Ιστορική αναδρομή Προστατευτισμού-Ελεύθερου εμπορίου	11
Ίδρυση οικονομικών ενώσεων	13
1) Προστατευτισμός	16
2) Νέες μορφές ανταγωνισμού	17
Τι είναι ΕΟΚ	18
Σχέσεις ΕΟΚ με τα κράτη της Μεσόγειου	23
Το σύστημα τιμών αναφοράς και η σημασία του	23
Σχέσεις ΕΟΚ - Ελλάδας	26
Κοινή Αγροτική Πολιτική	32
I Πλεονεκτήματα της ΚΑΠ	32
II Ανάγκη κοινής και παρεμβατικής πολιτικής	33
III Νομικό πλαίσιο	34
IV Κοινή οργάνωση αγροτικών αγορών	34
V Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα	36
VI Επιτεύγματα της ΚΑΠ	38
VII Προβλήματα της ΚΑΠ	39
VIII Αναθεώρηση της ΚΑΠ	40
IX Εφαρμογή της ΚΑΠ στην Ελλάδα	41
Νομισματική Πολιτική	42
I Ανάγκη Κοινής Νομισματικής Πολιτικής	42
II Νομισματικά προβλήματα της ΕΟΚ	43
III Νομισματική οργάνωση της Κοινότητας	46
IV Απολογισμός της Νομισματικής Πολιτικής της ΕΟΚ	51
V Εφαρμογή της Νομισματικής Πολιτικής στην Ελλάδα	53
Οικονομική Πολιτική	55
I Ανάγκη Κοινής Οικονομικής Πολιτικής	55
II Απολογισμός της Οικονομικής Πολιτικής της ΕΟΚ	57
III Συμπεράσματα για την Ελλάδα	58
Βιομηχανική Πολιτική	59
I Ανάγκη Κοινής Βιομηχανικής Πολιτικής	62
II Βιομηχανική Πολιτική σε σχέση με την Ελλάδα	64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ	
Σχέσεις ΕΟΚ - ΕΖΕΣ	68
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	75
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	76

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το εξωτερικό εμπόριο είναι πολύ σημαντικό για την οικονομική ανάπτυξη στις αναπτυσσόμενες χώρες, γιατί στις περισσότερες χώρες, η παραγωγή για εξαγωγές αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της οικονομικής τους δραστηριότητας. Οι δυνάμεις που διαμορφώνουν το είδος του εξαγωγικού εμπορίου αντανακλούν κατά συνέπεια στην εγχώρια οικονομία. Έτσι η οικονομική ανάπτυξη στις αναπτυγμένες χώρες μπορεί να αυξήσει τις εξαγωγές και τα εισοδήματα στις αναπτυσσόμενες χώρες και να παρακινήσει έτσι την οικονομική τους ανάπτυξη. Αυτή η αλληλοεξάρτηση του εμπορίου με την οικονομική ανάπτυξη υπογραμμίζει την αποφασιστική σπουδαιότητα του διεθνούς εμπορίου.

Στο διεθνές εμπόριο έχουν ακουστεί πολλές απόψεις σχετικά με τον προστατευτισμό και το ελεύθερο εμπόριο. Είναι οι δύο βασικές μορφές του εμπορίου που κυριαρχούν στη διεθνή αγορά. Και οι δύο πλευρές έχουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα τους τα οποία θα αναλύσουμε λεπτομερώς παρακάτω.

Θεωρητικά και σύμφωνα με τη θεωρία του συγκριτικού κόστους φαίνεται ότι το διεθνές εμπόριο θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο ελεύθερο. Στην πράξη όμως, όπως παρατηρούμε όλες οι χώρες ακολουθούν προστατευτική πολιτική έτσι ώστε να εμποδίζει τα προϊόντα να κινούνται ελεύθερα σύμφωνα με τις διαφορές που εμφανίζουν στις τιμές. Ειδικά στις αναπτυσσόμενες χώρες, στις οποίες η μεγιστοποίηση του εθνικού εισοδήματος προέρχεται από την προστασία της εγχώριας παραγωγής από τον εξωτερικό ανταγωνισμό, δηλαδή την υψηλή δασμολόγηση των εισαγωγών. Ενώ αντίθετα στις αναπτυγμένες χώρες η μεγιστοποίηση του εθνικού εισοδήματος προέρχεται από την κατάργηση των δασμών έτσι ώστε τα προϊόντα να κινούνται ελεύθερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Ανάλογα με την οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι χώρες ακολουθούν είτε την πολιτική του προστατευτισμού, είτε την πολιτική του ελεύθερου εμπορίου. Έτσι καταλήγουμε σε δύο αντίθετα πολιτικοοικονομικά ρεύματα του προστατευτισμού και του ελεύθερου εμπορίου, από τα οποία το καθένα ευνοεί ανάλογα τις διάφορες χώρες.

Παρακάτω θα δούμε συνοπτικά τα επιχειρήματα που προβάλλονται και για τις δύο απόψεις:

Ελεύθερο εμπόριο: Ενοούμε την ελεύθερη μετακίνηση αγαθών, εργαζομένων, υπηρεσιών και κεφαλαίων στη διεθνή αγορά χωρίς κανένα κρατικό παρεμβατισμό.

Ο ελεύθερος ανταγωνισμός διευκολύνει τη συνεχή προσαρμογή των λειτουργιών και των δομών της προσφοράς και της ζήτησης, προς τις προτιμήσεις των καταναλωτών και τις εξελίξεις της τεχνικής, επειδή κάμπτει τις αντιστάσεις για διαρθρωτικές αλλαγές, αναγκάζει σε συμπίεση του κόστους και είναι όπλο εναντίον του πληθωρισμού. Η ελευθερία του εμπορίου συμφέρει τους καταναλωτές γιατί τους φέρνει μεγάλη ποικιλία αγαθών, απ' όλες τις προελεύσεις στη χαμηλότερη δυνατή τιμή.

Σ' αυτά το κράτος αντιδρά με την πολιτική του ανταγωνισμού και τη βιομηχανική πολιτική, που επιδιώκει να πλαισιώσει τον ιδιωτικό προγραμματισμό με το δημόσιο δημοκρατικό προγραμματισμό που παίρνει υπ' όψη τα συμφέροντα του κοινωνικού συνόλου και του συνόλου των επιχειρήσεων ενός κλάδου, των καταναλωτών, των εργαζομένων και του πληθυσμού των τόπων εγκατάστασης των επιχειρήσεων.

Βασικό του πλεονέκτημα είναι ότι επιτρέπει σ' όλες τις χώρες να εξειδικεύονται στην παραγωγή των προϊόντων που έχουν το συγκριτικό πλεονέκτημα, έτσι ώστε να αυξάνεται η παραγωγή και να εξιδεικεύεται με αποτέλεσμα να έχουμε και αύξηση της κατανάλωσης. Αυτό είναι αποτέλεσμα του ότι η παραγωγή των διαφόρων προϊόντων έχει διαφορετικό κόστος από χώρα σε χώρα. Όπως επίσης γνωρίζουμε ότι καμμία χώρα δεν είναι αυτόνη σ' όλα τα προϊόντα που έχει ανάγκη, άρα το εμπόριο ανάμεσα στις διάφορες χώρες είναι αναγκαίο.

Επίσης άλλο ένα επιχειρήματα που προβάλλεται για το ελεύθερο εμπόριο είναι ότι το σύστημα της ελεύθερης

ανταγωνιστικής αγοράς αποτελεί το πιο επαρκές μέσο για την κατανομή των σπανίων παραγωγικών μέσων, έτσι ώστε να αυξάνεται η υλική ευημερία των ατόμων τα οποία εκλέγουν ελεύθερα τα αγαθά που προτιμούν.

Ακόμη επειδή στις χώρες υπάρχουν διαφορές στο κόστος παραγωγής από τα προϊόντα υπάρχουν ωφέλη από το διεθνές εμπόριο, όταν οι χώρες εξιδεικεύονται στην παραγωγή προϊόντων με μικρό κόστος.

Ένα μειονέκτημα του ελεύθερου εμπορίου είναι ότι η ελευθερία φέρνει αβεβαιότητα και οι επιχειρήσεις προσπαθούν να την αντικαταστήσουν με τη συνεργασία και συμφωνίες μεταξύ τους, την αύξηση του μεγέθους και την κυριαρχηση της αγοράς. Άλλο ένα μειονέκτημα είναι ότι η αποφασιστικότητα των κυβερνήσεων ως προς την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού χαλαρώνει ως προς την προστασία του ελεύθερου εμπορίου.

Υποστηρίζεται ότι το διεθνές εμπόριο έχει συμβάλει στην ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών και θα παίξει εξίσου σημαντικό ρόλο, αρκεί να διεξαχθεί και να αναπτυχθεί μέσα σ' ελεύθερες συνθήκες χωρίς περιορισμούς. Βέβαια αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει να ασκηθεί μια πολιτική 100% ελεύθερου εμπορίου για να επιτευχθεί μια πιο ταχύριθμη ανάπτυξη. Οι οριακές παρεμβάσεις στην ελεύθερη ροή του εμπορίου αν επιλεγούν προσεκτικά μπορεί να επιταχύνουν την ανάπτυξη. Οι σοβαρές αποκλίσεις από το ελεύθερο εμπόριο μπορούν να δικαιολογηθούν με το αιτιολογικό της ανάπτυξης και είναι σχεδόν το ίδιο πράγμα σαν να λέγαμε οικονομικές αιτίες μόνο αν και όταν χρειαστεί να αντισταθμίσουν την αρνητική πλευρά, όπως π.χ. τις συνέπειες του συνεχούς πληθωρισμού ή μιας συγκεκριμένης φορολογίας ή την πολιτική στήριξης των εγχώριων τιμών.

Το ελεύθερο εμπόριο είναι η καλύτερη πολιτική για την ανάπτυξη της οικονομίας των χωρών. Παρόλο όμως που υποστηρίζεται ότι τα πλεονεκτήματα του ελεύθερου εμπορίου είναι πολύ περισσότερα από του προστατευτισμού, το ελεύθερο εμπόριο δεν έχει εφαρμοστεί ποτέ στην πράξη γιατί το εμπόριο δεν ήταν ποτέ απαλλαγμένο από επεμβάσεις προστατευτικού χαρακτήρα. Κυρίως αυτό οφείλεται στην αλληλοεξάρτητη που υπάρχει μεταξύ των κρατών.

Οι οικονομίες όλων των χωρών, καθώς και τα πολιτικά συστήματα βρίσκονται σε στενή συνεργασία και διευρυνόμενη αλληλοεξάρτηση. Η αλληλοεξάρτηση έχει αναπτυχθεί σαν ένα καθολικό και αναπόφευκτο φαινόμενο. Επίσης θέτει σοβαρούς περιορισμούς στην ελευθερία και αυτονομία των κυβερνήσεων, στην διαμόρφωση και άσκηση της οικονομικής πολιτικής. Είναι αδύνατο για τις κυβερνήσεις να προγραμματίζουν την οικονομική δραστηριότητα (π.χ. ρυθμούς ανάπτυξης) χωρίς να παίρνουν υπ' όψη τους οικονομικούς στόχους άλλων χωρών, ιδιαίτερα όταν η οικονομία τους είναι ανοικτή.

Η ολοκλήρωση αποτελεί μια διαδικασία για την θεσμοποίηση και έλεγχο της αλληλοεξάρτησης, καθώς και για την ενίσχυση του ρόλου των μικρών χωρών στο διεθνές σύστημα. Η ολοκλήρωση επιτρέπει την ανάπτυξη μορφών συλλογικής κυριαρχίας σε κάλυψη του κενού που δημιουργείται από την απώλεια εθνικής κυριαρχίας. Η έννοια της οικονομικής αλληλεξάρτησης π.χ. μπορεί να διακριθεί σε τεχνολογική ή χρηματοδοτική αλληλοεξάρτηση ή σε επίπεδο απαλλαγής αγαθών και υπηρεσιών.

Παρατηρήθηκε ότι ένας υψηλός βαθμός ευημερίας που βασίζεται σε εξειδίκευση και στις απαλλαγές επιβάλλει μία πειθαρχία, η οποία περιορίζει την αυτονομία κάθε χώρας ξεχωριστά, καθορίζει ιδιαίτερους στόχους και πολιτικές. Επίσης η ευημερία διευρύνει αλλά και περιορίζει την ελευθερία των χωρών να ενεργούν σύμφωνα με τις επιθυμίες τους. Το κεντρικό πρόβλημα της διεθνούς οικονομικής συνεργασίας αναφέρεται στο πως να διατηρηθούν ελεύθερα από περιορισμούς τα πολυπληθή πλεονεκτήματα που απορρέουν από την διεθνή οικονομική αλληλοεξάρτηση και παράλληλα να διατηρηθεί ο μεγαλύτερος βαθμός ελευθερίας για κάθε έθνος στην διαμόρφωση των θεμιτών οικονομικών του στόχων.

Οι δυσκολίες και τα προβλήματα που δημιουργεί η αυξανόμενη οικονομική αλληλοεξάρτηση στο σύγχρονο κόσμο έχουν προκαλέσει το ενδιαφέρον των μελετητών και γίνονται προσπάθειες για την ρύθμιση της αλληλοεξάρτησης. Ειδικά γίνονται προσπάθειες για την συγγραφή ενός κώδικα επιτρεπόμενης συμπεριφοράς που θα καθορίζει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες θα είναι διεθνώς δικαιολογημένη η επιβολή περιορισμών σε πολιτικά και κοινωνικά ευαίσθητες ανταλλαγές.

Ο στόχος δεν θα είναι βέβαια ένα μεγάλο βήμα για την επίτευξη μίας νέας φιλελευθεροποίησης στο εμπόριο, αλλά η ορθολογικοποίηση ενός συστήματος περιορισμένης αλληλοεξάρτησης που θα ανταποκρίνεται στην πολιτική πραγματικότητα. Γενικά αλληλοεξάρτηση δε σημαίνει αναγκαστικά την εξάλειψη της κυριαρχίας. Αλληλοεξάρτηση σημαίνει ότι ή αυτονομία και ελευθερία των εθνικών κυβερνήσεων ιδιαίτερα σε οικονομικά και στρατιωτικά θέματα έχουν συρρικνωθεί.

Π ρ ο σ τ α τ ε υ τ ι σ μ ό ς : Είναι η παρεμβατική πολιτική που ακολουθούν οι χώρες η καθεμία χωριστά ή μαζί υπό την μορφή οικονομικών ενώσεων έτσι ώστε να παρεμποδίζεται η ελεύθερη μετακίνηση των αγαθών.

Λόγοι απασχολήσεως, ασφάλειας και εθνικού γοήτρου ωθούν τα κράτη να υποστηρίζουν την εθνική παραγωγή και να παρακωλύουν την εισαγωγή ξένων προϊόντων ή να επιβαρύνουν το κόστος τους. Μετά την κατάργηση της τελωνειακής προστασίας μέσα σε μια κοινή αγορά η πρώτη αντίδραση υπό την προτροπή διαφόρων ομάδων πιέσεων, επιχειρηματικών, συνδικαλιστικών

και τοπικών είναι να επεμβαίνουν υπέρ των επιχειρηματικών, συνδικαλιστικών και με άλλα μέσα φανερά με κλαδικές ή περιφερειακές βοήθειες ή συγκαλυμένα με διάφορες προδιαγραφές, οι οποίες υποτίθεται ότι προστατεύουν μόνο τους καταναλωτές ή το περιβάλλον, αλλά στην πραγματικότητα προστατεύουν συγχρόνως και την εγχώρια παραγωγή έναντι των ξένων προϊόντων, τα οποία δεν ανταποκρίνονται στις εθνικές προδιαγραφές. Αυτές οι τάσεις προστατευτισμού οι οποίες εμποδίζουν την ελευθερία του εμπορίου και επομένως την τελείωση της Κοινής Αγοράς, δυναμώνουν μόλις υπάρξει γενική οικονομική κρίση ενός κλάδου μέσα στην ΕΟΚ.

Όπως είπαμε στην πράξη εφαρμόζεται μόνο το προστατευτικό εμπόριο, δηλαδή όλες οι χώρες επιβάλλουν προστατευτικά μέτρα ειδικά στις εισαγωγές τους. Βέβαια δεν μπορεί να υποθεί ότι το εμπόριο ελέγχεται γιατί έτσι οι κυβερνήσεις θα θεωρηθούν ότι ενεργούν εθνικά. Με την εφαρμογή περιοριστικών μέτρων κερδίζουν τα κράτη τα οποία τα επιβάλλουν.

Τόσο στην θεωρία όσο και στην πράξη όταν μιλάμε για προστασία συχνά υπονοούμε ένα δασμό, ένα φόρο που εξ' ορισμού επιβαρύνει αποκλειστικά τα εισαγόμενα προϊόντα. Ο δασμός όμως δεν είναι παρά μια μορφή προστασίας και μάλιστα από τις λιγότερο αποτελεσματικές, είναι όμως από τους αρχαιότερους που έχουν χρησιμοποιηθεί. Οι δασμοί στην αρχή επιβάλλονταν με την δικαιολογία ότι ήταν αντάλλαγμα για την χρησιμοποίηση των λιμανιών, πορθμείων κ.λ.π. που για την κατασκευή και συντήρησή τους χρειαζόνταν χρήματα.

Οι δασμοί είναι οι φόροι που μπαίνουν πάνω στην τιμή των αγαθών εισαγόμενων και εξαγόμενων και έχει συνέπεια την αύξηση την τιμής διάθεσης του προϊόντος. Βοηθούν στην μεγιστοποίηση του εθνικού εισοδήματος και του εθνικού πλούτου. Μέσω των δασμών προστατεύονται τα εγχώρια προϊόντα, δημιουργούνται έσοδα για το δημόσιο, εξικονομείται συνάλλαγμα και αναπτύσσονται οι επιθυμητές εμπορικές συναλλαγές με διάφορες χώρες.

Οι δασμοί διακρίνονται ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκουν σε ταμιευτικούς και προστατευτικούς. Οι ταμιευτικοί προκαλούν αύξηση των εσόδων του δημοσίου, επιβάλλονται σε είδη πολυτελείας και είδη διατροφής εισαγόμενα. Οι προστατευτικοί δασμοί αποβλέπουν στην προστασία των εγχώριων προϊόντων από τον συναγωνισμό των ξένων. Επιβάλλονται σε όμοια προϊόντα ή σε παρεμφερή που μπορούν να υποκαταστήσουν τα εγχώρια και είναι πολύ υψηλοί έτσι ώστε να αναγκάζουν τους καταναλωτές να περιοριστούν στα εγχώρια.

Ακόμα διακρίνονται σε εισαγωγικούς και εξαγωγικούς. Είναι ιδιαίτερα σημαντική η προστατευτική επίδραση που ασκεί ο εισαγωγικός δασμός και το ύψος του δασμού αυτού είναι ο

κύριος καθοριστικός παράγοντας της αύξησης της εγχώριας παραγωγής. Κριτήριο για την επιβολή του εισαγωγικού δασμού είναι η τοποθέτηση ενός προϊόντος στην κατανάλωση σε ελεύθερη κυκλοφορία. Η αύξηση της τιμής κάνει δυνατή την παραγωγή του προϊόντος εγχώρια, από οριακές βιομηχανίες που δεν είναι αρκετά ανταγωνιστικές πριν από την επιβολή του δασμού ώστε να είναι βιώσιμες. Οι εξαγωγικοί δασμοί τείνουν να καταργηθούν και επιβάλλονται για περιορισμό εξαγωγής.

Άλλο ένα είδος δασμού είναι οι δασμοί διαμετακόμισης οι οποίοι επιβάρυναν παλιότερα τα εμπορεύματα που περνούσαν το τελωνειακό έδαφος μιας χώρας με προορισμό την εισαγωγή τους σε άλλη χώρα. Στην Ελλάδα δεν έχουν επιβληθεί ποτέ, αλλά και στις άλλες χώρες έχουν καταργηθεί γιατί εμποδίζουν την ελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου.

Ακόμα ανάλογα με τον τρόπο που επιβάλλονται οι δασμοί διακρίνονται σε δασμούς κατ' αξία και κατά είδος ή σε ειδικευμένους δασμούς. Κατ' αξία δασμός σημαίνει ότι εκφράζονται σαν ποσοστό στην αξία των προϊόντων που εισάγονται. Αυτός ο τύπος δασμού χρησιμοποιείται περισσότερο από τις ευρωπαϊκές χώρες ενώ οι Η.Π.Α. χρησιμοποιούν και τους δύο τύπους δασμών. Κύριο πλεονέκτημα αυτού του δασμού είναι ότι εξασφαλίζει - εφόσον αποτελεί σταθερό ποσοστό της τιμής του αγαθού - ένα σταθερό επίπεδο προστασίας, που δεν επιρεάζεται από τις πληθωριστικές πιέσεις. Ακόμα έχει περισσότερο εξισωτικό χαρακτήρα με την έννοια ότι η προστασία που παρέχει είναι ανάλογη με την τιμή του αγαθού που μπορεί να προσφέρεται σε διαφορετικές ποιότητες και τύπους. Αντίθετα όταν ο δασμός εκφράζεται σαν ένα σταθερό απόλυτο ποσό στην τιμή του αγαθού, η προστασία που παρέχει έχει την τάση να μειώνεται εξ αιτίας της ανωδικής πορείας των τιμών. Το βασικό πλεονέκτημα του κατά μονάδα δασμού είναι η απλότητα του, αναφορικά με τον υπολογισμό και την είσπραξη τους. Αντίθετα οι ειδικευμένοι δασμοί επιβάλλονται σταθερά σε κάποια μονάδα ποσότητας. Με ορισμένες προϋποθέσεις επιβάλλονται βέβαια μικτοί δασμοί, δηλαδή κατ' αξία και κατά είδος.

Ακόμα υπάρχουν οι συμπληρωματικοί ή συμψηφιστικοί δασμοί οι οποίοι επιβαρύνουν τα εισαγόμενα προϊόντα και τα εγχώρια όσο και οι εσωτερικοί δασμοί. Σ' αυτούς περιλαμβάνονται και οι δασμοί αντιντάμπινγκ που επιβάλλονται στα προϊόντα που εισάγονται σε τιμές ντάμπινγκ, δηλαδή τιμές αισθητά χαμηλότερες από τις τιμές που ισχύουν στη χώρα που εξάγει το προϊόν, και σκοπεύουν να προστατεύσουν κάποιο εγχώριο προϊόν ή κάποιο τομέα παραγωγής από τον συναγωνισμό του ξένου προϊόντος. Εδώ ανήκουν οι αντισταθμιστικοί, δηλαδή οι εισφορές που επιβάλλονται όταν η τιμή εξαγωγής κάποιου προϊόντος είναι αισθητά χαμηλή γιατί επιχορηγείται από το κράτος.

Το ντάμπινγκ εφαρμόζεται όταν οι επιχειρήσεις παίρνουν επιδοτήσεις για τις εξαγωγές όταν υπάρχει μονοπώλιο με διάκριση στις τιμές και στις αγορές, έτσι οι παραγωγοί μπορούν να παράγουν με μειωμένο κόστος. Το ντάμπινγκ διακρίνεται σε σποραδικό, επιθετικό ή πολεμικό και διαρκές.

Σ π ο ρ α δ ι κ ό, εφαρμόζεται σε περίπτωση υπερπαραγωγής που δημιουργείται πτώση τιμών. Γίνεται από μεγάλες επιχειρήσεις που σκοπεύουν στην εξόντωση αλλοδαπών επιχειρήσεων.

Ε π ι θ ε τ ι κ ό, όταν μια άλλη χώρα μειώνει και εκείνη τις τιμές της, έχουμε αμυντικό ντάμπινγκ. Τότε δημιουργείται οξύς ανταγωνισμός που οδηγεί σε πολύ χαμηλή πτώση των τιμών.

Δ ι α ρ κ έ ς, όταν η εξαγωγική επιχείρηση ασκεί μονοπώλιο με διακρίσεις στις τιμές και στις αγορές, τότε η επιχείρηση κερδίζει. Όταν έχουμε ντάμπινγκ η χώρα που προσβάλλεται καταφεύγει σε πολιτική αντιντάμπινγκ για να προστατεύσει την εγχώρια παραγωγή. Με την εφαρμογή του ντάμπινγκ αυξάνεται το μέγεθος της εγχώριας αγοράς αν προστατεύεται η βιομηχανία και προκαλείται επέκταση της αγοράς για γεωργικά προϊόντα.

Στις μορφές μη δασμολογικής προστασίας ανήκουν οι ποσοτώσεις, οι οποίες πλήττουν άμεσα την εισαγόμενη ποσότητα και άλλες πιά συγκαλυμένα καταλήγουν να έχουν αποτελέσματα ισοδύναμα με δασμούς αφού δυσχεραίνουν την εισαγωγή π.χ. ειδικός έλεγχος τιμολογίων εισαγωγής ή και φανερό προτίμηση των εγχώριων προϊόντων στις προμήθειες του δημοσίου.

Μιά άλλη ενδιαφέρουσα ανακάλυψη είναι η λεγόμενη αποτελεσματική προστασία. Βασική σύλληψη αυτής της προστασίας είναι η αρχή ότι για να εκτιμήσει κάποιος την προστασία που πραγματικά παρέχεται σε ένα συγκαλυμένο κλάδο, δεν αρκεί να γνωρίσει μόνο το ύψος του ονομαστικού δασμού του τελικού προϊόντος, αλλά και το ύψος της προστασίας που παρέχεται στις χρησιμοποιούμενες ύλες και στα ενδιάμεσα αγαθά για την παραγωγή του προϊόντος αυτού. Γιατί όσο μεγαλύτερη είναι η προστασία αυτών των εισροών, τόσο μειώνεται η προστασία του τελικού προϊόντος μιά και αυξάνεται το κόστος παραγωγής. Η ανακάλυψη αυτή οδήγησε σε σειρά θεωρητικών και εμπειρικών διευρύνσεων με επιστέγασμα τις προσπάθειες εκτίμησης της αποτελεσματικής προστασίας σε πλαίσιο υποδείγματος γενικής ισορροπίας. Αν η ανάλυση της παρέμβασης του κράτους στην πλευρά των εισαγωγών έχει ήδη προχωρήσει σε αρκετά εξελιγμένο στάδιο, δεν μπορεί να λεχθεί το πεδίο για την παρέμβαση του κράτους στην άλλη πλευρά, την προώθηση των εξαγωγών. Κι όμως κανένας δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι η παρέμβαση αυτή είναι συχνή και συνήθως έμμεση. Έτσι ανάμεσα στα άμεσα μέτρα περιλαμβάνεται π.χ. η σχετική επιδότηση επιτοκίων και στα έμμεσα περιλαμβάνονται

ενισχύσεις και επιδοτήσεις που δίνονται π.χ. στα πλαίσια της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης.

Καίριο θέμα στα πλαίσια της επιλογής της κατάλληλης για κάθε χώρα στρατηγικής ανάπτυξης παραμένει το περίφημο δίλλημα ανάμεσα στην πολιτική υποκατάστασης εισαγωγών και στην πολιτική προώθησης εξαγωγών. Η θεωρητική δικαιολόγηση της μίας και της άλλης επιλογής στηρίζεται στην τοποθέτηση απέναντι στο πρόβλημα της σχέσης του διεθνούς εμπορίου με την διαδικασία ανάπτυξης. Τα τελευταία δέκα χρόνια οι προσπάθειες που έγιναν για συνθετική παρουσίαση της πολιτικής που ακολουθήθηκε από διάφορες λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες σίγουρα πλούτισαν την σχετική σκέψη. Το δίλλημα πάντως παραμένει και η απάντηση ίσως βρίσκεται σε μιά πιο εκλεκτική επιλογή που να βασίζεται στην συγκεκριμένη πραγματικότητα και στην δυναμική του συσχετισμού δυνάμεων σε κάθε χώρα.

Οι κανονιστικές θεωρίες του προστατευτισμού δηλαδή τα θεωρητικά επιχειρήματα της παραχώρησης προτιμησιακού καθεστώτος σε ορισμένους κλάδους είναι πολυάριθμες και μερικές τουλάχιστον απ' αυτές εξαιρετικά αμφιλεγόμενες.

Αλλά προστατευτικά μέτρα είναι οι ποσοτώσεις, οι οποίες αναφέραμε και παραπάνω συνοπτικά, περιορίζουν τις προτιμήσεις σε ετήσια ποσά εισαγωγών ορισμένων προϊόντων, δηλαδή καθορίζεται η ανώτατη ποσότητα εισαγωγής από κάθε προϊόν μέσα σε μια ορισμένη χρονική περίοδο. Οι ποσοτώσεις δεν αποφέρουν έσοδα στο κράτος αλλά είναι το πιο εύκολο μέσο προστασίας με διοικητικές αποφάσεις, χωρίς να υπάρχει λόγος να ψηφιστεί ειδική νομοθεσία. Ακόμη αποτρέπουν την αύξηση του βαθμού προστασίας και όταν η χώρα δεσμεύεται με εμπορικές συμφωνίες που της απαγορεύουν να επιβάλλει εισαγωγικούς δασμούς.

Οι εισαγωγικές ημερομηνίες μειώνουν τους δασμούς μόνο κατά την διάρκεια ορισμένων εποχών του χρόνου.

Οι ειδικοί όροι διασφάλισης προστατεύουν τα συμφέροντα των παραγωγών της Κοινότητας στην περίπτωση διαταραχών της αγοράς.

Συναλλαγματικοί περιορισμοί ή υποτίμηση του εθνικού εισοδήματος, διμερείς συμβάσεις και ανάληψη εμπορίου από το κράτος είναι άλλα προστατευτικά μέτρα. Στην πράξη όμως γίνεται συνδιασμός από μέσα προστασίας.

Οι υποστηρικτές του προστατευτικού εμπορίου χρησιμοποιούν διάφορα επιχειρήματα οικονομικά και μη:

Αυτά που έχουν οικονομικό χαρακτήρα είναι:

- Βελτίωση των όρων εμπορίου. Με την επιβολή φόρου έχουμε σαν συνέπεια να βελτιώνονται οι όροι του εμπορίου. Γιατί βάζοντας φόρο σε κάποιο εισαγόμενο προϊόν αυξάνεται η τιμή του η οποία βαραίνει τον

παραγωγό και τα έσοδα από τους δασμούς πηγαίνουν στο δημόσιο.

Η επιβολή του δασμού απαιτεί, η χώρα που παράγει το προϊόν να μην έχει άλλες εναλλακτικές αγορές να καταφύγει. Οι συντελεστές παραγωγής να έχουν περιορισμένες εναλλακτικές χρήσεις. Η ζήτηση για εξαγωγές δεν επηρεάζεται από την απώλεια εισοδήματος που δημιουργείται στις χώρες που οι πωλήσεις του μειώνονται από την επιβολή του δασμού.

- Προστασία νέων επιχειρήσεων. Αναφερόμαστε στις επιχειρήσεις που έχουν ανάγκη από βοήθεια στο ξεκίνημα τους και δεν μπορούν να συναγωνιστούν στην αρχή άλλες αλλοδαπές βιομηχανίες χωρίς δασμολογική προστασία. Με την προστασία οι νέες εταιρείες μπορούν να αναπτυχθούν και να σταθούν αργότερα χωρίς προστατευτικά μέτρα. Στην πράξη βέβαια αυτοί οι δασμοί που επιβάλλονται με την δικαιολογία της προστασίας παραμένουν και μετά.
- Διόρθωση της ανισορροπίας του ισοζυγίου πληρωμών. Με τους δασμούς στις εισαγωγές συντηρούνται τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας και δημιουργείται αύξηση των τιμών και πληθωριστικές πιέσεις.
- Μέσα για εμπορικές διαπραγματεύσεις. Κάποια χώρα μπορεί να εγκαταλείψει από μόνη της τα προστατευτικά μέτρα αλλά μέσω των δασμών να διαπραγματεύεται την μείωση των δασμών που της επιβάλλονται από τις άλλες χώρες για τις εξαγωγές της. Αν και πολλές φορές αυτή η πολιτική έχει αντίθετα αποτελέσματα.
- Μέσω των δασμών προωθείται η εγχώρια παραγωγή, δηλαδή παράγονται πολλά από τα εισαγόμενα προϊόντα από την εγχώρια βιομηχανία και έτσι μειώνεται η ανεργία. Αν και πολλές φορές με την μείωση των εισαγωγών μειώνονται και οι εξαγωγές.
- Παρεπώδιση ντάμπινγκ. Όταν κάποια χώρα έχει προβλήματα σε περίπτωση ντάμπινγκ καταφεύγει σε πολιτική επιβάλλοντας προστατευτικά μέτρα.
- Αυξάνεται το μέγεθος της αγοράς δηλαδή, παράγονται στις εγχώριες βιομηχανίες τα προϊόντα που εισάγονται. Ακόμα με την προστασία της βιομηχανίας δημιουργείται και επέκταση της αγοράς για τα γεωργικά προϊόντα γιατί ο αγροτικός τομέας ευνοείται από επιβολή δασμών και από την αύξηση της αγοραστικής δύναμης των εργατών. Έτσι έχουμε μια καθαρή επέκταση στην αγορά των γεωργικών προϊόντων.

Ένα σημαντικό μειονέκτημα του προστατευτισμού είναι ότι οι επιχειρήσεις με την παραμονή της επιβολής του δασμού

επαναπαύονται και δεν προσπαθούν να κάνουν τα προϊόντα τους ανταγωνιστικά στην εντόπια και κυρίως στην διεθνή αγορά.

Μη οικονομικοί λόγοι τους οποίους υποστηρίζουν οι υποστηρικτές του προστατευτισμού είναι η εθνική άμυνα, το επιχείρημα της αυτάρκειας ή ακόμα και πολιτικοί λόγοι.

Συνοπτικά σύμφωνα με τις απόψεις των υποστηρικτών των δύο πολιτικοοικονομικών ρευμάτων έχουμε τα εξής συμπεράσματα:

Το ελεύθερο εμπόριο είναι η καλύτερη αντιμονοπωλιακή τακτική και η σημαντικότερη εγγύηση για την διατήρηση του ανταγωνισμού σε ικανοποιητικό επίπεδο. Αντίθετα ο παρεμβατισμός είναι αρνητικός για τον συντελεστή που αφθονεί. Οι παρεμβατικοί υποστηρίζουν ότι τα παρεμβατικά μέτρα ενεργούν διορθωτικά στις συνθήκες της αγοράς.

Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες ανάλυσης της παρεχόμενης προστασίας από θετική και όχι κανονιστική σκοπιά. Η παρεχόμενη προστασία θεωρείται ότι αποτελεί εκδήλωση μιας συγκεκριμένης πολιτικής βούλησης και το ζητούμενο είναι ή ανάλυση της πολιτικής αυτής βούλησης με βάση την σχετική ισχύ των ενδιαφερομένων φορέων, τα επιχειρήματα που μπορούν να προβάλλουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΣΜΟΥ - ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Με τις θεωρίες περί προστατευτισμού και ελεύθερου εμπορίου μας γεννιούνται διάφορα ερωτήματα, το κυριώτερο απ' αυτά είναι: κατά πόσο ο προστατευτισμός και το ελεύθερο εμπόριο βρίσκουν εφαρμογή στην εμπορική πολιτική των χωρών. Κατά πόσο προωθείται η ελευθεροποίηση του εμπορίου από τις διάφορες χώρες χωριστά και σαν σύνολο.

Πρώτες σοβαρές προσπάθειες για την ελευθεροποίηση του εμπορίου άρχισαν στα μέσα του 18ου αιώνα. Ο μερκαντιλισμός αντιστάθηκε στις προσπάθειες των εμπόρων και διανοούμενων της Αγγλίας να προσηλυτίσουν τον εμπορικό κόσμο και τις κυβερνήσεις των χωρών στο δόγμα της ελευθεροποίησης του εμπορίου. Η Αγγλία μαζί με Γαλλία, Ισπανία, Πορτογαλία από το 1500 ως το 1750 είχε συμπαρασυρθεί από το κύμα του φιλοπροστατευτισμού. Το έργο της διαφώτισης ήταν αρκετά δύσκολο. Η Αγγλία με την κατάργηση των νόμων του αραβοσίτου το 1846 έδωσε απόδειξη της πρόθεσης της να ακολουθήσει προοδευτική πολιτική ελευθεροποίησης εμπορίου και το παράδειγμα για τους υπόλοιπους.

Μετά τη λήξη των πολέμων και τη βιομηχανική ανάπτυξη της Αγγλίας φυσικό είναι ότι η διεθνής αγορά έπρεπε να παίζει το ρόλο της στη διαδικασία της οικονομικής μεγέθυνσης της Αγγλίας. Η αναζήτηση νέων πελατών στη διεθνή αγορά δεν ήταν απλή σύμπτωση με την εκστρατεία της για την ελευθεροποίηση του εμπορίου. Στα επόμενα χρόνια μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα έχουμε σημαντική ελευθεροποίηση. Προς το τέλος του αιώνα έχουμε ανάκαμψη του προστατευτισμού στις χώρες της Ευρώπης εκτός της Αγγλίας. Η ηπειρωτική Ευρώπη στην προσπάθεια να επιδιώξει την εκβιομηχάνιση του προστατευτισμού αναβίωσε τη φιλοσοφία του προστατευτισμού, μέχρι τον 1ο παγκόσμιο πόλεμο δεν έχουμε αλλαγές. Μετά τον πόλεμο και μέχρι το τέλος της οικονομικής δυσπραγίας (δεκαετία 30) ο εμπορικός κόσμος πέρασε μία σημαντική ύφεση στην εξελικτική διαδικασία της ελευθεροποίησης του εμπορίου. Αυτή η οπισθοδρόμηση ήταν τόσο σοβαρή ώστε η μεταπολεμική περίοδος μέχρι το 1934 ονομάστηκε νεομερκαντιλιστική.

Πρώτη προσπάθεια για αναβίωση της ελευθεροποίησης, έγινε από τις ΗΠΑ. Ήταν ο διάδοχος της Αγγλίας στην ανάληψη πρωτοβουλιών για την ελλάτωση των δασμών. Ήταν επιτακτική ανάγκη γιατί τα Αμερικάνικα δασμολογικά τείχη ήταν υψηλά μετά το νόμο του Smoot-Hawley το 1930. Το 1934 υπό την προεδρία του Ρούσβελτ η βουλή ψήφισε το νόμο της Αμοιβαιότητας - το νόμο των Εμπορικών Συμφωνιών - που αποτέλεσε φάση για την εμπορική πολιτική στο εξωτερικό. Στην περίοδο του μεσοπολέμου ξαναπρόβαλλε η ιδέα του ελεύθερου εμπορίου, όπως αναφέρουμε και παραπάνω που είχε μεσουρανήσει στα μέσα του 19ου αιώνα και πάλι δεν αναπτύχθηκε γιατί ήταν ακατόρθωτη η συμφωνία, ανάμεσα σε πολλές χώρες, ενώ είναι πιο εύκολες οι συμφωνίες σε μικρό αριθμό χωρών που έχουν κοινά ενδιαφέροντα, ή κοινούς πολιτικούς δεσμούς.

Η κρίση του '30 και ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος περιόρισαν την ελευθερία του εμπορίου. Τα κράτη θέσπιζαν υψηλούς δασμούς για να διασφαλίσουν τη διάθεση της εθνικής τους παραγωγής, ξεφεύγοντας εντελώς από το δόγμα του φιλελευθερισμού και την αρχή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που κυριαρχούσαν στο 19ο αιώνα. Σε πολλές περιπτώσεις οι κυβερνήσεις απαγόρευαν πλήρως τις εισαγωγές ορισμένων προϊόντων. Στην Ευρώπη του '45 δεν υπήρχε η έννοια του ελεύθερου εμπορίου, όπου η οικονομική κατάσταση νικητών και νικημένων στο τέλος του πολέμου ήταν άθλια. Η αγροτική παραγωγή είχε παραμεληθεί λόγω του στρατευμένου εργατικού δυναμικού και οι δυνατότητες αύξησης της βιομηχανικής παραγωγής ήταν πολύ περιορισμένες.

Η κατάσταση της Ιαπωνίας ήταν πολύ χειρότερη, μόνο οι ΗΠΑ δεν είχαν εξαρθρωθεί από τον πόλεμο. Για πολιτικούς και οικονομικούς λόγους δεν θέλησαν να αφήσουν την Ευρώπη να χρηματοδοτήσει μόνη της την διαδικασία ανασυγκρότησης της. Έτσι ο υπουργός εξωτερικών Marshall προώθησε ένα σχέδιο αμερικάνικης χρηματοδότησης της ευρωπαϊκής ανάπτυξης στα πλαίσια του οποίου διατέθηκαν 14 δισεκατομμύρια δολάρια. Για την διαχείριση των πιστώσεων δημιουργήθηκε το 1948 οργανισμός Ευρωπαϊκής οικονομικής συνεργασίας. Η Ιαπωνία με το δικό της μοντέλο ανάπτυξης πέτυχε το Ιαπωνικό θαύμα που την έφερε το 1950 ανταγωνίστρια των βιομηχανικών προϊόντων των ευρωπαϊκών κρατών και των ΗΠΑ. Η Δυτική Γερμανία παρουσίασε υψηλότερη άνοδο, ενώ η Γαλλία παρέμεινε στο ίδιο επίπεδο. Και η Ιταλία άσκησε έντονη φιλελεύθερη πολιτική με το άνοιγμα στο διεθνή ανταγωνισμό.

ΙΔΡΥΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΝΩΣΕΩΝ

Μετά τον πόλεμο άρχισε μία κίνηση για να γίνουν περιφεριακοί οικονομικοί συνασπισμοί. Το Βέλγιο, η Ολλανδία και το Λουξεμβούργο δημιούργησαν την τελωνειακή ένωση της BENELUX. Επίσης ιδρύθηκε η GATT (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου) από 24 χώρες και για να πετύχει χρησιμοποίησε σαν μέσο τη φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου.

Εχουμε ελεύθερες περιοχές εμπορίου που καταργούν τους δασμούς ανάμεσα στα μέλη τους και αφήνουν να καθορίζουν τα μέλη τους δασμούς προς τις χώρες που δεν είναι μέλη ελεύθερα. Οι Τελωνειακές ενώσεις εφαρμόζουν κοινό δασμολόγιο προς τις τρίτες χώρες και περιορίζουν τους εμπορικούς περιορισμούς μεταξύ τους.

Μετά τις καταστροφές του πολέμου δημιουργήθηκαν οι ιστορικές συνθήκες για την ένωση της Ευρώπης και ταυτόχρονα ευνοήθηκε η ταχύτατη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και η ελεύθερη μετακίνηση των συντελεστών παραγωγής. Στα πλαίσια αυτά εμφανίστηκε μια σειρά από διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς με κύριο στόχο την προώθηση της διεθνούς οικονομικής συνεργασίας και την αλληλοενημέρωση των μελών τους. Έτσι ετοιμάστηκε το έδαφος για τη δημιουργία μιας σειράς κινήσεων που προώθησαν την ιδέα συνεργασίας μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών. Τέλος αν προσθέσουμε και την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίου και εργασίας φτάνουμε στη μορφή της Κοινής Αγοράς. Η οικονομική ένωση προβλέπει εκτός των άλλων ενιαία πολιτική στη νομισματική κυκλοφορία, στις πιστώσεις, στις δημόσιες δαπάνες και στην φορολογία.

Η εξέλιξη της οικονομικής συνεργασίας που κατέληξε σε διάφορες μορφές οικονομικής ολοκλήρωσης στον δυτικό ευρωπαϊκό χώρο μπορεί να χωρισθεί σε τέσσερεις φάσεις. Η πρώτη συμπίπτει με την περίοδο ανασυγκρότησης των κατεστραμμένων από τον πόλεμο οικονομιών και της κοινωνικοπολιτικής παλινόρθωσης. Η δεύτερη φάση αρχίζει με την συμφωνία για την ίδρυση της ευρωπαϊκής κοινοπραξίας άνθρακα και χάλυβα η οποία ήταν ένα είδος τομεακής ενοποίησης. Η τρίτη φάση αρχίζει με την συνθήκη της Ρώμης για την ίδρυση της ΕΟΚ από τα ίδια κράτη που συμμετείχαν στην κοινοπραξία. Η ΕΟΚ όμως δεν είναι η μόνη μορφή οικονομικής ολοκλήρωσης στον δυτικοευρωπαϊκό χώρο. Στην τελευταία φάση έχουμε την διεύρυνση της ΕΟΚ, μέσω της οποίας αναζητάται μία νέα εσωτερική ισορροπία και ένας ορισμός του ρόλου της Κοινότητας στην διεθνή αγορά.

Η ίδρυση της Οικονομικής Κοινότητας όπως απόδειξε ο Erust B. Haas είχε σαν αποτέλεσμα να ωφεληθούν περισσότερο οι αμερικάνικες διεθνείς εταιρίες με τον έλεγχο που έχουν στην προηγμένη τεχνολογία. Η τεχνολογική αυτή υπεροχή και η δύναμη που ασκείται από το αμερικάνικο κεφάλαιο ερμηνεύουν

επίσης χωρίς αμφιβολία την αμερικάνικη εμπιστοσύνη στον πολυεθνισμό αλλά οι αμερικάνοι είναι αντίθετοι στην υπονοούμενη, εάν όχι τη ρητή περιφριοποίηση και τον προστατευτισμό της ΕΟΚ και μετά από τις κύριες αναπάντητες ερωτήσεις σήμερα, μετά το τέλος της εποχής του δολλαρίου, είναι εάν περνάμε από τον κόσμο του οικονομικού πολυεθνισμού στον κόσμο των περιφερειακών ομάδων των οποίων μπορούμε να πούμε ότι η ΕΟΚ αποτελεί το πρώτο παράδειγμα.

Η οικονομία της Δυτικής Γερμανίας ήταν εξωστρεφής και ανταγωνιστική. Η δυτικογερμανική κυβέρνηση δεν επιθυμούσε διακρίσεις σε βάρος τρίτων και ειδικά των ΗΠΑ γιατί υπολόγιζε το ενδεχόμενο ανταποδοτικών μέτρων που θα έθιγαν τις εξαγωγές. Επίσης συμφέρουσες για τη χώρα ανταλλαγές με τρίτες χώρες της περιφέρειας - ιδίως της Λατινικής Αμερικής - που είχαν σαν περιεχόμενο εισαγωγές φθηνών τροφίμων και πρώτων υλών έναντι των εξαγωγών βιομηχανικών προϊόντων που δεν έπρεπε να διακυδευθούν. Γενικά η στάση της Δυτικής Γερμανίας όπως και η στάση της Μ.Βρετανίας ανταποκρινόταν στην τότε θέση των δύο χωρών στο παγκόσμιο σύστημα ειδικεύσεως που είχε διαμορφωθεί κατά την περίοδο της αποικιοκρατίας.

Αντίθετα, η Γαλλία που λόγω σχετικής καθυστέρησης έτεινε περισσότερο προς τον προστατευτισμό, επεδίωκε να συνδέσει τα πλεονεκτήματα μιας αποτελεσματικής προστασίας των πιο αδύνατων τμημάτων της οικονομίας της - σε βιομηχανία και γεωργία - από τον ανταγωνισμό τρίτων και ιδίως των ΗΠΑ. Σε καμιά περίπτωση δεν ήταν διατεθειμένη να παραιτηθεί του αγροτικού προστατευτισμού.

Η πείρα της παγκόσμιας οικονομίας δείχνει ότι η στρατηγική εσωστρεφούς ανάπτυξης που έχει σαν βασικά στοιχεία την παραγωγή για την εγχώρια αγορά, τον προστατευτισμό και την υποκατάσταση των εισαγωγών είναι αναπόφευκτη αλλά προσωρινή, παροδική φάση στην ανάπτυξη μιας χώρας. Πλάι στις συστατικές επιδράσεις συνεπάγεται μία σειρά από αρνητικές συνέπειες, όπως είναι η δημιουργία "θερμοκηπίων" για τις καθυστερημένες τεχνολογικές και οικονομικές δομές, εξάντληση των εσωτερικών πόρων ανάπτυξης, η παραίτηση από τα πλεονεκτήματα του διεθνούς καταμερισμού εργασίας. Γι' αυτό όλες σχεδόν οι χώρες αργά ή γρήγορα ξεπερνούν τη φάση της εσωστρεφούς ανάπτυξης και περνούν στη φάση της εξωστρεφούς ανάπτυξης. Το πέρασμα επιτυγχάνεται από την παγκόσμια διαδικασία της οικονομικής ενοποίησης, της επιστημονικοτεχνικής επανάστασης και άλλων παραγόντων. Τα βασικά στοιχεία της στρατηγικής εξωστρεφούς ανάπτυξης είναι ο εξαγωγικός προσανατολισμός, η ενίσχυση της ανταγωνιστικής ικανότητας και των εξαγωγών, ο εκσυγχρονισμός, η ένταξη στον διεθνή καταμερισμό εργασίας και η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της παγκόσμιας οικονομίας.

Από τις πληθωριστικές αυξήσεις του πετρελαίου το 1970 μπήκαμε σε παγκόσμια ύφεση και από τις αρχές του 1980 η παγκόσμια οικονομία άρχισε με προβλήματα. Οι βιομηχανικές χώρες έπαψαν να βλέπουν πίσω τους μία από τις μακρύτερες περιόδους οικονομικής ανάπτυξης που είχαν να δούν από τον δεύτερο παγκόσμιο. Δέκα χρόνια νωρίτερα ελάχιστοι οικονομολόγοι θα υποστηρίζαν ότι θα άνθιζε σε τόσο μεγάλο βαθμό ο καπιταλισμός της ελεύθερης αγοράς. Η Ουγγαρία, η Πολωνία και η Σοβιετική Ένωση κινήθηκαν προς περισσότερο φιλελεύθερα συστήματα. Ο προστατευτισμός αναχαιτίζει την ανάπτυξη της ευημερίας τόσο στα φτωχά όσο και στα πλούσια έθνη. Οι τεράστιες ανισοροπίες μεταξύ των ελλειμάτων των τρεχουσών συναλλαγών των ΗΠΑ και των πλεονασμάτων της Δυτ. Γερμανίας και της Ιαπωνίας, σήμερα φαίνονται λιγότερο επικίνδυνες γιατί οι διάφορες χώρες έδειξαν την επιθυμία τους για συνεργασία. Αυτή η τάση διέπει όχι μόνο τις βιομηχανικές χώρες αλλά και τις αναπτυσσόμενες της Λατινικής Αμερικής. Οι βελτιωμένοι αυτοί τόνοι στην παγκόσμια οικονομία οφείλονται σε μεγάλο ποσοστό στην οικονομική ανάπτυξη, η οποία φαίνεται πως θα συνεχιστεί ομαλά και στα χρόνια που έρχονται.

Η δημιουργία της Κοινής Αγοράς ήταν αναγκαία προϋπόθεση για την παρά πέρα ανάπτυξη των οικονομιών της δυτικής Ευρώπης μεταπολεμικά. Δεν θα πρέπει να λησμονείται πως από την ανάγκη αυτή ξεπήδησαν τότε δύο μορφές διεύρυνσης η ΕΕΤΑ ή ΕΖΕΣ (Ένωση Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών), όπου η Αγγλία με άλλες έξι χώρες συνασπίστηκε για την δημιουργία ελεύθερης ζώνης εμπορικών ανταλλαγών με σκοπό την τόνωση του εμπορίου ανάμεσα στα μέλη της, και η Κοινή Αγορά, οι εταίροι της οποίας έβαλαν στόχους ευρύτερους από την διάνοιξη των αγορών. Έτσι έχουμε σταδιακά τη γέννηση των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, οι οποίες αποτελούν σήμερα μία δυναμική πραγματικότητα, αφού διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στις Ευρωπαϊκές και διεθνείς εξελίξεις. Πως λοιπόν γεννήθηκε η ιδέα της Κοινότητας και πως εξελίχθηκε;

Μετά από τους πολέμους τα αλληλοσπαραγμένα ευρωπαϊκά έθνη είχαν πεισθεί ότι η Ευρώπη έπρεπε να συμφιλιωθεί και να ενωθεί. Ήδη ο τότε υπουργός της Γαλλίας είχε προτείνει στη Γερμανία μία συνεργασία με ίσους όρους για την ενοποίηση της Ευρώπης. Πρότεινε τη δημιουργία μιας Κοινής Αγοράς σε δύο βασικούς οικονομικούς κλάδους του άνθρακα και του χάλυβα (ΕΚΑΧ).

Αργότερα μετά από διάφορες προσπάθειες των κρατών ξεκινούν μια νέα εξόρμηση για τη δημιουργία μιας ενωμένης Ευρώπης, όπως και τελικά το 1957 ιδρύεται με τη συνθήκη της Ρώμης η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1958. Η ίδρυση της Κοινότητας έγινε από τη Γαλλία, την Ιταλία, τη Γερμανία, το Βέλγιο, το

Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες με σκοπό τη δημιουργία μιας ένωσης ευρωπαϊκών κρατών που συνδέονται με κοινούς οικονομικούς στόχους. Το 1973 προσχώρησαν η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ από το 1981 έγινε μέλος και η Ελλάδα. Με την είσοδο της Ισπανίας και της Πορτογαλίας το 1986, ο συνολικός αριθμός των μελών έφθασε σε 12.

Κατά το ξέκίνημα μεταπολεμικά οι ΗΠΑ αναπτύσσουν στην οικονομία τους τάσεις επεκτατικές και τάσεις κατάκτησης ευρύτερων χωρών. Το σχέδιο Μάρσαλ είναι η θεσμοποίηση αυτής της επεκτατικής πολιτικής: όπως είχε υπογραμμίσει "Οι Ευρωπαϊκές χώρες πρέπει να τύχουν σημαντικής πρόσθετης βοήθειας γιατί διαφορετικά θα αντιμετωπίσουν σοβαρή επιδείνωση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής τους κατάστασης εκτός από τα αποθαρρυντικά αποτελέσματα σε παγκόσμια κλίμακα, έκδηλες θα είναι και οι επιπτώσεις στην οικονομία των ΗΠΑ".

Γενικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι η δημιουργία της Κοινής Αγοράς, που επιτεύχθηκε από την πίεση των δυσμενών οικονομικών επιπτώσεων της λήξης του πολέμου της Κορέας, τοποθετείται στο ευρύτερο πλαίσιο ενός νέου τρόπου παραγωγής που απέβλεπε, εκτός από την εξασφάλιση της σταθερότητας και σ' ένα λογικό ρυθμό ανάπτυξης. Η προιστορία της Κοινής Αγοράς από το 1945 μέχρι το 1957 είναι πολύ ενδιαφέρουσα. Δείχνει ότι η πολιτική που ήταν η αρχική σκέψη παρέμεινε και ο τελικός σκοπός, έστω και αν η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δημιουργείται περισσότερο μέσα από εμπορικές και οικονομικές σχέσεις. Οι δυσχέρειες των προδρομικών σχημάτων στο γεωργικό τομέα, δυσχέρειες που και αργότερα θα αντιμετωπίσει η Κοινή Αγορά αποκαλύπτουν τη σημασία της ανισόμετρης ανάπτυξης των χωρών μελών. Η κοινοπραξία άνθρακα και χάλυβα είναι το προδρομικό στάδιο.

1) Ο προστατευτισμός

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι οικονομίες των δυτικών χωρών, δημιούργησαν και τις προϋποθέσεις διαμάχης μεταξύ τους και εφαρμογής πολλές φορές μονομερών μέτρων που χωρίς καμιά αμφιβολία επηρέασαν αρνητικά την πορεία για μια ανάκαμψη της διεθνούς οικονομίας. Συγκεκριμένα, η διεύρυνση του εμπορικού πλεονάσματος της Ιαπωνίας σε βάρος της ΕΟΚ και των ΗΠΑ αντιμετωπίστηκε από τις ΗΠΑ με την αναγκαστική επιβολή αυτοπεριορισμών στις ιαπωνικές εξαγωγές, ειδικότερα αυτοκινήτων και χαλυβουργικών προϊόντων.

Προστατευτικά μέτρα πάρθηκαν και από τις αναπτυγμένες χώρες ενάντια στις εισαγωγές τους από τις αναπτυσσόμενες χώρες, όταν τα ελλείμματα των ισοζυγίων πληρωμών των χωρών

αυτών αυξήθηκαν λόγω της ανατιμήσεως του πετρελαίου. Έτσι με την μείωση της αγοραστικής τους δύναμης και των εισοδημάτων τους περιορίζεται σημαντικά η αύξηση του ακαθόριστου εθνικού προϊόντος (ΑΕΠ) και η χρηματοδότηση των επενδύσεων τους. Τα προστατευτικά μέτρα οδήγησαν τα τελευταία χρόνια σε μια σημαντική μείωση της αξίας του διεθνούς εμπορίου που υπολογίζεται μεταξύ 30 ως 40 δισεκ.\$ ή σε 3 - 5% της συνολικής αξίας του διεθνούς εμπορίου.

Τα μονομερή προστατευτικά μέτρα για την διαφύλαξη της εθνικής παραγωγής από τον ανταγωνισμό των εισαγομένων προϊόντων, κυρίως από τις χώρες του τρίτου κόσμου, δεν αποτελούν διέξοδο για την αντιμετώπιση της κρίσης. Μπορεί βέβαια, τα μέτρα αυτά να προστατεύσουν βραχυπρόθεσμα ορισμένους κλάδους με χαμηλή αποδοτικότητα του κεφαλαίου στα αναπτυγμένα κέντρα, αλλά εμποδίζουν και καθυστερούν την ανάπτυξη νέων δυναμικών κλάδων με υψηλή παραγωγικότητα. Οι κλάδοι αυτοί για να αναπτυχθούν και για να λειτουργήσουν άρτια είναι αναγκασμένοι να στηριχτούν όχι μόνο στην εσωτερική αλλά και στη διεθνή αγορά. Όμως τα προστατευτικά μέτρα που εφαρμόστηκαν από ορισμένες αναπτυγμένες χώρες, προς όφελος παραδοσιακών κλάδων, οδήγησαν σε αντίποινα από την πλευρά των αναπτυσσόμενων χωρών. Συγκεκριμένα οι χώρες αυτές ακύρωσαν αγορές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας που παράγονται στις πλούσιες χώρες.

Τα προστατευτικά μέτρα έρχονται επίσης σε αντίθεση με τις μακροχρόνιες επιδιώξεις του κεφαλαίου σχετικά με την αύξηση του ποσοστού κέρδους, που δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο με αναδιάρθρωση και διεθνοποίηση της παραγωγής, όπως επίσης και με διεύρυνση του διεθνούς εμπορίου. Βέβαια η προστατευτική πολιτική θα εφαρμόζεται ακόμα, κάτω από την κοινωνική πίεση που δημιουργεί η οικονομική κρίση και η αναδιάρθρωση της παγκόσμιας οικονομίας. Η πολιτική αυτή θα συνδυάζεται με τα διαπραγματευτικά όπλα, που διαθέτει κάθε χώρα σε παγκόσμια κλίμακα. Χώρες με μεγάλη εσωτερική αγορά, μικρότερη εξάρτηση από την εισαγωγή πρώτων υλών και μεγάλη εξαγωγική δυνατότητα στον τομέα των τροφίμων, όπως οι ΗΠΑ, θα μπορούν ευκολότερα να ασκούν προστατευτική πολιτική, όχι μόνο απέναντι στις αναπτυγμένες αλλά και στις αναπτυσσόμενες χώρες που η επιβίωση πολλών απ' αυτές εξαρτάται από τις εξαγωγές τροφίμων των ΗΠΑ.

2) Οι νέες μορφές ανταγωνισμού

Πέρα από τα παραπάνω προστατευτικά μέτρα, ο ανταγωνισμός που εξαπέλυσαν οι διάφορες αναπτυγμένες χώρες μεταξύ τους για την προστασία των οικονομικών τους συμφερόντων στην περίοδο της οικονομικής κρίσης, πήρε νέες διαστάσεις και

μορφές. Έτσι οι χώρες αυτές είναι αναγκασμένες, για να διατηρήσουν την ανταγωνιστική τους θέση στη διεθνή αγορά, να προωθούν, όσο γίνεται περισσότερο, με τεράστιες επενδύσεις στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης, νέα προϊόντα και μέσα παραγωγής αναπτυγμένης τεχνολογίας, όπως π.χ. στον τομέα των ηλεκτρονικών προϊόντων. Οι επενδύσεις αυτές γίνονται πολλές φορές στις αναπτυσσόμενες χώρες, που προσφέρουν ευνοϊκούς όρους εγκατάστασης και χαμηλό κόστος εργασίας.

Όμως η οικονομική κρίση και ο τεχνολογικός ανταγωνισμός δεν επιτρέπουν πάντα την απόσβεση του κόστους της νέας τεχνολογίας, γι' αυτό επιδιώκεται η επέκταση του κύκλου ζωής των προϊόντων και η υπερκοστολόγηση της τεχνολογίας. Έτσι παρουσιάζεται το φαινόμενο, οι αναπτυγμένες χώρες να προσπαθούν να διοχετεύουν παλιά και υπερκοστολογημένη τεχνολογία στις αναπτυσσόμενες χώρες με απώτερο σκοπό την απόσβεση του ψηλού κόστους παραγωγής της που υπολογίζεται στο 70% του συνολικού κόστους παραγωγής ενός προϊόντος κατά τη διάρκεια του κύκλου ζωής του.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΟΚ

Όπωςδήποτε δεν πρόκειται για ζώνη ελεύθερων συναλλαγών στην οποία ο καθένας διατηρεί σε σχέση με τα τρίτα κράτη το δικό του τελωνειακό δασμολόγιο, ούτε για τελωνειακή ένωση η οποία εκτός από την κατάργηση όλων των περιορισμών στις συναλλαγές των κρατών μελών, δημιουργεί κοινό εξωτερικό δασμολόγιο των κρατών μελών απέναντι σε κάθε τρίτο.

Η ΕΟΚ είναι μία Κοινή Αγορά ή μια τελωνειακή ένωση, η οποία έχει απομακρύνει τους εσωτερικούς τελωνειακούς δασμούς, ώστε να δώσει τη δυνατότητα στη βιομηχανία να βλέπει ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα σαν την εγχώρια αγορά και έχει αντικαταστήσει τους ιδιαίτερους εθνικούς δασμούς επί των εισαγωγών από χώρες εκτός της Κοινότητας με ένα μόνο σύστημα δασμών στα εξωτερικά της σύνορα γνωστό σαν κοινό εξωτερικό δασμολόγιο. Αμα εισαχθούν αγαθά τα οποία έχουν πληρώσει δασμούς στο σημείο εισόδου τους στην Κοινότητα, είναι ελεύθερα να κυκλοφορούν εντός της κοινότητας χωρίς παρετέρω δασμούς.

Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έχει ως κύριο σκοπό να θέσει τις βάσεις μιας διαρκούς στενότερης ένωσης των ευρωπαϊκών λαών, να εξασφαλίσει με κοινή δράση την οικονομική και κοινωνική πρόοδο των χωρών-μελών καταργώντας τους φραγμούς που διαιρούν την Ευρώπη, να επιτύχει την σταθερή βελτίωση των όρων διαβίωσης και απασχόλησης των εργαζομένων, να εξασφαλίσει την ισορροπία στις συναλλαγές με συνθήκες δίκαιου ανταγωνισμού, να ενισχύσει την ενότητα και την επέκταση των οικονομιών, να προωθήσει την οικονομική

ανάπτυξη τους μειώνοντας τις υφιστάμενες ανισότητες μεταξύ των διαφόρων περιοχών της κοινότητας και την καθυστέρηση των λιγότερο ευνοημένων, να επιτύχει την εναρμόνιση και την σύγκλιση της οικονομικής πολιτικής και τον συντονισμό της δράσης στον κοινωνικό και δημοσιονομικό τομέα, να συμβάλει στην προοδευτική κατάργηση των περιορισμών στις διεθνείς συναλλαγές με την άσκηση κοινής εμπορικής πολιτικής, να δημιουργήσει μια πραγματική κοινή ευρωπαϊκή αγορά μέσα στην οποία θα κυκλοφορούν ελεύθερα τα αγαθά, τα πρόσωπα, οι υπηρεσίες και τα κεφάλαια χωρίς διακρίσεις εθνικότητας μεταξύ των χωρών-μελών.

Στις περισσότερες εμπορικές διαβουλεύσεις σήμερα η Επιτροπή διαπραγματεύεται εκπροσώπους και από τους 12 εταίρους. Σε πολλές περιπτώσεις όμως πρέπει ακόμη να πληρώνονται φόροι στα εσωτερικά σύνορα της ΕΟΚ καθώς οι συντελεστές φόρων δεν έχουν εναρμονισθεί σε όλες τις χώρες. Έτσι ένα κονιάκ εισαγόμενο από την Γαλλία στη Βρετανία επιβαρύνεται με ένα "excise tax" ο οποίος εισπράτεται στη Βρετανία, αλλά όχι στη Γαλλία. Παρόμοια, όπου οι συντελεστές των φόρων προστιθέμενης αξίας διαφέρουν μεταξύ των χωρών μελών, αγαθά που εισάγονται σε μια χώρα με υψηλό συντελεστή θα επιβαρυνθούν τη διαφορά.

Όλα αυτά τα χρόνια η Κοινότητα έχει καταργήσει πολλά από τα εμπόδια που υπήρχαν στις εμπορικές συναλλαγές, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι τελωνειακοί δασμοί, οι ποσοτώσεις καθώς και οι επιβαρύνσεις ή τα μέτρα ισοδυναμίου αποτελέσματος. Είναι εντούτοις αναμφισβήτητο ότι η πραγματική οικονομική ολοκλήρωση απαιτεί ευρύτερη δράση σε μία σειρά τομείς. Όταν αποδέχθηκε τις προτάσεις της Επιτροπής για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς το 1985 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπαγόρευσε στην Κοινότητα μια στρατηγική που θα οδηγήσει στην υλοποίηση του στόχου αυτού. Αν λάβουμε υπ' όψη την ιστορική πολιτιστική και οικονομική ανομοιογένεια των κρατών-μελών, η ιδέα της δημιουργίας μιας κοινής αγοράς αποτελεί ασφαλώς ένα φιλόδοξο επιχείρημα. Η διεύρυνση συνεπάγεται για την Κοινότητα και άλλες προσκλήσεις. Από μια ομάδα έξι χωρών με σχετικά ομοιογενή οικονομική δομή, η Κοινότητα έχει τώρα 12 μέλη, κάπου 320 εκατομμύρια κατοίκους και μια οικονομία που εμφανίζει έντονες περιφεριακές ανισότητες. Όλες οι κοινοτικές προσπάθειες συγκεντρώνονται τώρα στην ενίσχυση της συνοχής του συγκροτήματος αυτού και την απομάκρυνση των υπόλοιπων εμποδίων που παρεμβάλλονται στην ανάπτυξη της Κοινότητας. Οι κοινοτικές επιχειρήσεις αναγνωρίζουν επίσης όλο και περισσότερο, ότι η ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης είναι απαραίτητη για την μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων διάθεσης των προϊόντων τους. Γίνεται συνείδηση ότι η δημιουργία της ενιαίας αγοράς μπορεί να βοηθήσει στην εξασφάλιση της

σταθερότητας για την ευρωπαϊκή βιομηχανία τοποθετώντας την σε μια θέση από την οποία μπορεί να αντιμετωπίσει με ίσους όρους τους μεγάλους παγκόσμιους ανταγωνιστές της.

Μια αποτελεσματική πολιτική του ανταγωνισμού μπορεί να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο, δεδομένου ότι οδηγεί στην άριστη κατανομή των πόρων και βοηθά στην δημιουργία του καλύτερου δυνατού κλίματος που ευνοεί την καινοτομία και την τεχνολογική πρόοδο στην ενοποιημένη αγορά.

Η έκθεση Cecchini αναγνωρίζει ότι τα αναμενόμενα οφέλη από την ενιαία αγορά, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και η αυξημένη παραγωγικότητα, οι χαμηλότερες τιμές, και οι μεγαλύτερες ευκαιρίες για απασχόληση δεν θα υλοποιηθούν παρά μόνο εφόσον διατηρηθεί πλήρως μετά το 1992 στην Κοινότητα ο ελεύθερος και θεμιτός ανταγωνισμός. Η πολιτική αυτή πρέπει να αποτρέπει την δημιουργία εμπορίων προστατευτισμού, που προκύπτουν είτε από περιοριστικές εμπορικές πρακτικές, είτε από μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη-μέλη για τις εθνικές επιχειρήσεις τους. Οι ισχύοντες κοινοτικοί κανόνες για την αντιμετώπιση των περιοριστικών συμφωνιών, εναρμονισμένων πρακτικών και καταχωρήσεων μιας δεσπόζουσας θέσης αποτελούν ήδη σημαντική συμβολή εμπορικών συνασπισμών για την κατανομή της αγοράς (Cartels) τις κάθετες περιοριστικές συμφωνίες και τις καταχωρήσεις της μονοπωλιακής ισχύος. Οι κανόνες αυτοί θα εξακολουθήσουν να παίζουν ουσιαστικό ρόλο στην δημιουργία της ενιαίας αγοράς.

Η Επιτροπή επιδιώκει επίσης την υιοθέτηση ενός κοινοτικού συστήματος ελέγχου των συγχωνεύσεων, προκειμένου να δημιουργηθεί το πληρέστερο νομικό πλαίσιο που απαιτείται για να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη από την ολοκληρωμένη αγορά.

Στα πλαίσια του 1992, μεγάλη σημασία έχει επίσης ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων. Η κυβερνητική συνδρομή στις επιχειρήσεις μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν μέσο προστατευτισμού υπονομεύοντας έτσι στην ευρύτερη στρατηγική, που βασίζεται στην αρχή ότι η ενιαία αγορά πρέπει να είναι ελεύθερη και ανταγωνιστική. Η συνεπής εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις αποτελεί συνεπώς ουσιώδες στοιχείο για την δημιουργία και την διατήρηση μιας ενοποιημένης αγοράς. Καθώς επιτυγχάνεται η πορεία προς την υλοποίηση της ενιαίας αγοράς, μεγαλώνει και η σημασία της πολιτικής του ανταγωνισμού. Με βάση την διαπίστωση αυτή η επιτροπή συνέταξε το φυλλάδιο αυτό στο οποίο αναλύει ότι οι εταιρείες και οι ιδιώτες που θα ασκούν τις δραστηριότητες του στην ενιαία αγορά, τις βασικές διατάξεις των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού που αφορούν τις επιχειρήσεις.

Στα πρώτα είκοσι χρόνια λειτουργίας της η Κοινότητα ανάμεσα στα άλλα επιτεύγματα της κατάφερε να αποκτήσουν τα κράτη-μέλη ένα κοινό τελωνειακό δασμολόγιο για ομοιόμορφη

προστασία έναντι τρίτων κρατών. Ακόμη κατάφερε να διευρυνθεί σε έκταση και αυτό πιστοποιεί την επιτυχία της ΕΟΚ και την έλξη που ασκούσε σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη.

Μολονότι οι εντάξεις απαιτούσαν μια προσπάθεια προσαρμογής τόσο για τα νέα κράτη-μέλη όσο και για τα παλιά τελειωνόταν η Κοινή Αγορά. Από το 1968, οπότε έληξε η αρνητική απελευθέρωση του εμπορίου με την εξάλειψη των δασμών, ποσοτικών περιορισμών και άλλων μέτρων που ισοδυναμούσαν μ' αυτούς, άρχισε η προσπάθεια θετικής απελευθέρωσης του εμπορίου. Αυτή συνίσταται στην προσέγγιση των διαφόρων εθνικών νομοθεσιών και κανονισμών που καθιστούν τεχνικές του εμπορίου και στην εναρμόνιση των εμμέσων φόρων οι οποίοι, λόγω των διαφορών τους εμποδίζουν την εξίσωση των τιμών στα κράτη-μέλη και αντικαθιστούν με φορολογικά σύνορα, τα τελωνειακά σύνορα που καταργήθηκαν το 1968. Η θετική απελευθέρωση είναι πιο επίπονη από την αρνητική γιατί ενώ η τελευταία προβλεπόταν από την συνθήκη περί ΕΟΚ έγινε αυτόματα, η θετική απαιτεί κάθε φορά συναίνεση όλων των κρατών-μελών για τα επιβαλλόμενα μέτρα.

Τέλος στο δεύτερο μισό της υπάρξεως της, η ΕΟΚ ξεπέρασε τη συνθήκη της Ρώμης και άρχισε να κατευθύνει τις οικονομίες των χωρών-μελών με κοινές ή κοινοτικές πολιτικές. "Κοινή" θεωρείται μια πολιτική όταν αντικαθιστά τις εθνικές πολιτικές στα κύρια σημεία. "Κοινοτική" πολιτική είναι εκείνη που πλασιώνει και συμπληρώνει τις εθνικές πολιτικές. Η διάκριση όμως δεν είναι σαφής γιατί οι κοινοτικές πολιτικές τείνουν να γίνουν κοινές πολιτικές, προς το παρόν όμως μόνο μία μπορεί να θεωρηθεί πράγματι κοινή πολιτική, η αγροτική. Οι κοινές ή κοινοτικές πολιτικές απορρέουν από ανάγκες οι οποίες διαπιστώνονται όσο περνάει ο καιρός και σχηματίζονται σιγά σιγά με μέτρα που παίρνονται όταν υπάρχει κοινό συμφέρον. Αυτές οι πολιτικές είναι τώρα η πιο ενδιαφέρουσα εκδήλωση της ζωής της ΕΟΚ γιατί βρίσκονται υπό δυναμική εξέλιξη. Με την λήψη μέτρων απελευθέρωσης του εμπορίου στην αύξηση της ευημερίας, έστω και εάν αυτή δεν αποτελεί το *maximum* από παγκοσμίου σκοπιάς. Η τελωνειακή ένωση οδηγεί σε μεγαλύτερο καταμερισμό στις χώρες μέλη αλλά είναι πολύ αμφίβολο αν αποτελεί θετική συμβολή στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας. Η συμμετοχή μιας χώρας στην τελωνειακή ένωση είναι δυνατόν να επιφέρει ζημιές είτε ωφέλη. Τα στατιστικά στοιχεία που παρέχει το γραφείο συνδέσεως κοινοτήτων στη Βόννη για την περίοδο 1958-67 δείχνουν ότι οι χώρες που διαθέτουν εσωτερική αγορά διαθέτουν την μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση, συνέπεια του πλεονεκτήματος της αύξουσας απόδοσης κατά κλίμακα παραγωγής. Παρόλο που στο προοίμιο της η ΕΟΚ και στα 2 πρώτα άρθρα της φαίνεται να έχει φιλοδοξίες που φτάνουν μέχρι το στάδιο της πολιτικής ενώσεως των κρατών-μελών της, στην πραγματικότητα

η συνθήκη περί ΕΟΚ είναι ο καταστατικός χάρτης μιας "κοινής αγοράς" και τίποτα περισσότερο. Κάνει βέβαια μερικά ανοίγματα προς το στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ενώσεως γιατί αναφέρει την ανάγκη συντονισμένων εθνικών πολιτικών σε ορισμένους τομείς και θεσπίσεως κοινών πολιτικών σε δύο τομείς, των αγροτικών και των μεταφορών και ακόμα προς το πέραν της Κοινής Αγοράς μέλλον με το άρθρο 235, το οποίο λέει ότι οι θεσμοί της Κοινότητας μπορούν να πάρουν αποφάσεις που δεν προβλέπονται ακριβώς μέσα στη συνθήκη. Αλλά αυτά τα ανοίγματα δεν αρκούν για το πέρασμα της οικονομικής ολοκλήρωσης, από το στάδιο μιας Κοινής Αγοράς στο στάδιο της οικονομικής ενώσεως γιατί δεν περιέχουν αυτόματες ή υποχρεωτικές διαδικασίες. Κατά την διάρκεια λειτουργίας της ΕΟΚ έχουν σημειωθεί οι παρακάτω εξελίξεις:

1) Σημειώνεται μια αισθητή οικονομική άνοδος των χωρών-μελών. Η αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής το 1960 ανέρχεται σε 13%. Το ενδοκοινοτικό εμπόριο μέσα σε δύο έτη αυξήθηκε κατά 50%.

2) Οι χρονικές προθεσμίες, οι σχετικές με δασμούς και άλλες ρυθμίσεις συντομεύονται.

3) Αυτή την περίοδο ψηφίζεται στις ΗΠΑ ο νόμος περί επεκτάσεως του εμπορίου. Οι Αμερικάνοι αναγκάζονται να έρθουν σε διαπραγματεύσεις για την ρύθμιση της διάρθρωσης του παγκόσμιου εμπορίου μέσω των συνομιλιών του γύρου Κέννεντυ και φτάνουμε στο Ατλαντικό partner ship δηλαδή στον με ίσους όρους συνεταιρισμό ΗΠΑ και δυτικής Ευρώπης.

4) Οξύνονται οι δυσκολίες εναρμόνισης της αγροτικής πολιτικής. Οι διαφορές στην παραγωγικότητα των αγροτικών οικονομιών αλλά και στην διάρθρωση των διαφόρων οικονομιών μεταξύ βιομηχανικού και αγροτικού τομέα δημιουργούν τις βάσεις για νέες οξύνσεις.

5) Η ΕΟΚ παγιοποιείται ως οικονομικός θεσμός και πολιτική ιδέα και διευρύνεται. Η πολιτική της ενοποίησης καθυστερεί και δεν επιτυγχάνεται η νομισματική ενότητα. Αδυνατεί έτσι να επιτύχει του στόχους της σαν ισχυρή τρίτη οικονομική δύναμη με πολιτική οντότητα.

6) Την περίοδο αυτή στάθηκε αδύνατο να ελέγξει τα μεγάλα μονοπώλια στο χώρο της που ενώ στην αρχή αναπτύσσονταν σε εθνική κλίμακα, αλλά τώρα αναπτύσσονται πια σε πολυεθνική βάση και δημιουργούν μέσω των αμερικάνικων εταιριών μια κατάσταση πολύπλοκων σχηματισμών, συμμαχιών και διενέξεων.

7) Την ίδια περίοδο σημειώνονται δύο μεγάλες οικονομικές κρίσεις, η νομισματική και η ενεργειακή που καταδείχνουν τις σύμφυτες δυσκολίες του όλου τρόπου παραγωγής στο χώρο αυτό.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΟΚ ΜΕ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Τα τελευταία χρόνια με την κορύφωση του ανταγωνισμού μεταξύ των υπερδυνάμεων, η γέννηση μιας ισχυρής και φιλόδοξης Ευρωπαϊκής Κοινότητας υπαγόρευε την ανάγκη για ενεργό συμμετοχή και για δυμερείς συμφωνίες της ΕΟΚ με τις χώρες της Μεσογείου. Έτσι για την ΕΟΚ, η Μεσόγειος ήταν σημαντικού πολιτικού και οικονομικού ενδιαφέροντος από την αρχή της ύπαρξης της. Το κυριότερο ενδιαφέρον της Κοινότητας για τις μεσογειακές χώρες είχε αφετηρία την προσπάθεια της για άμυνα κατά της εξάρτησης από τις υπερδυνάμεις και συγχρόνως την αύξηση της δικής της δύναμης. Πάρα πολλοί λόγοι έχουν βοηθήσει να βελτιωθούν οι σχέσεις μεταξύ της Κοινότητας και των μεσογειακών κρατών.

Σήμερα η ΕΟΚ είναι μια βιομηχανική κοινότητα, ενώ οι Μεσογειακές χώρες έχουν κυρίως γεωργικές οικονομίες. Αυτά τα συμπληρωματικά χαρακτηριστικά και μερικοί επιπρόθεσμοι γεωγραφικοί λόγοι έχουν δημιουργήσει ή τουλάχιστον θα έπρεπε να έχουν δημιουργήσει αλληλοεξάρτηση και εξειδίκευση στην παραγωγή για συγκεκριμένα αγαθά.

Η Κοινότητα είναι ο μέγιστος εμπορικός εταίρος για τις Μεσογειακές χώρες και οι εξαγωγές της προς αυτές τις χώρες κυμαίνονται μεταξύ του ενός και των δύο τρίτων των εισαγωγών τους. Επίσης ένα αξιόλογο μέρος των εξαγωγών των Μεσογειακών χωρών πηγαίνει στις κοινοτικές αγορές.

Το σύστημα τιμών αναφοράς και η σημασία του.

Σκοπός είναι να σχηματισθεί μια ιδέα για την κατάσταση, την οποία αντιμετωπίζουν οι Έλληνες εξαγωγείς στην προσπάθεια τους να ανταγωνισθούν στις ευρωπαϊκές αγορές τις αντίστοιχες προσφορές από το εξωτερικό της Κοινότητας. Η σημασία της μειώσεως των εισαγωγικών δασμών, η οποία αναφέρθηκε στο προηγούμενο τμήμα, δεν είναι πάντοτε σημαντική λόγω του γενικού καθεστώτος το οποίο εφαρμόζει η Κοινότητα για τις εισαγωγές. Ακολουθώντας την κοινοτική πολιτική, όλες οι τιμές εισαγωγής δεν μπορεί να είναι κατώτερες από την ελάχιστη τιμή εισαγωγής, η οποία αποτελείται από την τιμή αναφοράς συν τον κατά αξία δασμό. Εκπτώσεις δασμών έχουν δοθεί στις συνδεδεμένες Μεσογειακές χώρες, σαν ένα ποσοστό του κοινού εξωτερικού δασμολογίου. Όσο μεγαλύτερη είναι η προτίμηση που δίνεται, τόσο υψηλότερη είναι και η μείωση του δασμού.

Η κατανομή της εργασίας καθιερώθηκε στις χώρες που βρέχονται από την Μεσόγειο μέσω διαφόρων προτιμησησικών συμφωνιών σύνδεσης και εμπορίου: οι χώρες της βόρειας πλευράς ειδικεύτηκαν σε παραγωγή προηγμένης τεχνολογίας ενώ

εκείνες της νότιας πλευράς επιδόθηκαν κυρίως στις εξαγωγές πρωτογενών προϊόντων. Η εξειδίκευση αυτή θα πρέπει να δοθεί στα πλαίσια της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων της Κοινότητας. Η προτιμησιακή φύση των συμφωνιών αυτών δείχνει κάποια ετερογένεια, αλλά ο γενικός αντικειμενικός σκοπός ήταν να δημιουργηθεί μία περιοχή ελεύθερου εμπορίου που να εκτείνεται από την Πορτογαλία και να βασίζεται στην κατάργηση των δασμών. Υπάρχουν σημαντικές δασμολογικές παραχωρήσεις στα γεωργικά προϊόντα, υπάρχουν επίσης πολυάριθμοι περιορισμοί όπως οι κοινοτικές προτιμησιακές τιμές για τα φρούτα και τα λαχανικά. Αυτό σημαίνει ότι τέτοια προϊόντα που προέρχονται έξω από την Κοινότητα είναι ακριβότερα από εκείνα που παράγονται στις χώρες-μέλη και έτσι διασφαλίζεται η ονομαζόμενη κοινοτική προτίμηση.

Τα κράτη της Μεσογείου σαν άμεσοι γείτονες της και με διαφορετική παραγωγική διάρθρωση από τα μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων. Επίσης πολλά κράτη είχαν ιδιαίτερα οικονομικά συμφέροντα με τις χώρες αυτές, είτε λόγω μεταναστευτικών ρευμάτων, είτε λόγω άμεσων ξένων επενδύσεων. Έτσι από την αρχή το ενδιαφέρον της Επιτροπής στράφηκε στις χώρες αυτές με στόχο την δημιουργία κάποιων ιδιαίτερων προτιμησιακών συμφωνιών, που άρχισαν να υπογράφονται την δεκαετία του '60 με βάση τα εξαγωγικά συμφέροντα των κρατών-μελών. Οι συμφωνίες ήταν διμερείς και προέβλεπαν:

- Προτιμησιακή μεταχείριση από πλευράς της Κοινότητας, δηλαδή ελεύθερη είσοδος των μεταποιημένων προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Ιδιαίτερες ρυθμίσεις γίνονται για ευαίσθητα βιομηχανικά προϊόντα (κυρίως κλωστοϋφαντουργικά και τρόφιμα) και μερικά αγροτικά.
- Προτιμησιακό καθεστώς για τις εισαγωγές κοινοτικών βιομηχανικών προϊόντων (κυρίως μηχανολογικό εξοπλισμό) εξασφαλίζοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα των κοινοτικών προϊόντων έναντι των αμερικάνικων και ιαπωνικών.
- Κοινοτική χρηματοδότηση κάποιων έργων υποδομής, υπό την προϋπόθεση η εκτέλεση του έργου να ανατίθεται σε κοινοτικούς εργολήπτες.

Οι συμφωνίες αυτές που δεν ακολουθούσαν ενιαία πολιτική δημιούργησαν προβλήματα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και πολλές φορές δεν μπορούσαν να εξασφαλίσουν στους εμπορικούς εταίρους τις αγορές που προβλέπονταν στις συμφωνίες. Τα προβλήματα αυτά οξύνθηκαν όταν αποφασίστηκε η δεύτερη διεύρυνση, αφού τα νότια κράτη-μέλη έχουν αγροτική και βιομηχανική παραγωγή, ανταγωνιστική μάλλον παρά συμπληρωματική προς τις μεσογειακές χώρες που έχουν προτιμησιακές εμπορικές σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Έτσι στις αρχές της δεκαετίας του '70 αποφασίστηκε η

μεσογειακή πολιτική να αποκτήσει εννιαίες κατευθύνσεις, σαν οδηγό για την ανανέωση των επιμέρους συμφωνιών.

Έτσι την στιγμή αυτή παρόλο που εξακολουθούν - λόγω της αυτονομίας των μεσογειακών κρατών - να υπογράφονται χωριστές συμφωνίες, η κοινοτική πολιτική απέναντι στις μεσογειακές χώρες ακολουθεί την ίδια φιλοσοφία συντονίζοντας την εμπορική φιλελευθεροποίηση, ώστε να μην παρουσιάζονται αντιφάσεις με τις εξής αρχές:

α) δασμολογική απελευθέρωση για τα βιομηχανικά προϊόντα. Παρόλο που ο στόχος αυτός δείχνει φιλόδοξος, υπάρχει μία σειρά από περιορισμούς, εξαιρέσεις και ρήτρες διασφάλισης που διαφοροποιούν σημαντικά τον αποπλισμό με τις μεσογειακές χώρες από τον αποπλισμό μεταξύ κρατών-μελών.

β) διευκόλυνση του εμπορίου αγροτικών προϊόντων, χωρίς να θίγεται η αγροτική πολιτική.

γ) χρηματική και τεχνική βοήθεια. Βέβαια ανάλογα με το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και την παραγωγική δομή κάθε κράτους η Κοινότητα είναι περισσότερο ή λιγότερο γενναϊόδωρη στις παραχωρήσεις της.

Οι ισχύοντες συμφωνίες είναι:

- Εμπορική συμφωνία με την Γιουγκοσλαβία, που προβλέπει αύξηση των εμπορικών ροών, σημαντικές εισαγωγές αγροτικών προϊόντων (βοδινού κρέατος) και κοινοτική χρηματοδότηση έργων υποδομής.
- Συμφωνία συνδέσεως με την Τουρκία με τελικό στόχο την ένταξη της Τουρκίας στην Κοινότητα που προβλέπει σταδιακό δασμολογικό αποπλισμό, ελεύθερη εγκατάσταση των εργαζομένων, χρηματοδοτική υποστήριξη κ.λ.π.
- Εμπορική συμφωνία για αμοιβαίο δασμολογικό αποπλισμό με το Ισραήλ, τη Μάλτα και την Κύπρο, που σαν νεοεκβιομηχανιζόμενες χώρες παρουσιάζουν σημαντικό εμπορικό ενδιαφέρον.
- Προτιμησιακές συμφωνίες με τις χώρες Μαγκρέπ (Μαρόκο, Αλγέρι, Τυνησία) που είναι φτωχές αγροτικές χώρες και ενδιαφέρονται κυρίως για προώθηση των κρασιών και φρουτολαχανικών τους στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.
- Προτιμησιακές συμφωνίες με τις χώρες Μασρέκ (Συρία, Λίβανο, Ιορδανία, Αίγυπτο), με στόχους αντίστοιχους με των συμφωνιών Μάγκρεπ.
- Κάποιες άλλες συμφωνίες ή προσπάθειες συμφωνιών (Πακιστάν, Λατινική Αμερική, επισιτιστική βοήθεια, ευρωπαϊκός διάλογος) έχουν περιορισμένο ενδιαφέρον.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΟΚ - ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Ελλάδα έδινε την δυνατότητα στην Κοινότητα να πραγματοποιήσει το άνοιγμα προς το Νότο, προσφέροντάς της την ιδανική αγορά για την διοχέτευση των αγροτικών της προϊόντων. Επίσης έδινε την δυνατότητα στην Κοινότητα να δείξει χωρίς να διατρέχει και πολλούς κινδύνους ότι δεν ήταν μια κλειστή λέσχη ή μια ομάδα χωρών με προστατευτική πολιτική, αλλά μια ανοιχτή κοινότητα, που ενδιαφερόταν για το μέλλον της οικονομίας των μεσογειακών χωρών που η οικονομική τους ανάπτυξη δεν είχε φτάσει σε αξιόλογα επίπεδα. Η σταδιακή κατάργηση των τελωνειακών δασμών μεταξύ Ελλάδας και Κοινότητας δεν παρουσίαζε μεγάλους κινδύνους για τα συμφέροντα της τελευταίας.

Στα πλαίσια της συμφωνίας είχαν προβλεφθεί μια σειρά από μέτρα προκειμένου να αντισταθμιστούν κατά ένα μέρος τα μειονεκτήματα που παρουσίαζαν οι τελωνειακές διατάξεις.

Για την Κοινότητα η ελληνική αγορά ήταν και είναι αρκετά σημαντική, αφού απορροφά κοινοτικές εξαγωγές ίσης σχεδόν αξίας μ' αυτές που απορροφούν η Ιαπωνία, η Αυστραλία ή ο Καναδάς. Ακόμη με την σύνδεση της Ελλάδας η Κοινότητα αποκτούσε δυναμικές προϋποθέσεις για να διευρύνει την παρουσία της στον μεσογειακό και αραβικό χώρο. Το γεγονός ότι η Ελλάδα αποφάσισε τότε την προσχωρήσή της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, αποτελούσε χαρακτηριστική έκφραση της θεμελιώδους σημασίας που απέδιδε στην διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και στην διάθεση της να συμμετάσχει ενεργά σ' αυτή. Ακόμη και οι οικονομικοί παράγοντες έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο για την ένταξη. Με την σύνδεση και την προοδευτική εγκαθίδρυση μιας τελωνειακής ένωσης, η Ελλάδα προσδοκούσε συγκεκριμένα οφέλη για την οικονομία της, για τον διαρθρωτικό της εκσυγχρονισμό και για την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του λαού της.

Η συμφωνία προέβλεπε μεταβατική περίοδο 22 ετών, για την κατάργηση από την Ελλάδα των εισαγωγικών δασμών και όλων των περιοριστικών μέτρων στην ελεύθερη κυκλοφορία των βιομηχανικών προϊόντων των χωρών της Κοινότητας, ενώ εκ μέρους της ΕΟΚ η κατάργηση των δασμών και των άλλων περιορισμών προβλεπόταν να πραγματοποιηθεί σε περίοδο 12 ετών. Ακόμη προέβλεπε προοδευτική υιοθέτηση από την Ελλάδα του κοινού εξωτερικού δασμολογίου της ΕΟΚ, επί των εισαγόμενων προϊόντων από τις τρίτες χώρες βιομηχανικών αγαθών και ρήτρες διασφάλισης για την μεταβατική περίοδο σε περίπτωση διαταραχών σε κάποιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.

Με την συμφωνία των Αθηνών άνοιξαν τα σύνορα της Κοινότητας για ορισμένα προϊόντα που είχαν βασική σημασία για την ελληνική οικονομία. Το άνοιγμα αυτό συνοδεύταν από

ένα σταδιακό δασμολογικό αποπλισμό, μια αμφίπλευρη μείωση των τελωνειακών δασμών που από την πλευρά της Ελλάδας θα εφαρμοζόταν με βραδύτερο ρυθμό. Από την πλευρά της Κοινότητας η ένωση θα πραγματοποιηθεί με την υπαγωγή των ελληνικών προϊόντων στο ενδοκοινοτικό καθεστώς μέσα σε 12 είτε σε 22 χρόνια για τα προϊόντα που είναι ευαίσθητα στις επιδράσεις του ανταγωνισμού.

Μετά θα πρέπει να πραγματοποιηθεί η εναρμόνιση της αγροτικής πολιτικής της Κοινότητας και της Ελλάδας εννοείται ότι ο δασμολογικός αποπλισμός μεταξύ των δύο μερών θα συνεχιστεί κατά την διάρκεια της φάσης που προηγείται της εναρμόνισης. Συμφωνήθηκε ότι η Ελλάδα και η Κοινότητα θα μπορέσουν να αποδεσμευτούν πλήρως για τα προϊόντα που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο κάποιας συμφωνίας ή να αναζητήσουν από κοινού μια άλλη λύση.

Η Ελλάδα πρωτοαντιμετώπισε το πρόβλημα συμμετοχής της στην ευρωπαϊκή ενοποίηση με τις διαπραγματεύσεις για την σύσταση Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών που έγιναν το 1957 - 58. Τέσσερεις χώρες, μέσα στις οποίες ήταν και η Ελλάδα, ζήτησαν ειδική οικονομική βοήθεια και αναστολή των προβλεπόμενων δασμολογικών μειώσεων. Με τις διαπραγματεύσεις δεν αγνοήθηκε ότι λόγω της αδυναμίας των βιομηχανικών δομών η Ελλάδα δεν μπορούσε να γίνει αμέσως πλήρες μέλος. Έτσι βρέθηκε φόρμουλα συμφωνίας - σύνδεσης που σήμαινε και την δημιουργία τελωνειακής ένωσης. Κατά την διάρκεια των συνομιλιών ένταξης προτάθηκε από την κοινοτική αντιπροσωπεία να μην συμπεριληφθούν στην συμφωνία τα ελληνικά αγροτικά προϊόντα. Ήταν παρακινδυνευμένο την στιγμή που δεν είχε δημιουργηθεί ακόμη η αγροτική αγορά της Κοινότητας.

Ο χαρακτήρας σύνδεσης της Ελλάδας με την ΕΟΚ θα έπαιρνε στην αρχή την μορφή της τελωνειακής ένωσης και μετά ο επόμενος στόχος θα ήταν η πλήρης ένταξη. Επίσης είχε κεφαλαιώδη πολιτική και οικονομική σημασία να καθοριστούν οι τρόποι συμμετοχής της Ελλάδας έτσι ώστε να επεξεργαστούν ορισμένες αποφάσεις της Κοινότητας που θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις στην Ελληνική Οικονομία π.χ. (α) Αυτές που αφορούν την επεξεργασία της πολιτικής για ορισμένα βασικά αγροτικά προϊόντα της ελληνικής οικονομίας. (β) Την ρύθμιση ορισμένων προβλημάτων εμπορικής πολιτικής και ειδικότερα τον καθορισμό και την τροποποίηση του κοινού δασμολογίου για τα προϊόντα που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την ελληνική οικονομία αφ' ενός και την παραχώρηση μειωμένου δασμολογίου ή ποσοστώσεων σε τρίτες χώρες. Το μεταβατικό στάδιο της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ περιλαμβάνει ορισμένα μέτρα όπως:

α) Ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων.

Με τον ίδιο ρυθμό με τον οποίο καταργούνται οι δασμοί καταργούνται τα όρια της πενταετούς μεταβατικής περιόδου και

οι φορολογικές επιβαρύνσεις ισοδυνάμου αποτελέσματος προς τους εισαγωγικούς δασμούς εκτός εκείνων που θα είχαν επιβληθεί στις εμπορικές συναλλαγές της Ελλάδας με την Κοινότητα. Οι ποσοτικοί περιορισμοί στις εισαγωγές και στις εξαγωγές και κάθε μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς τους ποσοτικούς περιορισμούς, που υφίστανται μεταξύ της Ελλάδας και της Κοινότητας καταργούνται μετά την ημέρα προσχωρήσεως. Κατά παρέκλιση της διατάξεως αυτής η Ελλάδα μπορεί να εξακολουθήσει να υποβάλλει σε ποσοτικούς περιορισμούς μέχρι το 1985 τα προϊόντα προελεύσεως των παλαιών κρατών και για τις ποσοτώσεις που αναγράφονται στην διάταξη αυτή για το έτος 1981. Πρόκειται κυρίως περί βιομηχανικών προϊόντων παραγόμενων από νεαρές και ευαίσθητες βιομηχανίες για τα οποία εφαρμόζονται στην Ελλάδα προστατευτικά μέτρα και μέτρα ελέγχου των εισαγωγών.

β) Ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων και υπηρεσιών.

Καταργείται κάθε περιορισμός στους εργαζόμενους των χωρών-μελών που θέλουν να εργαστούν σε άλλες χώρες της Κοινότητας. Οι εργαζόμενοι θα μπορούν ελεύθερα να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε κάποια άλλη χώρα-μέλος.

γ) Απελευθέρωση της κινήσεως κεφαλαίων και των άδηλων συναλλαγών.

Σε περίπτωση δυσχεριών ή σοβαρής απειλής στο ισοζύγιο πληρωμών θα μπορούσε η Ελλάδα να ζητήσει την εφαρμογή και λήψη κατάλληλων μέτρων διασφαλίσεως ή και την παροχή αμοιβαίας συνδρομής, δηλαδή θα μπορούσε να λάβει προστατευτικά μέτρα και να εφαρμόσει ελέγχους στην ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων, άδηλων πληρωμών και εμπορευμάτων. Τα μέτρα αυτά είναι πάντοτε προσωρινού χαρακτήρα και έχουν ως σκοπό να βοηθήσουν το κράτος-μέλος που αντιμετωπίζει δυσχέρειες ή απειλή δυσχεριών ή και αιφνίδια κρίση στο ισοζύγιο πληρωμών. Επίσης έχουν σαν σκοπό να προσφέρουν επαρκή περιθώρια χρόνου ώστε με την εφαρμογή της κατάλληλης και υγιούς οικονομικής πολιτικής να μπορέσει να ξεπεράσει τις δυσκολίες αυτές και να σταθεροποιήσει την οικονομία τους. Η Κοινότητα είχε χορηγήσει μέτρα διασφάλισης στην Ελλάδα σχετικά με τις κινήσεις κεφαλαίων, για τα ταξίδια αναψυχής, τις επενδύσεις σε ακίνητα, καθώς και τις επενδύσεις σε τίτλους. Αυτό έγινε γιατί η Ελλάδα αντιμετώπιζε προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών.

Αφού εν τω μεταξύ οι ελληνικές αρχές είχαν χαλαρώσει σημαντικά τους αρχικούς περιορισμούς στις κινήσεις κεφαλαίων, η Επιτροπή παρέτεινε την αρχική απόφαση για τα μέτρα περιορίζοντας ταυτοχρόνως σημαντικά και το πεδίο εφαρμογής της.

Ηδη οι συναλλαγές που τελούν υπό το καθεστώς προηγούμενης εγκρίσεως αναφέρονται στις κινήσεις κεφαλαίων σχετικά με τα ταξίδια αναψυχής, τις επενδύσεις σε ακίνητα

και τις επενδύσεις σε τίτλους. Η Ελλάδα προτίθεται να προχωρήσει, μόλις οι συνθήκες το επιτρέψουν, στην άρση και των τελευταίων αυτών περιορισμών. Όσον αφορά τις επενδύσεις σε ακίνητα και σε τίτλους και παρά την επιθυμία της Ελλάδας να απελευθερωθούν και αυτές οι συναλλαγές, οι εξελίξεις του ισοζυγίου πληρωμών δεν συνηγορούν για μια τέτοια λύση. Για περιορισμό των ελλειμάτων και σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας, οι ανώτεροι δύο περιορισμοί στις κινήσεις κεφαλαίων θα έπρεπε να διατηρηθούν και στην συνέχεια.

Κατά την διάρκεια της μεταβατικής περιόδου προσεγγίσεως των τιμών, στις περιπτώσεις που υπάρχει διαφορά μεταξύ των ελληνικών και των κοινοτικών και μέχρι την προσέγγιση τους εφαρμόζονται στις συναλλαγές της Κοινότητας και της Ελλάδας και των τρίτων χωρών εξισωτικά ποσά προσχωρήσεως. Τα εξισωτικά ποσά προσχωρήσεως στις συναλλαγές μεταξύ Κοινότητας και Ελλάδας είναι ίσα με την διαφορά των τιμών που καθορίζονται για την Ελλάδα και των κοινών τιμών ώστε να εξασφαλίζονται ίσοι όροι ανταγωνισμού. Αυτά τα ποσά εισπράττονται από τις χώρες εισαγωγής ή χορηγούνται από την χώρα εξαγωγής και χρηματοδοτούνται από το τμήμα εγγυήσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου.

Για τα προϊόντα προελεύσεως τρίτων χωρών στην Κοινότητα των οποίων η εισαγωγή υπόκειται σε δασμούς, οι εισαγωγικοί δασμοί και οι φόροι ισοδυναμίου αποτελέσματος καταργούνται μεταξύ της Κοινότητας και της Ελλάδας κατά την διάρκεια της μεταβατικής περιόδου με τον ρυθμό που προβλέπονται για τα βιομηχανικά αγαθά. Με τον ίδιο προοδευτικό ρυθμό πραγματοποιείται και η εισαγωγή από την Ελλάδα του κοινού εξωτερικού δασμολογίου για τις εισαγωγές των προϊόντων από τρίτες χώρες.

Οι κοινοτικές ενισχύσεις πριμοδοτήσεις ή άλλα ανάλογα μέτρα που χορηγούνται και στα όμοια ελληνικά προϊόντα κατά την ακόλουθη διαδικασία είναι:

- Αν η ακόλουθη ελληνική ενίσχυση είναι ίση με της Κοινότητας, καταβάλλεται αμέσως μετά την προσχώρηση στο σύνολο της από την Κοινότητα. Αν είναι μικρότερη από την κοινοτική ενίσχυση τότε αμέσως από τον πρώτο χρόνο η ελληνική ενίσχυση καταβάλλεται στο σύνολό της από την Κοινότητα και η διαφορά μέχρι το ύψος της Κοινοτικής ενισχύσεως χορηγείται από την Κοινότητα προοδευτικά στο διάστημα της μεταβατικής περιόδου. Αν η ελληνική ενίσχυση είναι μεγαλύτερη της κοινοτικής, η μεν Κοινότητα χορηγεί ποσό ίσο προς την κοινοτική ενίσχυση, η δε επί πλέον διαφορά μπορεί να διατηρηθεί προσωρινά, για να μην μειωθεί το εισόδημα του παραγωγού αλλά θα βαρύνει την Ελλάδα.

- Αν η λήψη μεταβατικών μέτρων είναι αναγκαία για να διευκολυνθεί η μετάβαση από το ισχύον καθεστώς κατά την προσχώρηση στην Ελλάδα - στο καθεστώς που προκύπτει από την

εφαρμογή της κοινής οργανώσεως των αγορών - ιδίως αν η θέση σε εφαρμογή του νέου καθεστώτος κατά την προβλεπόμενη ημερομηνία προκύπτει για ορισμένα προϊόντα με αισθητές δυσχέρειες, τότε λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα κατά την διάρκεια της περιόδου. Η ρύθμιση αυτή είναι ανάλογη με την ρήτρα διασφάλισης που προβλέπει τους τομείς των βιομηχανικών προϊόντων και έχει ως σκοπό να προστατεύσει από σοβαρές διαταραχές την ελληνική γεωργία κατά την διάρκεια προσαρμογής της.

Είναι σαφές ότι με την ένταξη η Ελλάδα αποκτά δυνατότητες άσκησης επιρροής και πίεσης στην διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής. Την ασυμμετρική σχέση εξάρτησης την θεσμοποιεί σε σχέση αλληλοεξάρτησης. Αυτό σημαίνει ότι δεδομένου της *de facto* σχέσης που έχει αναπτυχθεί ανάμεσα στην Ελλάδα και στην ΕΟΚ, η ένταξη διευρύνει τα περιθώρια της ελληνικής κυριαρχίας. Όταν λέμε διεύρυνση εννοούμε ότι η χώρα αποκτά δυνατότητες σε θεσμικό επίπεδο για συμμετοχή στην διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής. Γιατί αν επικρατήσει η άποψη ότι η Ελλάδα πρέπει να ασκήσει ανεξάρτητη οικονομική πολιτική και προγραμματισμό, ανεξάρτητα ακόμα και από τις χώρες-μέλη τότε χωρίς αμφιβολία η κυριαρχία της χώρας περιστελλεται. Ακόμη αποτελεί αντίφαση να υποστηρίζεται ότι η Ελλάδα μπορεί να είναι ταυτόχρονα ενσωματωμένη στην Κοινότητα και να ασκεί ανεξάρτητη εθνική οικονομική πολιτική.

Στην περίοδο 1962-73 οι εμπορικές συναλλαγές της Ελλάδας με την ΕΟΚ των έξι αυξήθηκαν σε τρέχουσες τιμές, περίπου έξι φορές. Με τους ίδιους ρυθμούς και με ορισμένα σκαμπανεβάσματα αυξάνονται οι εισαγωγές, οι εξαγωγές καθώς και το έλλειμα του εμπορικού ισοζυγίου το οποίο από 200 εκατομμύρια δολάρια το 1962 έφτασε το 1973 τα 1168 εκατομμύρια δολάρια. Από το υψηλό έλλειμα του εμπορικού ισοζυγίου, καθώς και του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών με τις χώρες της ΕΟΚ, καλύπτεται με την εισαγωγή κεφαλαίων και κυρίως με δανεισμό του οποίου οι όροι από χρόνο σε χρόνο γίνονται βαρύτεροι, όχι μόνο όσον αφορά το ύψος του επιτοκίου, αλλά και από την πλευρά των ανταλλαγών και υποχρεώσεων. Εκείνο που μειώνει την πολύ μειονεκτική θέση της ελληνικής οικονομίας απέναντι στις αναπτυγμένες οικονομίες των χωρών-μελών της ΕΟΚ και περικλείει τους μεγαλύτερους κινδύνους για το μέλλον της χώρας είναι η έλλειψη της ανταγωνιστικότητας, σαν αποτέλεσμα της γενικότερης καθυστέρησης χαμηλής ποιότητας και ελαττωματικής διάρθρωσης.

Η συμμετοχή στην ΕΟΚ συνεπάγεται κάποια απώλεια ανεξάρτητης εθνικής δύναμης. Σε αντάλλαγμα, η συμμετοχή προσφέρει την ευκαιρία επηρεασμού αποφάσεων άλλων χωρών που επίσης έχασαν μέρος από την ανεξαρτησία τους.

Με την διάταξη των διαφόρων εξελίξεων σχηματίζονται σιγά σιγά κοινές πολιτικές. Η σύλληψη και η εφαρμογή των κοινών πολιτικών αποτελούν την πιο δυναμική έκφραση της λειτουργίας των θεσμών των κοινοτήτων. Η καλή λειτουργία της κοινής αγροτικής πολιτικής παρεμποδίζεται από τα νομισματικά προβλήματα και αυτός είναι ένας λόγος για τον οποίο η Κοινότητα χρειάζεται να έχει μια νομισματική πολιτική. Η νομισματική πολιτική είναι αλληλένδετη με την οικονομική πολιτική, γιατί αποτελούν τα δύο σκέλη της οικονομικής και νομισματικής ενώσεως, την οποία έχουν αποφασίσει τα κράτη-μέλη της ΕΟΚ να πραγματοποιήσουν. Η πραγματοποίηση της οικονομικής και νομισματικής ενώσεως δεν έχει όμως νόημα χωρίς μία οικονομική πολιτική, η οποία να εξασφαλίζει μία δίκαιη κατανομή των οφελμάτων εκ της ενώσεως σ' όλους τους πολίτες των κρατών-μελών χωρίς μια περιφερειακή πολιτική, η οποία να επιδιώκει την συμμετρική ανάπτυξη όλων των περιοχών της Κοινότητας και χωρίς μία βιομηχανική πολιτική, η οποία να εγγυάται ότι η οικονομική και τεχνολογική πρόοδος δεν θα αποβούν εις βάρος της ποιότητας της ζωής των Ευρωπαίων. Τέλος έχουμε άλλες πολιτικές οι οποίες σχετίζονται μεταξύ τους, γιατί αναφέρονται κυρίως στο βιομηχανικό τομέα της οικονομίας.

ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Πριν υπάρξει ή ΕΟΚ ο αγροτικός τομέας ήταν ο εθνικός τομέας μέσα στις οικονομίες των ευρωπαϊκών κρατών, τόσο από την άποψη των χρησιμοποιούμενων κεφαλαίων, όσο και από την άποψη ακολουθούμενης κρατικής πολιτικής. Αυτός ήταν και ο λόγος για τον οποίο επιβαλλόταν μια αγροτική πολιτική. Όπως θα δούμε στο πρώτο βήμα η αγροτική πολιτική έπρεπε να είναι παρεμβατική για να προστατεύσει τα εισοδήματα των αγροτών, αλλά να εξασφαλίσει συγχρόνως και τον εφοδιασμό των καταναλωτών σε τρόφιμα με λογικές τιμές. Η κοινή αγροτική πολιτική αποτελείται από δύο σκέλη τα οποία εξετάζουμε χωριστά: την κοινή οργάνωση των αγροτικών αγορών και την πολιτική επί των αγροτικών διαρθρώσεων. Κατά την πρώτη δεκαετία της ύπαρξης της η ΚΑΠ στηρίχθηκε κυρίως στο πρώτο σκέλος, την οργάνωση των αγορών για να μπορέσει να ελευθερώσει την διακίνηση των αγροτικών προϊόντων μέσα στην ΕΟΚ.

I Πλεονεκτήματα της ΚΑΠ

Η εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής δίνει πολλά πλεονεκτήματα στους αγρότες και γενικότερα σε κάθε κράτος-μέλος:

(1) Οι τιμές προστασίας για τα αγροτικά προϊόντα είναι πολύ υψηλότερες από τις διεθνείς τιμές, γιατί η Κοινή Αγορά έχει σαν βασικό στόχο την εξασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος και την ανύψωση του βιοτικού επιπέδου των αγροτών και στηρίζει τις τιμές έναντι του συναγωνισμού των άλλων χωρών με συγκεντρώσεις των πλεονασμάτων και με άλλα μέτρα προστασίας, όπως είναι οι αντισταθμιστικές εισφορές.

(2) Οι Έλληνες αγρότες θα παράγουν για την μεγάλη αγορά της Κοινότητας, μέσα στην οποία τα αγροτικά προϊόντα θα κυκλοφορούν προνομιακά και ελεύθερα, χωρίς περιορισμούς εισαγωγών και αντισταθμιστικές εισφορές, που επιβάρυναν στο παρελθόν, θ'απολαμβάνουν τις υψηλές τιμές που στηρίζει η Κοινή Αγροτική Πολιτική.

(3) Τα προϊόντα της παραγωγής που δεν θα μπορούν να πωληθούν στην Κοινή Αγορά, είτε θα συγκεντρώνονται από τους οργανισμούς παρέμβασης, είτε θα ειδοποιούνται για εξαγωγή σε άλλες χώρες. Και είναι σημαντικό ότι το δημοσιονομικό κόστος της προστασίας της αγροτικής παραγωγής θα βαρύνει το Κοινοτικό Γεωργικό Ταμείο και όχι τον ελληνικό προϋπολογισμό.

(4) Το Γεωργικό Ταμείο της Κοινότητας θα χρηματοδοτεί έργα εγγείου βελτιώσεως, αρδευτικά, εκσυγχρονισμού των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και αποπροσανατολισμού της

παραγωγής για να αυξηθεί η παραγωγικότητα στην γεωργία, ν'αυξηθεί η παραγωγή κατά αγρότη και τελικά ν'αυξηθεί το πραγματικό εισόδημα των αγροτών.

(5) Το Περιφερειακό Ταμείο της Κοινότητας χρηματοδοτεί ειδικά έργα για την ανάπτυξη καθυστερημένων περιοχών, που θα δώσουν εργασία στον πλεονάζοντα πληθυσμό της υπαίθρου, και δεν θα αναγκάζεται να μετακινείται στα αστικά κέντρα για εξεύρεση εργασίας.

Γενικά, παρά την ύπαρξη ορισμένων παρεκλίσεων από τους αυστηρούς κανόνες του ανταγωνισμού η κοινή αγροτική πολιτική, μέσω της ελευθερίας του εμπορίου τόνωσε τον ανταγωνισμό στην γεωργία γιατί αύξησε τον αριθμό των πράγματι ανταγωνιζομένων μεταξύ τους γεωργών.

II Ανάγκη κοινής και παρεμβατικής πολιτικής

Στην αρχή οι αρμόδιες αρχές των κρατών-μελών παρενέβαιναν στις αγροτικές αγορές κατά διάφορους τρόπους: διά της εγγυήσεως των τιμών συνδυασμένης με περιορισμό της παραγωγής ορισμένων προϊόντων, διά της οργανώσεως της αγοράς μέσω των οργανισμών παρέμβασης εναποθήκευσης, διά της επιδοτήσεως των εξαγωγών κλπ. Κυρίως όμως, η προστασία των εθνικών αγροτικών προϊόντων επιτυγχανόταν με τους δασμούς που έπλητταν τα ξένα ομοιογενή προϊόντα και με τους ποσοτικούς περιορισμούς επί της εισαγωγής τους. Οι δασμοί και οι ποσοτικοί περιορισμοί διέφεραν πολύ ως προς το ύψος τους.

Παρ'όλα αυτά εάν επιτρεπόταν σε κάθε κράτος να διατηρήσει την δική του αγροτική πολιτική, η ελευθερία του εμπορίου - εάν υποθέσουμε ότι μπορεί να επιτευχθεί - θα αναστάτωνε τις αγροτικές αγορές. Πράγματι, αν η παραγωγή ενός αγροτικού προϊόντος προστατευόταν περισσότερο σ'ένα κράτος-μέλος απ'ότι στα άλλα, με την ελευθερία του εμπορίου, το προϊόν αυτό, σαν τεχνητά φθηνότερο, θα μπορούσε να κατακλύσει τις αγορές. Βλέπουμε δηλαδή, ότι εάν κάθε κράτος διατηρούσε δική του αγροτική πολιτική, οι τιμές παραγωγής των αγροτικών προϊόντων θα παρέμεναν τελείως διάφορες και δεν θα μπορούσε να υπάρξει κοινή αγορά αγροτικών προϊόντων. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική χρειαζόταν και για τις διεθνείς σχέσεις με την ΕΟΚ, οπότε τον εθνικό παρεμβατισμό έπρεπε να αντικαταστήσει ο κοινοτικός. Η παγκόσμια αγορά αγροτικών προϊόντων είναι κυρίως αγορά πλεονασμάτων και οι τιμές που επικρατούν σ'αυτή είναι συχνά τιμές ντάμπινγκ, δηλαδή κατώτερες των τιμών που επικρατούν στις εσωτερικές αγορές των εξαγωγέων. Δεν συμφέρει τους ευρωπαϊούς καταναλωτές να εξαρτώνται από μια τέτοια αγορά.

Γενικά ο παρεμβατισμός στην ευρωπαϊκή αγορά χρειάζεται για οικονομικούς, κοινωνικούς και στρατηγικούς λόγους. Χρειάζονται μηχανισμοί που να απομονώνουν την κοινοτική αγορά από την παγκόσμια, έτσι ώστε να προστατεύονται οι ευρωπαίοι από τις μεγάλες διακυμάνσεις της παγκόσμιας αγοράς.

III Νομικό πλαίσιο

1) Σκοποί της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

- Αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας μέσω της ανάπτυξης της τεχνικής προόδου, της εξασφάλισης ορθολογικής αύξησης της αγροτικής παραγωγής και της καλύτερης δυνατής χρησιμοποίησης των συντελεστών της παραγωγής και ιδίως της εργασίας.

2) Γενικές αρχές της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Συνοπτικά οι αρχές αυτές είναι οι εξής:

- Η κοινή οργάνωση των αγορών, η οποία συνεπάγεται μια ενιαία αγορά.

- Η αρχή της κοινοτικής προτίμησης, για την προστασία των ευρωπαϊών καταναλωτών και αγροτών και

- Χρηματοδοτική αλληλεγγύη.

IV Κοινή οργάνωση αγροτικών αγορών

Η κοινή οργάνωση αγορών είναι αναγκαία για την πραγματοποίηση της Κοινής Αγοράς, δηλαδή μιας αγοράς χωρίς σύνορα, μέσα στην οποία τα αγροτικά προϊόντα κυκλοφορούν ελεύθερα, άρα και στο ίδιο επίπεδο τιμών. Για να μπορούν να ορίζονται κοινές τιμές πρέπει να εκφράζονται σ'ένα κοινό νόμισμα. Έτσι στην αρχή υιοθετήθηκε η Ευρωπαϊκή Λογιστική Μονάδα, γνωστή σαν ECU.

Μια πλήρης οργάνωση αγορών περιλαμβάνει τα στοιχεία:

(1) Κοινός καθορισμός τιμών.

Η πιο σημαντική ενέργεια είναι ο καθορισμός των ενδεικτικών τιμών ή τιμών προσανατολισμού των αγροτικών προϊόντων. Ενδεικτική είναι η τιμή που η κοινή οργάνωση αγορών αποβλέπει να εξασφαλίσει στον παραγωγό. Οι τιμές αυτές πρέπει να είναι αποδεικτές από τους αγρότες και τους καταναλωτές όλων των χωρών και να παίρνουν υπ'όψη την

επικρατούσα κατάσταση στην παγκόσμια αγορά. Οι ενδεικτικές τιμές αναθεωρούνται μια φορά τον χρόνο για να αναπροσαρμόζονται τα εισοδήματα των αγροτών. Ο καθορισμός τιμών είναι απόδειξη της συνεργασίας των χωρών-μελών, χωρών των οποίων οι οικονομικές δομές, άρα και τα συμφέροντα είναι αρκετά διάφορα.

(2) Κοινή στήριξη των τιμών.

Οι ενδεικτικές τιμές ή τιμές προανατολισμού δεν είναι οι πραγματικές τιμές της αγοράς. Αν οι πραγματικές τιμές πέσουν σ'ένα από πριν καθορισμένο επίπεδο, συνήθως 8% κάτω από τις ενδεικτικές τιμές, τότε προβλέπονται διάφοροι μηχανισμοί επέμβασης για να αποτραπεί η μείωση κάτω από ορισμένα ανεκτά επίπεδα. Οι μηχανισμοί επέμβασης διαφέρουν ανάλογα με τα προϊόντα. Υπάρχει μια τιμή επέμβασης για τα δημητριακά και τους ελαιώδεις σπόρους, μια τιμή βάσης για άλλα προϊόντα όπως π.χ. το χοιρινό κρέας. Τέλος για άλλα προϊόντα όπως τα οπωροκηπευτικά, οι ενώσεις παραγωγών μπορεί να διακόψουν τις πωλήσεις, όταν τα επίπεδα τιμών πέσουν σε μια προκαθορισμένη τιμή απόσυρσης.

(3) Κοινή ρύθμιση εισαγωγών - εξαγωγών.

Μία από τις αρχές της ΚΑΠ είναι η "κοινοτική προτίμηση". Σύμφωνα μ'αυτή την αρχή, τα μη κοινοτικά προϊόντα, μπορούν να εισέρχονται ελεύθερα στην Κοινή Αγορά, αλλά με τις τιμές που ισχύουν για τα κοινοτικά προϊόντα, ώστε να προτιμούνται οι κοινοτικοί παραγωγοί. Αντίστροφα, τα κοινοτικά προϊόντα μπορούν να εξαγονται επίσης ελεύθερα, αλλά πάντα με τιμές εσωτερικού, ώστε να προτιμούνται οι καταναλωτές της Κοινότητας.

Στις εισαγωγές, ο μηχανισμός δουλεύει ως εξής:
Όταν οι διεθνείς τιμές πέσουν κάτω από ένα ελάχιστο επίπεδο, το οποίο ονομάζεται "τιμή κατωφλιού" ή "τιμή αναφοράς", οι εισαγωγείς επιβαρύνονται εκτός από τους δασμούς και από ένα μεταβλητό τέλος, που ονομάζεται αντισταθμιστική εισφορά. Αντίστροφα για τις εξαγωγές, όταν οι κοινοτικές τιμές είναι υψηλότερες από τις διεθνείς, για να εξαχθούν τα πλεονάσματα, η Κοινότητα πληρώνει τις λεγόμενες αποδόσεις, που καλύπτουν τη διαφορά μεταξύ κοινοτικών και διεθνών τιμών. Όταν όμως, οι κοινοτικές τιμές είναι πιο συμφέρουσες από τις διεθνείς, και υπάρχει ανεπάρκεια στην διεθνή αγορά, τότε προβλέπεται η λεγόμενη "ρήτρα ανεπάρκειας" για να αποθαρρύνονται οι εξαγωγές και να προτιμούνται οι κοινοτικοί καταναλωτές.

(4) Κοινή χρηματοδότηση και διαχείριση των αγορών.

Κοινή χρηματοδότηση και διαχείριση σημαίνει ότι οι αγρότες της Κοινότητας έχουν τις ίδιες εγγυήσεις για τα ίδια προϊόντα και απαγορεύονται οι εθνικές επεμβάσεις για στήριξη των τιμών ή για ενίσχυση του εισοδήματος των αγροτών. Αντίστροφα οι πόροι από την διαχείριση των αγροτικών αγορών, κυρίως οι αντισταθμιστικές εισφορές, αποτελούν έσοδο της Κοινότητας και πρέπει να καταβάλλονται στο κοινό ταμείο από τις κρατικές αρχές που τις εισπράττουν.

(5) Οι οργανώσεις των αγορών κατά προϊόντα.

Παρόλο που θεωρητικά μπορεί κανείς να μιλάει για μια κοινή οργάνωση των αγροτικών προϊόντων της ΕΟΚ, στην πραγματικότητα δεν υπάρχει μία οργάνωση αλλά τόσες οργανώσεις όσες είναι και τα κύρια αγροτικά προϊόντα. Οι διαφορές στην οργάνωση των αγροτικών προϊόντων έχουν πολλά αίτια όπως: (α) τις μεγάλες διαφορές των χαρακτηριστικών των αγροτικών προϊόντων (εποχιακά και μή, αποθηκευμένα και μή), (β) το ποσοστό κάλυψης της κοινοτικής ζήτησης από την κοινοτική παραγωγή, (γ) την ένταση της ανάγκης προστασίας της κοινοτικής παραγωγής από τον εξωτερικό ανταγωνισμό, και (δ) τα μέσα παραγωγής και τις συνήθειες επέμβασης που διαφέρουν σημαντικά από προϊόν σε προϊόν.

Οι οργανώσεις των αγορών αγροτικών προϊόντων διέπονται η κάθε μία από ένα βασικό κανονισμό και συχνά από πολλούς κανονισμούς του βασικού. Οι βασικοί κανονισμοί ιδρύουν συνήθως ένα μηχανισμό κοινών τιμών και κοινών επεμβάσεων που ορίζουν τους όρους χρηματοδότησεως και τους κανόνες που θα διέπουν την διαχείριση της αγοράς του προϊόντος. Όλα τα μέτρα τα οποία παίρνονται από τα κοινοτικά όργανα σε εφαρμογή ενός κανονισμού, είναι υποχρεωτικά για τα κράτη-μέλη.

V Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα

Για πρώτη φορά, η ιδέα μιας ιδιαίτερης κοινοτικής πολιτικής για τις μεσογειακές χώρες της Κοινότητας, φαίνεται ότι ωρίμασε στα τέλη της δεκαετίας του '70. Βέβαια και από πριν είχε ανακύψει το θέμα, ότι οι μεσογειακές περιοχές της Κοινότητας βρίσκονταν σε καταφανώς δυσκολότερη θέση από τις βόρειες ανεπτυγμένες χώρες, (ασθενέστερες δομές της γεωργίας και της δευτερογενούς παραγωγής, υποτροφικός τριτογενής

τομέας, χαμηλότερη παραγωγικότητα, χαμηλότερα εισοδήματα, ανεργία και υποαπασχόληση, σχετικά μικρότερη στήριξη και προστασία από τους μηχανισμούς των ήδη υπάρχουσών κοινοτικών πολιτικών και ιδιαίτερα της ΚΑΠ).

Παρά τις διαφορές απόψεων που υπήρχαν στα κράτη-μέλη, έγινε γενικά αποδεκτό, ότι οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις των κοινοτικών πολιτικών δεν μπορούσαν να προωθηθούν χωρίς να ληφθούν υπ' όψη οι αναπτυξιακές ανάγκες των σχετικά καθυστερημένων μεσογειακών χωρών. Η ενίσχυση αυτή κρίθηκε όμως αναγκαία και για ένα άλλο λόγο, για ν' αντιμετωπίσουν οι περιοχές αυτές τον ανταγωνισμό, που υφίστανται από την εφαρμογή της "Μεσογειακής Πολιτικής" της Κοινότητας, της πολιτικής δηλαδή που συνίσταται στην ανάπτυξη στενών συχνά προτιμησιακών σχέσεων με τις χώρες της Μεσογείου που δεν είναι μέλη της Κοινότητας και στις οποίες παραχωρούνται διευκολύνσεις για την εξαγωγή προς την Ευρώπη των προϊόντων τους, ιδίως γεωργικών και συνήθως ανταγωνιστικών με εκείνα των νότιων κοινοτικών γεωργιών.

VI Επιτεύγματα της ΚΑΠ

Όταν πρωτοξεκίνησε η ΕΟΚ, ο αγροτικός τομέας ήταν εκείνος στον οποίο οι κρατικές παρεμβάσεις ήταν οι πιο σημαντικές και με τον μεγαλύτερο βαθμό ποικιλίας. Απ' αυτό συμπεραίνεται ότι αυτός ο τομέας δεν προσφερόταν για οικονομική ολοκλήρωση, γιατί η προσέγγιση των διαφόρων παρεμβάσεων θα ήταν πολύ δύσκολη. Παρ' όλα αυτά η οικονομική ολοκλήρωση στον αγροτικό τομέα έχει προχωρήσει πιο πολύ απ' όλους τους άλλους τομείς. Τα πιο βασικά επιτεύγματα είναι τα παρακάτω:

- Αύξηση ανταλλαγών αγροτικών προϊόντων. Μέσα στην Κοινότητα έχουμε ελεύθερη διακίνηση αγροτικών προϊόντων. Οι αναρίθμητοι δασμοί και ποσοτικοί περιορισμοί καταργήθηκαν όπως επίσης και τα μονοπώλια σε ορισμένες αγορές. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση των ανταλλαγών μεταξύ των κρατών-μελών, αύξηση διαθέσεως των προϊόντων από τους αγρότες και μεγαλύτερα περιθώρια εκλογής από τους καταναλωτές.
- Εξειδίκευση της παραγωγής. Ήταν αποτέλεσμα της ελευθερίας του εμπορίου με βάση τα σχετικά πλεονεκτήματα και κυρίως τις κλιματολογικές συνθήκες κάθε περιοχής. Παρόλ' αυτά η εξειδίκευση δεν έχειπραχωρήσει όσο θα έπρεπε. Αυτό οφείλεται στο ότι οι αντιοικονομικές παραγωγές συνεχίζονται με καθεστώτα βοηθειών και εγγυήσεων υπό την πίεση των κοινωνικοπολιτικών ομάδων των οριακών καλλιεργητών. Περισσότερη εξειδίκευση θα επιτευχθεί μάλλον με τις κοινές δράσεις για την αναδιάρθρωση της κοινοτικής γεωργίας.
- Σταθεροποίηση των αγορών αγροτικών προϊόντων. Επιδιώκεται από την ΚΑΠ με τους μηχανισμούς επεμβάσεως στην εσωτερική αγορά της Κοινότητας και τα συννορά της. Αυτοί οι μηχανισμοί επιτέλεσαν επάξια τον ρόλο τους, γιατί προφύλαξαν την εσωτερική αγορά από τις μεγάλες διακυμάνσεις της προσφοράς της διεθνούς αγοράς και έτσι εξασφάλισαν σταθερότητα στην παραγωγή και στις τιμές.
- Ασφάλεια των προμηθειών. Επιτυγχάνεται με την σταθερότητα των τιμών των αγροτικών προϊόντων. Παρακινεί τους αγρότες να παράγουν σε αρκετές ποσότητες γιατί λόγω των μηχανισμών εγγυήσεων, δεν φοβούνται την οικονομική καταστροφή σε περίπτωση υπερπαραγωγής και κατάρρευσης των τιμών σε παγκόσμια κλίμακα.
- Λογικές τιμές κατανάλωσης. Οι τιμές παραγωγής υψώνονται σταθερά κάθε χρόνο με εξαίρεση τα τελευταία χρόνια που έμειναν σχεδόν σταθερές. Αυτό είχε σαν σκοπό να εξασφαλιστούν ικανοποιητικά εισοδήματα στους αγρότες. Όμως η αύξηση των τιμών κατανάλωσης είναι πολύ μικρότερη από την αύξηση των τιμών παραγωγής. Αυτό συμβαίνει γιατί

τα δύο τρίτα της τιμής κατανάλωσης αποτελούν τα έξοδα μεταποίησης και διανομής.

- Αύξηση της παραγωγικότητας της αγροτικής εργασίας. Αυτό επιτεύχθηκε, μέσω της δημιουργίας μιας μεγάλης αγροτικής αγοράς. Έτσι αυξήθηκαν οι ανταλλαγές και η παραγωγή των αγροτικών προϊόντων, τονώθηκε ο ανταγωνισμός, ευνοήθηκε η εκμηχάνιση της γεωργίας και οι αγροτικές έρευνες και επιταχύνθηκε η μετάδοση των τεχνικών γνώσεων από χώρα σε χώρα.
- Βελτίωση αγροτικών διαρθρώσεων. Οι κοινές κοινωνικές και διαρθρωτικές δράσεις αποβλέπουν στο να διευκολύνουν την αποχώρηση και άλλων οριακών αγροτών, να επιταχύνουν τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων των απομενόντων αγροτών και να αυξήσουν έτσι την παραγωγικότητα της εργασίας τους. Επειδή όμως τώρα τελευταία άρχισαν να εφαρμόζονται στην πράξη οι δράσεις αυτές, δεν μπορεί ακόμα να γίνει λόγος για τα αποτελεσματά τους.

VII Προβλήματα της ΚΑΠ

Παρόλη την εξελιγή της η ΚΑΠ δεν έχει φθάσει σε σημείο τελειότητας. Οι Αμερικάνοι καταμαρτυρούν στην Κοινή Αγροτική Πολιτική ότι είναι πολύ προστατευτική και εμποδίζει τις εξαγωγές των αγροτικών προϊόντων τους προς την ΕΟΚ. Η αλήθεια είναι ότι ναι μεν η ΚΑΠ είναι λιγότερο προστατευτική από τις εθνικές πολιτικές που ίσχυαν τα προηγούμενα χρόνια στα κράτη-μέλη της και που ισχύουν ακόμα σε τρίτα κράτη, αλλά έχει επιτύχει έναν υψηλό βαθμό αυτάρκειας.

Τα αμερικάνικα προϊόντα είναι ελεύθερα να μπουν στην Κοινή Αγορά όταν τα χρειάζονται οι κοινοτικοί καταναλωτές. Δεν μπορεί όμως να μπαίνουν ελεύθερα στην Κοινή Αγορά παραπάνω προϊόντα, προσωρινά σε χαμηλές τιμές, ώστε να καταστραφεί ένας μεγάλος αριθμός κοινοτικών παραγωγών και να λιγοστέψει ο ανταγωνισμός.

Ασκείται κριτική για τους μηχανισμούς της κοινής οργάνωσης αγοράς αγροτικών προϊόντων, οι οποίοι είναι πολύπλοκοι και διαφορετικοί από προϊόν σε προϊόν. Αυτό φαίνεται ότι οφείλεται, όχι μόνο στην διαφορά των χαρακτηριστικών των αγροτικών προϊόντων και των διαρθρώσεων της παραγωγής τους, αλλά και στους συμβιβασμούς που γίνονται πάντοτε στο Συμβούλιο των Υπουργών για να ικανοποιηθούν όσο το δυνατόν περισσότερα εθνικά, τοπικά ή κλαδικά συμφέροντα.

Άλλο ένα σημαντικό πρόβλημα στην αγροτική πολιτική είναι οι συνεχείς τροποποιήσεις προηγούμενων κανονισμών έτσι ώστε κανείς να μην είναι βέβαιος ότι γνωρίζει τις τελευταίες εξελίξεις στην οργάνωση αγοράς ενός προϊόντος.

Επίσης τα χαμηλά αγροτικά εισοδήματα ενεργούν αρνητικά στην αύξηση της παραγωγικότητας και στον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Ειδικά στις μεσογειακές περιοχές της Κοινότητας όπου χαρακτηρίζονται από καθυστέρηση της οικονομικής τους ανάπτυξης και μεγάλη εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα της οικονομίας, δηλαδή την γεωργία.

Οι κρατικές βοήθειες οι οποίες δίνονται μερικές φορές διαστρεφλώνουν τον ανταγωνισμό ευνοώντας ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένες παραγωγές, είναι όμως πολύ δύσκολο να καταργηθούν. Βέβαια ελέγχονται από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, από την οποία επιτρέπονται μόνο οι βοήθειες που αποβλέπουν στην ενθάρυνση των επενδύσεων ή την αντιμετώπιση εκτάκτων καταστάσεων.

VIII Αναθεώρηση της ΚΑΠ

Εγιναν διάφορες προσπάθειες για την αναθεώρηση της ΚΑΠ και υπάρχει μεγάλη διάσταση απόψεων. Οι κυριώτερες απόψεις είναι οι ακόλουθες:

(1) Μέθοδος ποσοτώσεων. Σύμφωνα με αυτή, μια ποσότητα καθε προϊόντος θα αγοράζεται σε μια προκαθορισμένη τιμή, τιμή στήριξης που θα είναι υψηλότερη από την διεθνή τιμή. Οι υπόλοιπες ποσότητες θα αγοράζονται σε χαμηλότερες τιμές που θα πλησιάζουν τις διεθνείς. Στην πράξη όμως οι τιμές μπορεί να πέσουν κάτω από το αρχικό επίπεδο στήριξης, πράγμα όμως που θα οδηγήσει σε μείωση των αγροτικών εισοδημάτων ενώ οι καταναλωτές θα εξακολουθούν να πληρώνουν υψηλές τιμές.

(2) Μέθοδος των διαφορετικών τιμών. Οι ευνοϊκές τιμές της ΚΑΠ θα παρέχονται μόνο σε μη προνομιούχους αγρότες ή σε συνεπείς αγρότες (που διοχετεύουν το προϊόν τους μέσω καθορισμένων αγορών ή σε μειωμένες ποσότητες). Και αυτή η μέθοδος προϋποθέτει ο κάθε παραγωγός να παραδίδει το προϊόν του σε έναν αγοραστή και ότι απαγορεύονται οι πωλήσεις από ένα μεγάλο παραγωγό σε ένα μικρό.

(3) Αρχή της συνυπευθυνότητας. Όταν η παραγωγή ενός προϊόντος υπερβεί το επίπεδο που ορίστηκε απ' το Συμβούλιο των Υπουργών τότε το κόστος του πλεονάσματος θα χρηματοδοτηθεί απ' την επιβολή ενός φόρου στους παραγωγούς. Έτσι επιτυγχάνεται η αυτοχρηματοδότηση των πλεονασμάτων και οι παραγωγοί εξασφαλίζουν ένα παραδεκτό επίπεδο τιμών. Συνήθως όμως αυτή η μέθοδος βλάπτει τους μικρούς αγρότες.

(4) Άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις. Οι τιμές στήριξης της ΚΑΠ θα μειωθούν σημαντικά και θα πλησιάσουν τις διεθνείς τιμές, για αντιστάθμισμα οι αγρότες θα λάβουν άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις. Αυτό όμως βοηθά μη παραγωγικούς αγρότες να παραμείνουν στην γεωργία επειδή παίρνουν ενισχύσεις.

ΙΧ Εφαρμογή της ΚΑΠ στην Ελλάδα

Για λόγους που συνδέονται με την διάρθρωση και τους στόχους της ΚΑΠ και με την "απόκλιση συμφερόντων" ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Κοινότητα, δεν επιτεύχθηκε η εναρμόνιση της ελληνικής γεωργικής πολιτικής μ' αυτή της Κοινότητας, όπως προέβλεπε η Συμφωνία. Για τα γεωργικά προϊόντα η Κοινότητα καταργούσε αμέσως τους δασμούς, για τα κύρια εξαγωγίμα ελληνικά προϊόντα, που προέβλεπε διαδικασία εναρμόνισης της αγροτικής πολιτικής της Ελλάδας με την Κοινή Αγροτική της Κοινότητας, όταν αυτή θα ετίθετο σε εφαρμογή κατά προϊόν. Σημαντικές όμως διαφορές προέκυψαν ανάμεσα στα δύο μέρη ως προς το περιεχόμενο και την ένταση της εναρμόνισης. Για την Ελλάδα, εναρμόνιση σημαίνει πλήρης συμμετοχή στους θεσμούς της ΚΑΠ, περιλαμβανομένου και το σύστημα στηρίξεως των τιμών. Για την Κοινότητα όμως εναρμόνιση σημαίνει βασικά ελεύθερη διακίνηση αγροτικών προϊόντων.

Η ελληνική αντιπροσωπία παρουσίασε μερικές συγκεκριμένες προτάσεις για τα αγροτικά προϊόντα που συνοψίζονται στα εξής σημεία:

(1) Όλες οι δασμολογικές μειώσεις, οι ποσοτώσεις και τα άλλα μέτρα που εφαρμόζονται και βασίζονται στην συνθήκη της Ρώμης θα επεκταθούν και στην Ελλάδα με την προϋπόθεση ότι η ελληνική αγροτική πολιτική θα ευθυγραμμιστεί με την αντίστοιχη πολιτική της Κοινότητας.

(2) Οι δασμολογικές μειώσεις και οι ποσοτώσεις θα εφαρμοστούν πριν πραγματοποιηθεί η εναρμόνιση της ΚΑΠ, σ' όλα τα αγροτικά προϊόντα που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την ελληνική οικονομία, τα προϊόντα αυτά θα συμπεριληφθούν σε ένα παράρτημα της συμφωνίας σύνδεσης.

(3) Θα προβλεφθούν ειδικές διατάξεις για ορισμένα βασικά ελληνικά προϊόντα που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την οικονομία της χώρας.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η νομισματική οργάνωση χρειάζεται για την επίτευξη των ελευθεριών που αποτελούν την βάση της Κοινής Αγοράς και για την πρόοδο της οικονομικής ολοκλήρωσης προς το στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ενώσεως. Με την ίδρυση αυτών των ενώσεων άρχισαν και τα σοβαρά νομισματικά προβλήματα της ΕΟΚ. Τέτοια προβλήματα θεωρούμε μόνο τα εξωτερικά προβλήματα, τα οποία σχετίζονται με την συναλλαγματική τιμή των νομισμάτων.

Η ΕΟΚ κατάφερε να θέσει τις βάσεις της νομισματικής οργάνωσης της, το κοινοτικό νομισματικό φίδι, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας και την Ευρωπαϊκή Λογιστική Μονάδα (ΕΝΜ ή ΕCΥ). Το σοβαρότερο πρόβλημα που παραμένει είναι ότι όλα τα νομισματικά προβλήματα της Κοινότητας δεν μπορούν να πάρουν μέρος στην αυστηρή οργάνωση που επιβάλλει το νομισματικό φίδι. Το πρόβλημα αυτό δεν φαίνεται ότι μπορεί να λυθεί σύντομα γιατί πίσω από την αδυναμία ορισμένων νομισμάτων κρύβονται σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα των οικονομιών μερικών κρατών-μελών.

I Ανάγκη Κοινής Νομισματικής Πολιτικής

Η οικονομική ολοκλήρωση απαρτίζεται από δύο στάδια: την πραγματοποίηση μιας ζώνης ελεύθερου εμπορίου και την πραγματοποίηση μιας τελωνειακής ενώσεως. Τα αποτελέσματα της οικονομικής ολοκλήρωσης ήταν χειροπιαστά. Η προοδευτική μείωση των δασμών και ποσοτικών περιορισμών του εμπορίου είχαν αυξήσει τις ανταλλαγές μεταξύ των κρατών-μελών κατά θεαματικό τρόπο και μέσω της αυξήσεως αυτής είχε προωθήσει το γενικό αριθμό ανάπτυξης και την ευημερία των χωρών-μελών. Το κοινό τελωνειακό δασμολόγιο, επιστέγασμα της τελωνειακής ενώσεως είχε δώσει αυτόνομη προσωπικότητα στην ΕΟΚ και στο εμπορικό πεδίο. Ακόμα είχε επιτευχθεί εκτός από την απελευθέρωση του εμπορίου και η απελευθέρωση της κινήσεως των συντελεστών παραγωγής.

Ανησυχίες για ενδεχόμενες νομισματικές μεταβολές υπάρχουν όχι μόνο όταν οι άμεσες επενδύσεις έχουν χρηματοδοτηθεί με εξαγωγή κεφαλαίων από το κράτος του επενδυτού, αλλά ακόμη και όταν έχουν χρηματοδοτηθεί με κεφάλαια, που έχουν εξευρεθεί στο κράτος που έγινε η επένδυση. Εάν για την επένδυση έχουν εξαχθεί κεφάλαια, η υποτίμηση στο κράτος που έγινε η επένδυση ή η υπερτίμηση στο κράτος του επενδυτού, σημαίνουν ότι το επαναπατριζόμενο κεφάλαιο και οι τόκοι θα είναι μικρότεροι κατά το ποσό της νομισματικής μεταβολής. Και στις δύο περιπτώσεις μία νομισματική μεταβολή μπορεί να μειώσει το αναμενόμενο κέρδος

της επενδύσεως. Επομένως όσο υπάρχει κίνδυνος νομισματικής μεταβολής δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί πλήρως μία από τις βασικές ελευθερίες που επιδιώκει μια Κοινή Αγορά, η ελευθερία κινήσεως κεφαλαίων.

Αλλά ακόμη και η ελευθερία του εμπορίου εμποδίζεται από τον κίνδυνο νομισματικής μεταβολής. Η υποτίμηση του νομίσματος ενός κράτους-μέλους μίας τελωνειακής ένωσης ισοδυναμεί, με επανεπιβολή των δασμών επί των εισαγόμενων προϊόντων από τις εταιρικές χώρες-μέλη και με επιδότηση των εξαγωγών του κράτους αυτού, πράγματα που απαγορεύονται από τις συνθήκες που τα συνδέουν. Αντίστροφα η υπερτίμηση του νομίσματος μίας χώρας-μέλους ισοδυναμεί με περιορισμούς των εξαγωγών της και πριμοδότηση των εισαγωγών της, πράγματα που μπορούν να παρενοχλήσουν σημαντικά την εσωτερική αγορά της χώρας αυτής και να την αναγκάσουν να πάρει μέτρα περιορισμού του εμπορίου της. Για να αποτραπούν τα παραπάνω εμπόδια της διακίνησης των αγαθών και των κεφαλαίων και να τελειωθεί η Κοινή Αγορά, χρειάζεται ένα κοινό νόμισμα των χωρών-μελών της ΕΟΚ ή τουλάχιστον μία νομισματική οργάνωση που να αποτρέπει τις διακυμάνσεις των συναλλαγματικών τιμών των κοινοτικών νομισμάτων μεταξύ τους. Ακόμη η νομισματική πολιτική της χρειάζεται για τις σχέσεις της με τα τρίτα κράτη και διεθνείς οργανισμούς, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

II Νομισματικά προβλήματα της ΕΟΚ

Οι γενικοί αντικειμενικοί σκοποί της νομισματικής πολιτικής ήταν παρόμοιοι σε όλες τις χώρες της ΕΟΚ. Οι σκοποί αυτοί ήταν η οικονομική ανάπτυξη, η σταθερότητα των τιμών, η πλήρης απασχόληση, και η ισορροπία του ισοζυγίου πληρωμών. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούσαν για την επίτευξη αυτών των σκοπών διέφεραν από κράτος σε κράτος, γιατί εξαρτόνταν από την οικονομική και πιστωτική διάρθρωση, τα θεσμικά χαρακτηριστικά του βαθμού ανοίγματος προς το εξωτερικό και τις παραδόσεις κάθε χώρας, όπως είναι η υποτίμηση προς τους μηχανισμούς της ελεύθερης αγοράς ή αντίθετα η τάση προς την κρατική παρέμβαση.

Το σπουδαιότερο εμπόδιο στη νομισματική οργάνωση της ΕΟΚ ήταν ότι αυτή αναγκαστικά αποτελούσε τμήμα και δεχόταν τις επιδράσεις της διεθνούς νομισματικής οργάνωσης. Το μεν πρώτο στάδιο της ολοκλήρωσης της ΕΟΚ είχε συμπέσει με την διεθνή οικονομική τάξη που επέβαλλε το σύστημα του Bretton Woods. Αλλ' ενώ συμπληρωνόταν η τελωνειακή ένωση, στο τέλος της δεκαετίας 1960 - 1970, είχαν αρχίσει να διαφαίνονται στον ορίζοντα τα πρώτα σοβαρά σύννεφα της διεθνούς νομισματικής αναταραχής. Όταν δε η ΕΟΚ το 1971, αποφάσισε να βάλει τάξη

στο δικό της νομισματικό σύστημα και να προχωρήσει στο στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ενώσεως, τότε ξέσπασε η μεγάλη νομισματική θύελλα, η οποία όπως θα δούμε, έφερε αντιμέτωπες την ΕΟΚ και τις ΗΠΑ και κόντεψε να προκαλέσει οικονομικό πόλεμο μεταξύ τους.

Στα χρόνια των αλληπάληλων νομισματικών κρίσεων που επακολούθησαν δεν μπορούσε βέβαια να υπάρξει μεγάλη ύφεση στη νομισματική ολοκλήρωση της Κοινότητας. Αλλά οι μηχανισμοί της ΕΟΚ λειτούργησαν και βελτιώθηκαν μέχρι σ' ένα σημείο. Το σπουδαιότερο είναι ότι τα κράτη-μέλη διαπίστωσαν πολλές φορές ότι παρ' όλα τα προβλήματα ότι η πορεία προς την οικονομική και νομισματική ένωση έπρεπε να συνεχισθεί.

1) Το σύστημα του Bretton Woods

Το Μπρέττον Γούντς ήταν μία διεθνής συμφωνία, η οποία διείπε το διεθνές νομισματικό σύστημα πάνω από 25 χρόνια. Μεταπολεμικά όλα τα ευρωπαϊκά κράτη ήταν κατεστραμμένα και όλα τα αποθέματα τους σε χρυσό είχαν αποδημήσει προς τα αμερικάνικα θησαυροφυλάκια. Έτσι οι Αμερικάνοι επέβαλλαν στους Ευρωπαίους ένα νομισματικό σύστημα το οποίο θα επέτρεπε στα αμερικάνικα αγαθά να πωλούνται ελεύθερα στην Ευρώπη μετά τον πόλεμο.

Οι αρχές του συστήματος ήταν βασικά οι εξής:

(α) η ελεύθερη μετατρεψιμότητα των νομισμάτων μεταξύ τους.

(β) η επιδίωξη ισοζυγίων πληρωμών. Σε περίπτωση μεγάλου ελλείματος του ισοζυγίου μιας χώρας, η λύση ήταν η υποτίμηση του νομίσματός της.

(γ) η επιβολή σταθερών ισοτιμιών σε όλα τα νομίσματα των συμβεβλημένων χωρών σε σχέση με το δολλάριο, το οποίο με την σειρά του είχε σταθερή ισοτιμία με τον χρυσό (35 δολλάρια = 1 ουγγιά χρυσού). Επίσημη αρχή του συστήματος ήταν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.) στο οποίο χώρες-μέλη είχαν κατατεθειμένο ένα μέρος από τα αποθέματα τους. Το Ταμείο έπαιζε ρόλο τράπεζας των κεντρικών τραπεζών. Μπορούσε να δανείζει ξένα νομίσματα στις χώρες-μέλη για να τους επιτρέψει να καλύπτουν τα ελλείματα των ισοζυγίων πληρωμών τους.

2) Ο ρόλος του δολλαρίου στο σύστημα του Bretton Woods

Το σύστημα του Μπρέττον Γούντς ήταν ένα βελτιωμένο σύστημα "κανόνας χρυσού" που σήμαινε ότι χρυσός έπρεπε να χρησιμεύει σαν διεθνές μέσο πληρωμής και ότι τα αποθέματα των κεντρικών τραπεζών των χωρών-μελών έπρεπε να αποτελούνται κυρίως από χρυσό. Καθώς ο χρυσός σπάνιζε, η αξία του ανέβαινε και η επίσημη τιμή του σε σχέση με το

δολλάριο φαινόταν όλο και πιο παράλογα χαμηλή. Έτσι καμιά τράπεζα δεν ήταν διατεθειμένη να παραχωρήσει χρυσό για τον διακανονισμό των λογαριασμών της. Αντίθετα, όσο το αμερικάνικο χρέος στο εξωτερικό μεγάλωνε, τόσο οι κεντρικές τράπεζες προσπαθούσαν να μετατρέψουν τα δολλάρια τους σε χρυσό.

3) Τα πρώτα νομισματικά προβλήματα της ΕΟΚ

Οι εξαγωγείς που είχαν πουλήσει ευρωπαϊκά αγαθά στις ΗΠΑ, οι επιχειρηματίες που είχαν πουλήσει ολόκληρες τις επιχειρήσεις στις αμερικάνικες πολυεθνικές και οι εμίρηδες της Μέσης Ανατολής που είχαν πουλήσει πετρέλαιο συγκέντρωναν δολλάρια, τα οποία έπρεπε να διαθέσουν κατά κάποιο τρόπο. Τα δολλάρια αυτά ονομαζόμενα "ευρωδολλάρια" άρχισαν να χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο για την αγορά ή πώληση ευρωπαϊκών νομισμάτων.

Η συρροή δολλαρίων στις χώρες με ισχυρά νομίσματα ανάγκαζε τις κεντρικές τους τράπεζες να εκδίδουν δικά τους χαρτονομίσματα σε ανάλογες ποσότητες για ν'αγοράζουν τα δολλάρια που προσφέρονταν στην αγορά, ώστε να επιτυγχάνεται τεχνητά η διατήρηση της ισοτιμίας τους με το δολλάριο. Αλλά η έκδοση χαρτονομίσματος σημαίνει πληθωρισμό και ο πληθωρισμός καταπολεμάται με ύψωση των κερδοσκοπικών κεφαλαίων.

4) Τα γεγονότα του 1971

Τα μέλη της Κοινότητας διακήρυξαν την πολιτική θέληση να προωθήσουν την μεταξύ τους οικονομική ολοκλήρωση προς το στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ενώσεως σύμφωνα μ'ένα σταδιακό πρόγραμμα, το οποίο άρχιζε αναδρομικά από τον Ιανουάριο του 1971. Ήταν η πρόσκληση προς τις κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών να διατηρούν στο εξής τις διακυμάνσεις των τιμών μεταξύ κοινοτικών νομισμάτων μέσα σε πιο στενά περιθώρια από εκείνα που θα προέκυπταν από την εφαρμογή των ισχύοντων περιθωρίων σε σχέση με το δολλάριο. Η Κοινότητα δέχτηκε τέτοια επίθεση δολλαρίων ώστε επέτρεπε προσωρινά στα μέλη της τα οποία δέχονταν εισροές ξένων κεφαλαίων να μπορούν να διευρύνουν τα περιθώρια των διακυμάνσεων των συναλλαγματικών τιμών των νομισμάτων τους σε σχέση με τις επίσημες ισοτιμίες δηλαδή η απόφαση των χωρών να συσφίξουν τις μεταξύ τους νομισματικές σχέσεις ανακαλέστηκε λόγω των άσχημων συνθηκών εκ της ανάγκης των πραγμάτων. Έτσι το νομισματικό σύστημα του Μπρέττον Γούντς δεν κατάφερε να διατηρηθεί μετά την εκδήλωση της θελήσεως των χωρών της Κοινότητας να μην στηρίζουν την τιμή

δολλαρίου. Η χαριστική βολή ήταν η κατάργηση της σταθερής ισοτιμίας του δολλαρίου.

Οι ΗΠΑ εκτός απ'τα νομισματικά μέτρα, επέβαλλαν μια πρόσθετη φορολογία 10% και άλλα εμπόδια σε όλες τις εισαγωγές τους εκτός από τα τρόφιμα και το πετρέλαιο. Δυσκόλευαν δηλαδή τις εξαγωγές των άλλων κρατών και μάλιστα των κοινοτικών, προσθέτοντας οικονομικά προβλήματα στα νομισματικά προβλήματα που τους είχαν προκαλέσει. Η ΕΟΚ ήταν πολύ ανήσυχη για το πνεύμα προστατευτισμού και εμποροκρατίας των ΗΠΑ, η πολιτική των οποίων συνίστατο στο να ρίχνουν στους εμπορικούς εταίρους των ΗΠΑ το βάρος επανόρθωσης της κατάστασης που είχε δημιουργηθεί. Τέλος αποφασίστηκε ότι η τιμή του δολλαρίου σε ορισμένες χώρες της Κοινότητας θα κυμαινόταν ελεύθερα, ενώ σε άλλες θα οριζόταν σε μία παράλληλη αγορά συναλλάγματος.

III Νομισματική οργάνωση της Κοινότητας

Μπορούμε να διακρίνουμε δύο φάσεις στην προσπάθεια νομισματικής οργάνωσης της ΕΟΚ. Η πρώτη φάση κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '70, ήταν το σύστημα του νομισματικού φιδιού (σ'αυτό το διάστημα δημιουργήθηκαν, δοκιμάστηκαν και τελειοποιήθηκαν τα περισσότερα εργαλεία που χρησιμοποιούνται κατά την δεύτερη φάση) και η δεύτερη φάση που άρχισε το 1971, είναι το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα.

1) Το σύστημα του νομισματικού φιδιού

Η έκθεση Βέρνερ περιείχε προτάσεις για το φίδι και έλεγε ότι η εξειδίκευση του συναλλαγματικού συστήματος της Κοινότητας θα μπορούσε να αναζητηθεί προς τις κατευθύνσεις οι οποίες ήταν οι εξής:

- η διαφοροποίηση των κοινοτικών περιθωρίων διακυμάνσεως από τα ισχύοντα περιθώρια διακυμάνσεως σχετικά με το δολλάριο,
- η πρόσδεση των κοινοτικών νομισμάτων μεταξύ τους με σταθερές ισοτιμίες και
- η σύσταση ενός μοναδικού κοινοτικού νομίσματος.

Η κρίση του δολλαρίου του 1971 υποχρέωνε τα κράτη της ΕΟΚ να διευρύνουν αντί να στενέψουν, όπως το ήθελαν τα περιθώρια διακύμανσης των τιμών των νομισμάτων τους. Εφ'όσον οι τιμές δύο κοινοτικών νομισμάτων δεν ορίζονταν απ' ευθείας μεταξύ τους, αλλά με την μεσολάβηση του δολλαρίου, τα προκύπτοντα περιθώρια διακυμάνσεων μπορούσαν να φθάσουν το 45%. Οι κεντρικές τράπεζες της ΕΟΚ αποφάσιζαν να μειώσουν τα περιθώρια διακύμανσης των συναλλαγματικών τιμών των νομισμάτων τους σε 2,25% από κάθε πλευρά των ισοτιμιών τους,

δηλαδή στο επίπεδο των περιθωρίων διακύμανσης των νομισμάτων σχετικά με το δολλάριο που έφτανε σε 4,50%. Έτσι μπήκε το κοινοτικό φίδι μέσα στην "σήραγγα", δηλαδή το περιθώριο διακύμανσης όλων των νομισμάτων γύρω από τις ισοτιμίες τους με το δολλάριο.

Το Συμβούλιο Υπουργών της ΕΟΚ βλέποντας τις δυσκολίες τηρήσεως των περιθωρίων διακύμανσης των νομισμάτων τους σχετικά με το δολλάριο, αποφάσισε ότι οι κεντρικές τράπεζες δεν ήταν αναγκασμένες να επεμβαίνουν για στήριξη των συναλλαγματικών τιμών των νομισμάτων τους σε σχέση με την τιμή του δολλαρίου. Έτσι τα κράτη των οποίων τα νομίσματα συμμετείχαν στο φίδι έπαψαν να τηρούν τα περιθώρια διακύμανσης έναντι του δολλαρίου και έτσι το φίδι βγήκε από την σήραγγα. Έκτοτε τα νομίσματα του φιδιού κυμαίνονταν ελεύθερα, δηλαδή άσχετα από το δολλάριο, άλλα κυμαίνονταν όλα μαζί, γιατί οι κεντρικές τράπεζες αλληλοστήριζαν τις τιμές τους.

Για να κρατηθούν τα κοινοτικά νομίσματα μέσα στο φίδι χρειαζόνταν συντονισμένες προσπάθειες των νομισματικών αρχών των νομισμάτων. Για τις επεμβάσεις αυτές έπρεπε μία κεντρική τράπεζα να διαθέτει απεριόριστα ποσά των νομισμάτων των εταίρων της. Έτσι έπρεπε αυτοί να της κάνουν απεριόριστη πίστωση στα νομίσματα τους. Πράγματι οι κεντρικές τράπεζες της ΕΟΚ συμφώνησαν κατ' αρχήν στην βραχυχρόνια στήριξη των νομισμάτων τους και στην χρεωστική συμμετοχή κάθε κεντρικής τράπεζας σ' αυτή. Οι επεμβάσεις των κεντρικών τραπεζών του φιδιού για στήριξη των νομισμάτων τους γίνονταν σε κοινοτικά νομίσματα όσο οι διακυμάνσεις περιορίζονταν στο εσωτερικό της ταινίας των 2,25%.

Όταν τα νομίσματα του φιδιού πλησίαζαν τα όρια των περιθωρίων διακύμανσης, οι κεντρικές τράπεζες τους επενέβαιναν στη νομισματική αγορά υποχρεωτικά και αυτόματα, δηλαδή χωρίς προηγούμενη συνεννόηση μεταξύ τους. Στην περίπτωση αυτή τα μέσα επεμβάσεως ήταν τα νομίσματα που κινδύνευαν να βγούν από τα όρια της ταινίας διακύμανσης ή τα νομίσματα των τραπεζών που επενέβαιναν. Έτσι μια κεντρική τράπεζα αγόραζε μαζικά το νόμισμα, το οποίο πλησίαζε την κατώτατη τιμή του φιδιού στην αγορά της για να συγκροτήσει την τιμή του.

Αντίθετα, η κεντρική τράπεζα που εξέδιδε το ισχυρό νόμισμα, το πούλαγε όταν αυτό πλησίαζε την ανώτατη τιμή του φιδιού, για να ρίξει την τιμή του. Οι επεμβάσεις σε δολλάρια γίνονταν, ύστερα από συννενοήσεις των κεντρικών τραπεζών, για να θέσουν υπό έλεγχο την τιμή του δολλαρίου σε σχέση με τα νομίσματα του φιδιού. Σε περίπτωση επεμβάσεως σε κοινοτικά νομίσματα, ένα ισχυρό νόμισμα του φιδιού πουλιέται έναντι ενός ασθενούς. Αυτό σημαίνει δημιουργία νομίσματος στην χώρα που έχει ισχυρό νόμισμα και εξαφάνιση νομίσματος

στην χώρα που έχει ασθενές νόμισμα. Για να μπορούν οι ενδιαφερόμενες κεντρικές τράπεζες να επεμβαίνουν στις αγορές συναλλάγματος με κοινοτικά νομίσματα, κάθε κεντρική τράπεζα έθετε το νόμισμά της στη διάθεση των εταίρων της του φιδιού σε απεριόριστες ποσότητες.

Η κεντρική τράπεζα με το ισχυρό νόμισμα δάνειζε τα απαιτούμενα ποσά στην τράπεζα με το ασθενές νόμισμα. Τα ποσά ξένων νομισμάτων, που αποκτούσε μια κεντρική τράπεζα πουλώντας δικό της νόμισμα, μεταβιβαζόταν στο Ε.Τ.Ν.Σ. (Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας), το οποίο πίστωνε την τράπεζα αυτή σε ευρωπαϊκές νομισματικές λογιστικές μονάδες μέχρι την μηνιαία εκκαθάριση των λογαριασμών. Αντίθετα η κεντρική τράπεζα της οποίας το νόμισμα είχε στηριχθεί από τους εταίρους της, χρεωνόταν στο ΕΤΝΣ τόσες λογιστικές μονάδες όσες είχαν πιστωθεί οι άλλες τράπεζες.

2) Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα.

Το ΕΝΣ ξεκίνησε σαν μια απλή προσπάθεια περιορισμού των αποκλίσεων των διμερών ισοτιμιών μεταξύ ευρωπαϊκών νομισμάτων. Οι κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών χρειαζόταν μια μεγαλύτερη ελευθερία στην συναλλαγματική τους πολιτική, εφόσον δεν είχαν συναλλαγματική κάλυψη από κάποια κεντρική τράπεζα αντίστοιχη της αμερικάνικης τράπεζας. Έτσι αποφασίστηκε μια πιο στενή νομισματική συνεργασία δημιουργώντας και τους αντίστοιχους μηχανισμούς παρέμβασης. Η συμμετοχή των κρατών-μελών στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα δεν ήταν υποχρεωτική και το οποίο στην αρχική του φάση ήταν ένα βελτιωμένο σύστημα "φιδιού".

Οι διακυμάνσεις των τιμών ενός νομίσματος υπολογίζονταν σχετικά με την Ευρωπαϊκή Λογιστική Μονάδα (ΕΛΜ), η οποία έγινε ο δείκτης για τις αποκλίσεις μεταξύ των νομισμάτων και επομένως για τις παρεμβάσεις των κεντρικών τραπεζών. Σύμφωνα με τις τιμές των νομισμάτων προσδιορίζονται οι διμερείς ισοτιμίες μεταξύ δύο νομισμάτων του συστήματος. Οι προσαρμογές των κεντρικών τιμών γίνονται σύμφωνα με μια κοινή διαδικασία στην οποία παίρνουν μέρος όλα τα κράτη που συμμετέχουν στο σύστημα.

Ένας δείκτης αποκλίσεως που βασίζεται στην ΕΛΣ χρησιμεύει στο να αποκαλύπτει τις αποκλίσεις μεταξύ κοινοτικών νομισμάτων και να προειδοποιεί για την ενδεχόμενη εμφάνιση της μέγιστης στιγμιαίας απόστασης, που πρέπει να προκαλέσει τις υποχρεωτικές παρεμβάσεις. Όταν ένα νόμισμα περάσει το όριο απόκλισης - το οποίο είναι το 75% του περιθωρίου διακύμανσης σε σχέση με την ΕΝΜ - τότε για το νόμισμα αυτό οι αρχές που το εκδίδουν πρέπει να πάρουν μέτρα που επιβάλλονται για να μειώσουν την ένταση στις αγορές

συναλλάγματος. Τα μέτρα αυτά μπορεί να είναι κλασσικές παρεμβάσεις με διάφορα νομίσματα για να στηρίξουν το αδύνατο νόμισμα. Οι εθελοντικές παρεμβάσεις γίνονται με νομίσματα των κρατών που συμμετέχουν στο σύστημα. Αλλά και οι υποχρεωτικές παρεμβάσεις - όταν ένα νόμισμα κινδινεύει να περάσει την ανώτατη ή κατώτατη τιμή - πρέπει να γίνονται κατά πρώτο λόγο με νομίσματα που συμμετέχουν στο σύστημα και κατά δεύτερο με δολάρια. Πράγματι το δολλάριο χρησιμοποιείται τώρα στο ΕΝΣ αρκετά λιγότερο απ'ότι χρησιμοποιείται στο σύστημα φιδιού.

Οι κοινοτικοί πιστωτικοί μηχανισμοί έχουν βελτιωθεί σημαντικά σχετικά με το σύστημα του φιδιού. Επίσης έχουν τριπλασιαστεί τα οικονομικά μέσα αμύνης εναντίον της κερδοσκοπίας. Οι πιστώσεις που είναι διαθέσιμες για την βραχυπρόθεσμη και μεσοπρόθεσμη συμπάρσταση φτάνουν τα 14 και 11 δισεκατομμύρια ECU αντίστοιχα. Για να υπάρχουν αυτές οι πιστώσεις, τα κράτη που συμμετέχουν στο σύστημα έχουν θέση στην διάθεση του ΕΤΝΣ. Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα προβλέπει ένα μηχανισμό ενισχύσεως των λιγότερο εύπορων κρατών-μελών που συμμεταίχουν πράγματι σε αυτό.

3) Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο

Το ΕΝΤ δρά παρεμβατικά έχοντας στην διαθεσή του μέρος των αποθεμάτων των κρατών-μελών και διαθέτοντας πιστώσεις για τις αναγκαίες παρεμβάσεις στην αγορά συναλλάγματος. Μια πρώτη αξιολόγηση δείχνει ότι παρόλο που οι χώρες-μέλη που συμμετέχουν σ'αυτό είναι ίσες, υπάρχει μια διαφορετική κατάσταση του βάρους της στήριξης της νομισματικής σταθερότητας στην Ευρώπη που προέρχεται από την δύναμη του νομίσματος.

Οι κεντρικές τράπεζες έχουν περιορισμένα αποθέματα νομισμάτων των εταίρων τους που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για παρέμβαση στην διεθνή χρηματαγορά.

Το ΕΤΝΣ δεν έπρεπε να προικιστεί με δικούς του πόρους για να μπορεί να παίζει πραγματικό ρόλο μεσάζοντα μεταξύ πιστωτριών και οφειλετριών χωρών-μελών, να αναλαμβάνει τον κίνδυνο των παρεμβάσεων με δολάρια και να γίνει τελικά όργανο πολυμερών σχέσεων στις αγορές συναλλάγματος. Το ΕΤΝΣ κλείθηκε να εξασφαλίσει τον συμψηφισμό των πιστώσεων στον μηχανισμό παρεμβάσεως και στην βραχυπρόθεσμη νομισματική συμπάρσταση.

Σε κοινή θέση του 20% των αποθεμάτων σε χρυσό και συνάλλαγμα των κρατών-μελών του συστήματος είναι η προπαρασκευή για την δημιουργία ενός πραγματικού ευρωπαϊκού νομισματικού ταμείου. Στο μεταξύ το ΕΤΝΣ πέρασε από το σύστημα του φιδιού στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα με τις απαραίτητες αλλαγές με την ίδια διοίκηση. Οι διαθέσιμες

πιστώσεις έφτασαν τα 25 δισεκατομμύρια για την βραχυπρόθεσμη συμπαράσταση και τα 11 δισεκατομμύρια για την μεσοπρόθεσμη οικονομική συμπαράσταση. Τα ποσά αυτά επιτρέπουν στις κεντρικές τράπεζες ν'αποθαρρύνουν την κερδοσκοπία και να επαναφέρουν τα νομίσματα του συστήματος στις κεντρικές τιμές. Οι διατάξεις και διαδικασίες του συστήματος με την δημιουργία του ΕΝΤ και η πλήρης χρησιμοποίηση απ'αυτό της ΕΛΜ (ECU) σαν αποθεματικού και μέσου διακανονισμού σημαίνουν ότι το οριστικό ταμείο του συστήματος πρέπει να είναι κάτι παραπάνω από λογιστικό κέντρο των δοσοληψιών μεταξύ κεντρικών τραπεζών.

4) Ευρωπαϊκή Λογιστική Μονάδα

Η αξία της ΕΛΜ καθορίστηκε από ένα άθροισμα σταθερών ποσών των νομισμάτων όλων των κρατών-μελών. Ήταν λοιπόν μια σύνθεση των διαφόρων νομισμάτων που την αποτελούσαν. Η αρχική ισοζυγία των διαφόρων νομισμάτων καθορίστηκε με αντικειμενικά κριτήρια σχετικά με την οικονομική σπουδαιότητα κάθε κράτους-μέλους, όπως το ακαθόριστο εθνικό προϊόν το ενδοκοινοτικό εμπόριο και την συμμετοχή στην βραχυπρόθεσμη στήριξη. Η αξία της αυξομειωνόταν ανάλογα με τις σταθμισμένες αυξομειώσεις της συναλλαγματικής αξίας των νομισμάτων. Ήταν επομένως πιο σταθερή από την αξία καθενός από τα νομίσματα, που την συνέθεταν γιατί οι τάσεις για άνοδο ορισμένων νομισμάτων αντιστάθμιζαν τις τάσεις για κάθοδο ορισμένων άλλων. Έτσι υπολογιζόταν η αξία της σε εθνικά νομίσματα, σύμφωνα με τις επίσημες τιμές συνάλλαγματος, που τις μετέδιδαν οι κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών.

Στην αρχή η τιμή της ΕΛΜ συντέθηκε με τα ίδια ειδικά ποσά των νομισμάτων των κρατών-μελών. Η συναλλαγματική αξία της ΕΛΜ σ'ένα εθνικό νόμισμα ισούται με το άθροισμα των συναλλαγματικών αξιών των ποσοστών των νομισμάτων που το συνθέτουν.

Εκτός από την λειτουργία της σαν λογιστική μονάδα, η ΕΛΜ είναι το κεντρικό στοιχείο του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Όπως είδαμε η ΕΛΜ χρησιμοποιείται (α) σαν κοινός παρονομαστής για τον υπολογισμό της συναλλαγματικής αξίας των κοινοτικών νομισμάτων, (β) σαν δείκτης αποκλίσεως μεταξύ των κοινοτικών νομισμάτων και κώδων κινδύνου όταν ένα νόμισμα περάσει το όριο αποκλίσεως που είναι το 75% του μέγιστου περιθωρίου διακύμανσης του νομίσματος αυτού, (γ) σαν μέσο παρεμβάσεως και κοινοτικής συμπαράστασης (δ) σαν μέσο διακανονισμού των λογαριασμών μεταξύ των νομισματικών αρχών του συστήματος (δηλαδή των κεντρικών τραπεζών και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Νομισματικής Συνεργασίας).

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προβλέπει την πλήρη χρησιμοποίηση της ΕΛΜ σαν αποθεματικό μέσο και μέσο διακανομισμού. Αλλά αυτό δεν είναι ακόμη δυνατό, γιατί τα σημερινά δεδομένα της ΕΛΜ δεν επιτρέπουν την πλήρη χρησιμοποίηση της σαν αποθεματικό ούτε την πλήρη μετατρεψιμότητα του με άλλα αποθεματικά μέσα. Μόνον μετά το τέλος της μεταβατικής περιόδου, οπότε η ΕΛΜ θα έχει πιο μόνιμο χαρακτήρα, θα είναι τελείως εγγυημένη η μετατρεψιμότητα και η αποδοτικότητα του σχετικά με τα κοινοτικά νομίσματα και τα άλλα αποθεματικά μέσα.

IV Απολογισμός της νομισματικής πολιτικής της ΕΟΚ

Η δημιουργία ενός μεγάλου οικονομικού χώρου θέτει σε κίνηση την αύξηση του εμπορίου και πρόσθετες δυνάμεις αναπτύξεως. Αυτές οι δυνάμεις επιτρέπουν αύξηση της ευημερίας πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι θα επιταχυνόταν με προστασία κάθε μιας εθνικής οικονομίας. Τα διάφορα νομίσματα χρειάζονται όσο υπάρχουν διαφορές οικονομικής αναπτύξεως μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΟΚ και άρα μεταθέτουν τη νομισματική ένωση στο μακρινό μέλλον, όταν θα έχουν ισοπεδωθεί οι οικονομικές διαφορές μεταξύ τους.

Για να πλησιάσουν οι συνθήκες που επικρατούν μέσα στην Κοινότητα αυτές που επικρατούν μέσα σ' ένα κράτος, θα πρέπει να υπάρχει ένα κοινό νόμισμα ή τουλάχιστον τα εθνικά νομίσματα να είναι απολύτως μετατρέψιμα σε σταθερές και αμετάκλητες ισοτιμίες χωρίς περιθώριο διακυμάνσεως των συναλλαγματικών τιμών μεταξύ τους. Όταν υπάρχει περίπτωση να μεταβληθούν οι ισοτιμίες ή να απομακρυνθούν η μία από την άλλη οι τιμές συναλλάγματος δύο νομισμάτων, τότε αυτός που θα ήθελε να επενδύσει σε κράτος με άλλο νόμισμα ή αυτός στον οποίο θα προσφερόταν η ευκαιρία να πουλήσει τα προϊόντα του με πίστωση σε άλλο κράτος είναι διστακτικός.

Η νομισματική ένωση προϋποθέτει ότι τα κράτη-μέλη της αποτελούν ένα αυτόνομο νομισματικό σύστημα μέσα στα πλαίσια του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Το κοινοτικό σύστημα πρέπει να χαρακτηρίζεται από την πλήρη και αμετάκλητη μετατρεψιμότητα των κοινοτικών νομισμάτων μεταξύ τους και την εξάλειψη των περιθωρίων διακυμάνσεως των τιμών συναλλάγματος, απαραίτητους όρους για την ελεύθερη διακίνηση των αγαθών και των κεφαλαίων. Η ένωση θα πρέπει εξ' άλλου να διαθέτει μιά κεντρική τράπεζα ή ένα κοινό σύστημα τραπεζών, το οποίο θα ρυθμίζει την εσωτερική ρευστότητα και την συναλλαγματική πολιτική σχετικά με το εξωτερικό. Θα πρέπει ακόμη να διαθέτει μια κεντρική εξουσία για την λήψη των αποφάσεων οικονομικής πολιτικής σύμφωνα με το κοινό συμφέρον. Η εξουσία αυτή θα πρέπει να είναι πολιτικά υπεύθυνη

έναντι ενός ευρωπαϊκού κοινοβουλίου με σημαντικά διευρυνόμενες αρμοδιότητες. Θα πρέπει οι μηχανισμοί της νομισματικής ενώσεως να πάρουν μόνιμο χαρακτήρα και μεγάλη ευρύτητα, ώστε να πεισθούν όλοι και κυρίως οι κερδοσκοπικοί, ότι οι χώρες της Κοινότητας είναι αποφασισμένες να μην υποχωρούν στις πιέσεις τους.

Η επιτυχία του νομισματικού συστήματος της Κοινότητας εξαρτάται επί πλέον από την σύγκληση των οικονομικών πολιτικών των κρατών-μελών.

Οι συνεχείς προσπάθειες της ΕΟΚ να επιβάλλει μια νομισματική ένωση προσέκρουαν συνεχώς επί του αντίξοου διεθνούς περιβάλλοντος. Οι νεότευκτοι θεσμοί της Κοινότητας όχι μόνο άντεξαν στις διεθνείς θύελλες αλλά προστάτεψαν τα κράτη-μέλη από χειρότερα δεινά. Πράγματι η συνεργασία μέσα στην ΕΟΚ περιόρισε τις κακές συνέπειες του διεθνούς νομισματικού χάους για τα κράτη-μέλη. Αν δεν υπήρχε η Κοινότητα, η οποία υποχρέωνε τα μέλη της σε κάποια πειθαρχία, η κατάσταση θα μπορούσε να είναι χειρότερη. Όχι μόνο το εισόδημα της ΕΟΚ κατάφερε να αντέξει στις αλλεπάλληλες κρίσεις των ετών 1971-76 προσαρμοζόμενο στο συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, αλλά και κατάφερε να πλουτίσει με σημαντικά στοιχεία νομισματικής οργανώσεως.

Το ΕΝΣ που αντικατέστησε το σύστημα νομισματικού φιδιού παρουσίασε και πολλούς νεωτερισμούς. Οι νεωτερισμοί αυτοί είναι: η κεντρική θέση που κατέχει τώρα στο σύστημα η Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα (ΕCΜ), η προίκιση του κοινοτικού ταμείου με 20% των αποθεμάτων των κεντρικών τραπεζών του συστήματος που εγγυάται τον κοινοτικό χαρακτήρα της επιχειρήσεως, η ευρύτητα και διάρκεια των μηχανισμών στήριξης και συμπαράστασης που επιτρέπουν στα συμμετέχοντα νομίσματα να αντιστέκονται καλύτερα στις πιέσεις της διεθνούς κερδοσκοπίας, τον δείκτη αποκλίσεως που επιτρέπει στις νομισματικές αρχές του συστήματος να παίρνουν έγκαιρα τα μέτρα που χρειάζονται υπέρ των νομισμάτων που κινδυνεύουν να ξεφύγουν από την ταινία διακυμάνσεως και τα μέτρα υπέρ των λιγότερο ευπόρων κρατών-μελών που συμμετέχουν στο σύστημα και που είναι ένα πρώτο βήμα στην προσπάθεια συγκλίσεως των οικονομιών των κρατών-μελών.

Μια οικονομική και νομισματική ένωση μπορεί να λειτουργήσει σωστά στην αρχική της φάση με έναν κοινό προϋπολογισμό που να αντιπροσωπεύει 2 με 3% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος των κρατών-μελών και στην τελική της φάση 5 με 7%. Ένα τέτοιο ποσοστό θα επιτρέπει τις μεταβιβάσεις κεφαλαίων που είναι απαραίτητες για την ταχεία ανάπτυξη των φτωχών, περιοχών και συγχρόνως για την ανάπτυξη της ζήτησεως των προϊόντων των πλουσιότερων περιοχών.

V Εφαρμογή της Νομισματικής Πολιτικής στην Ελλάδα

Για την Ελλάδα είναι καλό το ότι η Κοινότητα δεν έχει κατασταλάξει ακόμη σε μια υποχρεωτική νομισματική πολιτική, η οποία να επιβάλλει αυστηρή πειθαρχία στις κεντρικές τράπεζες όλων των χωρών-μελών για την στήριξη των τιμών των νομισμάτων τους. Όσο η Κοινότητα δεν θα έχει τελειοποιήσει το σύστημα επεμβάσεως και δεν θα έχει βρεί τρόπο να το επεκτείνει στα λιγότερο ισχυρά νομίσματα, η δραχμή θα μπορεί να ακολουθεί την τύχη των νομισμάτων εκείνων που κυμαίνονται ελεύθερα έξω από το φίδι.

Η κύρια συνέπεια της εντάξεως στο νομισματικό πεδίο είναι ότι μετά θα είναι πιο μετατρέψιμη απ' ότι είναι τώρα. Μέχρι τώρα για την διακίνηση κεφαλαίων και για την χορήγηση ταξιδιωτικού συναλλάγματος, η δραχμή ανταλλάσσεται με ξένα νομίσματα κάτω από αυστηρούς περιορισμούς. Μετά την μεταβατική περίοδο της εντάξεως θα πρέπει ν' ανταλλάσσονται ελεύθερα με άλλα νομίσματα, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Δηλαδή η τράπεζα της Ελλάδας θα υποχρεούται να χορηγεί το συνάλλαγμα που θα ζητούν οι Έλληνες υπήκοοι για επενδύσεις ή για ταξίδια τους στο εξωτερικό. Επίσης η δραχμή θα κυκλοφορεί σε μεγάλες ποσότητες στο εξωτερικό και θα μπορούν να την αγοράζουν οι ξένοι πριν έλθουν στην Ελλάδα για τουρισμό ή για επιχειρήσεις. Η τράπεζα της Ελλάδας θα υποχρεούται να εξαγοράσει τις αζήτητες ποσότητες δραχμών, τις οποίες θα τις προσφέρουν οι ξένες τράπεζες. Το ερώτημα είναι αν θα αντέξει η δραχμή την ελεύθερη μετατρεψιμότητα. Η απάντηση εξαρτάται από την κατάσταση του ελληνικού ισοζυγίου πληρωμών. Εάν αυτό ισοσκελίζεται δύσκολα, ασφαλώς θα υπάρχουν πιέσεις για υποτίμηση της δραχμής. Εάν όμως, όπως ελπίζεται οι ελληνικές εξαγωγές τονωθούν με την ένταξη και αυξηθούν οι εισροές ξένων κεφαλαίων συνδεδεμένων με τον τουρισμό, τις ξένες επενδύσεις και τις πληρωμές των κοινοτικών ταμείων στα πλαίσια κοινοτικών πολιτικών, η ελεύθερη μετατρεψιμότητα της δραχμής μπορεί να επιτευχθεί χωρίς μεγάλες δυσκολίες.

Θα υπάρχουν βέβαια οι ρήτρες διασφάλισης όπως υπάρχουν και για άλλα κράτη-μέλη της ΕΟΚ, περίπτωση εντολών επί της δραχμής και της ελληνικής οικονομίας. Αλλά αυτές οι ρήτρες διασφάλισης δεν θα μπορεί να είναι μόνιμη λύση των ελληνικών νομισματικών και οικονομικών προβλημάτων. Η λύση θα πρέπει ν' αναζητηθεί στην λήψη θεσμικών και διαρθρωτικών μέτρων πριν από την πλήρη ένταξη. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να ενισχύσουν την προώθηση των ελληνικών εξαγωγών, να εξασφαλίσουν την αποδοτικότητα των επενδύσεων στην Ελλάδα και να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη στη δραχμή, ώστε με το άνοιγμα της ελληνικής οικονομίας να μην υπάρξουν άμετρες και διαταρακτικές της οικονομίας εκροές κεφαλαίων.

Οι προσπάθειες χρειάζονται πάντως έτσι και αλλιώς για να εκσυγχρονίσουν την ελληνική οικονομία και ειδικά του ελληνικού κοινού κατά την χορήγηση συναλλάγματος για διάφορους σκοπούς και να καταργήσουν τις παραβάσεις της σχετικής νομοθεσίας οι οποίες είναι κοινό μυστικό ότι αφθονούν κάτω από το καθεστώς των περιορισμών.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τα οικονομικά προβλήματα ενός κράτους είναι ο πληθωρισμός, η υποαπασχόληση και η καθυστέρηση ορισμένων κλάδων. Η ΕΟΚ υφίσταται έμμεσα την επίδραση αυτών των προβλημάτων κατά το μέτρο που την υφίσταται τα κράτη που αποτελούν. Αλλά έχει και δικά της διότυπα προβλήματα που προέρχονται από την έλλειψη συντονισμού των οικονομικών πολιτικών των κρατών-μελών.

I Ανάγκη Κοινής Οικονομικής Πολιτικής

Η αύξηση των ενδοκοινοτικών ανταλλαγών μέσα σε μια κοινή αγορά ευνοεί την ανάπτυξη όλων των κρατών-μελών και αυξάνει την σταθερότητα των οικονομιών τους. Αλλά τα οικονομικά οφέλη λιγότευουν πολύ, εάν αυτή η αγορά που την ενώνει το εμπόριο, την χωρίζουν ακόμη οι διάφορες οικονομικές πολιτικές που ακολουθούνται από τα κράτη-μέλη. Οι στόχοι της οικονομικής πολιτικής δεν διαφέρουν πολύ από κράτος σε κράτος. Επιδιώκουν να διατηρήσουν την σταθερότητα του επιπέδου των τιμών και την ισορροπία του ισοζυγίου πληρωμών, να επιτύχουν ένα επίπεδο απασχόλησης όσο υψηλότερο γίνεται και να αυξήσουν την παραγωγή.

Υπάρχει και μια βασική ιδεοφιλοσοφική διαφορά που επηρεάζει την οικονομική πολιτική των κρατών-μελών: είναι η θέση καθενός ως προς τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Για ορισμένα κράτη-μέλη η διατήρηση μιας -όσο άκρατη γίνεται- ελευθερίας του ανταγωνισμού είναι ο αυτόνομος στόχος οικονομικής πολιτικής γιατί εκεί η ελευθερία του ανταγωνισμού θεωρείται σαν απαραίτητος όρος για την ιδιωτική πρωτοβουλία, για την πολιτική ελευθερία και για την ευημερία της κοινωνίας. Σε άλλα κράτη όμως ο ελεύθερος ανταγωνισμός δεν αντιπροσωπεύει τίποτα περισσότερο από ένα εργαλείο οικονομικής πολιτικής, το οποίο δίνει μεν καλά αποτελέσματα σε ορισμένους οικονομικούς κλάδους, αλλά σε άλλους όχι και γι' αυτό χρειάζεται να συνοδεύεται από κρατική παρέμβαση και οικονομικό προγραμματισμό. Βέβαια σε μια κοινή αγορά δεν χρειάζεται όλα τα κράτη-μέλη να ακολουθούν την ίδια οικονομική πολιτική αλλά να αντιμετωπίζουν τα διάφορα προβλήματα τους με κοινή στρατηγική.

Η αυξημένη αλληλοεξάρτηση μεταξύ μελών της Κοινής Αγοράς μέσω του εμπορίου έχει σημαντική επίδραση στις οικονομίες τους. Η επίτευξη των οικονομικών στόχων ενός κράτους-μέλους εξαρτάται από τις οικονομικές εξελίξεις στα εταιρικά κράτη. Η αλληλεξάρτηση των οικονομιών περιορίζει συγχρόνως τις δυνατότητες μεμονομένης δράσεως εκμέρους των κυβερνήσεων, δεδομένης της ανομοιομορφίας των

δομών των οικονομιών, δεν μπορούμε να περιμένουμε ομοιόμορφα μέτρα οικονομικής πολιτικής απ' όλα τα κράτη-μέλη. Πρέπει πρώτα να επιτευχθεί μια σχετική ομοιογένεια των δομών των οικονομιών.

1) Η συγκυριακή πολιτική

Η αυξανόμενη μέσω του εμπορίου αλληλοδιείσδυση των οικονομιών των κρατών-μελών της αγοράς εξασθενίζει την αυτονομία των εθνικών οικονομικών πολιτικών, εάν το χάσιμο της εθνικής αυτονομίας δεν ισοζυγίζεται από ενδυνάμωση της κοινοτικής πολιτικής, μπορεί να ζημιωθούν οι οικονομίες των κρατών-μελών πάνω στις οποίες οι κυβερνήσεις τους χάνουν σιγά σιγά τον έλεγχο και την δυνατότητα να τις κατευθύνουν. Εάν δεν υπήρχε συντονισμός ειδικά των συγκυριακών πολιτικών, η ίδια τελωνειακή ένωση θα κλονιζόταν κάθε τόσο λόγω λήψης εκτάκτων μέτρων από κράτη-μέλη που αντιμετώπιζαν συγκυριακές, δηλαδή εξ ορισμού πρόσκαιρες οικονομικές δυσκολίες.

Η συγκυριακή πολιτική της Κοινότητας αποβλέπει απλώς στο να εναρμονίσει τις μεθόδους επεμβάσεως για την χειραγώγηση των συγκυριακών εξελίξεων στα κράτη-μέλη.

Τα εργαλεία της συγκυριακής πολιτικής είναι:

- Οι μηνιαίες έρευνες επί των απόψεων των επιχειρηματιών ως προς την συγκυρία.
- Οι εξαμηνιαίες έρευνες.
- Οι έρευνες επί των απόψεων των καταναλωτών ως προς την συγκυρία.
- Οι δημόσιοι προϋπολογισμοί των κρατών-μελών στα διάφορα στάδια της επεξεργασίας των.

2) Πολιτική προϋπολογισμού

Η πολιτική προϋπολογισμού μπορεί να θεωρηθεί σαν εργαλείο του οποίου η αξία μεγαλώνει όσο αυξάνουν οι συλλογικές ανάγκες μιας κοινωνίας. Ο προϋπολογισμός χρησιμοποιείται σαν εργαλείο προσανατολισμού της οικονομίας γενικά και διαφόρων οικονομικών πολιτικών ειδικότερα, όπως της κοινωνικής, περιφερειακής, αγροτικής κλπ.

Από την πλευρά των δαπανών του, ο προϋπολογισμός επιδρά άμεσα επί των δημοσίων επενδύσεων και έμμεσα μέσω των επιχορηγήσεων επί των ιδιωτικών επενδύσεων. Από την πλευρά των εσόδων του, ο προϋπολογισμός επιδρά επί του συνολικού ύψους της αποταμιεύσεως της οικονομίας και επί της κυκλοφορίας του χρήματος. Έτσι ο προϋπολογισμός είναι η πιο χαρακτηριστική εκδήλωση της εθνικής κυριαρχίας και της εθνικής οικονομικής πολιτικής.

Ο προϋπολογισμός της Κοινότητας γίνεται όλο και πιο σημαντικός, αλλά καθώς το βάρος του παραμένει ακόμα πολύ μικρό συγκρινόμενο μ' εκείνο των εθνικών προϋπολογισμών ο αρμονικός χειρισμός αυτών των τελευταίων σε κοινοτικό επίπεδο είναι απαραίτητος για την αποτελεσματική επέμβαση πάνω στις συγκυριακές εξελίξεις.

II Απολογισμός της Οικονομικής Πολιτικής της ΕΟΚ

Με τις μηνιαίες έρευνες για τις απόψεις των επιχειρηματιών και των καταναλωτών ως προς την συγκυρία με τις περιοδικές και περιστασιακές εκθέσεις της με τον ετήσιο απολογισμό της επί της συγκλίσεως των οικονομικών πολιτικών μέσα στην Κοινότητα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέχει τις βασικές πληροφορίες για την εξέλιξη της συγκυρίας στα κράτη-μέλη. Με βάση τις πληροφορίες και τα στοιχεία των προκαταρκτικών οικονομικών προϋπολογισμών, η Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής εξετάζει τις πιθανές επιπτώσεις πάνω στις οικονομίες των άλλων κρατών-μελών κάθε σημαντικού οικονομικού μέτρου που σκέπτεται να πάρει κάποιο κράτος-μέλος. Έτσι παραβάλλει την μια προς την άλλη τις πολιτικές προϋπολογισμού των κρατών-μελών και καθορίζει κοινούς αντικειμενικούς σκοπούς. Η ίδια Επιτροπή καταστρώνει το πρόγραμμα της Κοινότητας το οποίο περιέχει όχι μόνο ποιοτικούς στόχους σε θέματα οικονομικής πολιτικής αλλά και ποσοτικούς στόχους τους οποίους πρέπει να επιτύχουν οι εθνικές οικονομίες. Η κατάστρωση των προγραμμάτων και ο έλεγχος της εφαρμογής τους και μόνο φέρνουν σε επαφή μεταξύ τους τις εθνικές διοικήσεις και τους επιτρέπουν να καταλαβαίνουν καλύτερα τα προβλήματα οι μεν των δε.

Οι πολιτικές προϋπολογισμού τις οποίες ακολούθησαν τα κράτη-μέλη επέτυχαν να αναχαιτίσουν την μεγάλη οικονομική ύφεση που είχε την αφετηρία της στην κρίση του πετρελαίου και συγχρόνως την μεγάλη τάση αυξήσεως των δημόσιων δαπανών. Ο ρόλος των πολιτικών προϋπολογισμού πρέπει να αυξηθεί περισσότερο μετά στις συντονισμένες δράσεις για την βελτίωση των οικονομικών επιδόσεων.

Η φύση των διαρθρωτικών μεταβολών αναλύεται με την βοήθεια στοιχείων κατά κλάδους για την προστιθέμενη αξία, τον ρυθμό αυξήσεως, το εξωτερικό εμπόριο, την απασχόληση και την παραγωγικότητα εργασίας. Από αυτά φαίνεται ότι η κρίση χτύπησε λίγο ως πολύ όλους του κλάδους της Κοινότητας και αποτέλεσε μια καμπή στην ανάπτυξη τους. Η κρίση δεν αναχάιτησε την διαδικασία της οικονομικής ολοκλήρωσης. Τα κράτη-μέλη αντέταξαν κοινό μέτωπο στην ύφεση στηρίζοντας το ένα το άλλο για να περιορίζουν όσο το δυνατόν την καταθρορική τάση της συγκυρίας και να θέσουν τις βάσεις της

ανάκαμψης. Αποτέλεσμα κοινών προσπαθειών είναι η παρατηρούμενη μείωση των πληθωριστικών πιέσεων σε όλα τα κράτη-μέλη και η βελτίωση των ισοζυγίων πληρωμών των ελλειματικών κρατών. Είναι αλήθεια ότι οι εισοδηματικές διαφορές μεταξύ περιοχών της Κοινότητας δεν μειώθηκαν γενικά αλλά μετρούμενες με βάση την αγοραστική δύναμη οι διαφορές αυτές είναι πολύ μικρότερες απ' ό,τι φαίνεται εκ πρώτης όψεως και δεν μεγαλώνουν.

III Συμπεράσματα για την Ελλάδα

Οι διαβουλεύσεις που γίνονται πάνω σε θέματα συγκυριακής πολιτικής προϋπολογισμού θα είναι μια καλή εμπειρία για τους Έλληνες εμπειρογνώμονες που ετοιμάζουν τις αποφάσεις πάνω σ' αυτά τα θέματα. Θα ακούν την γνώμη των συναδέλφων τους, των άλλων χωρών της ΕΟΚ ως προς την αντιμετώπιση των συγκυριακών προβλημάτων και θα βλέπουν από κοντά πως αντιμετωπίζονται τα προβλήματα στις άλλες χώρες. Δεδομένου ότι η Ελλάδα προγραμματίζει από χρόνια την οικονομία της ούτε σ' αυτό τον τομέα μπορεί να έχει ιδιαίτερα προβλήματα. Απλώς οι στόχοι των ελληνικών προγραμμάτων θα πρέπει να παραβάλλονται και να εναρμονίζονται με τους στόχους του κοινοτικού προγράμματος. Σε αντιστάθμισμα του σχετικού περιορισμού της ελευθερίας των ελλήνων προγραμματιστών, αυτοί θα έχουν άμεση αντίληψη των τάσεων και των στόχων των προηγμένων χωρών της Ευρώπης και θα μπορούν να σκοπεύουν καλύτερα την αγορά τους. Σε περίπτωση σοβαρών προβλημάτων του ισοζυγίου πληρωμών της, η Ελλάδα πρώτον θα μπορεί να μπορεί να κάνει χρήση της ρήτρας διασφάλισης και δεύτερο και σπουδαιότερο θα μπορεί να ελπίζει σε συμπάρσταση των εταίρων της, είτε άμεσα με κοινοτικές πιστώσεις, είτε έμμεσα με μεσολάβηση για την δανειοδότηση της Ελλάδας από το διεθνές πιστωτικό σύστημα με καλούς όρους.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η Κοινότητα δεν είχε στην αρχή βιομηχανική πολιτική γιατί ορισμένα κράτη ήταν αντίθετα προς ότι τους θύμιζε το παρεμβατικό και προστατευτισμό του παρελθόντος και γιατί οι ιδρυτές της ΕΟΚ είχαν ελπίσει ότι με την απελευθέρωση του εμπορίου και με τον αυξημένο ανταγωνισμό θα μπορούσαν να επιφέρουν τις διαρθρωτικές αλλαγές που χρειαζόταν η κοινοτική βιομηχανία.

Η κοινοτική βιομηχανική πολιτική έχει τους εξής κύριους σκοπούς: α) να θέσει το σύνολο των επιχειρήσεων της Κοινότητας μέσα σ' ένα νομικό, διοικητικό και φορολογικό πλαίσιο που να επιτρέπει την ελεύθερη ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους υπό συνθήκες ανάλογες εκείνων μιας εσωτερικής αγοράς, β) να ευνοήσει μια αναδιάρθρωση επί κοινοτικού επιπέδου με τις συγκεντρώσεις και εξειδικεύσεις της παραγωγής και γ) να λύσει τα ειδικά προβλήματα ορισμένων κλάδων με κοινά μέτρα. Οι μεγαλύτεροι πρόοδοι έχουν γίνει ως προς την ολοκλήρωση της Κοινής Αγοράς. Γενικά χρειάζεται χρόνος για να υπερνικηθούν οι αδράνειες και οι αντιδράσεις που παρακωλύουν μια πραγματικά κοινοτική βιομηχανική πολιτική. Αλλά μόνη η ολοκλήρωση της Κοινής Αγοράς έχει μεγάλη επίδραση στην κοινοτική βιομηχανία με την τόνωση του εμπορίου και του ανταγωνισμού που επιτρέπει και με την προσπάθεια εκσυγχρονισμού και την αποφυγή αναχρονιστικών προστατευτικών μέτρων που επιβάλλει.

Σε πολλά κράτη η έννοια της βιομηχανικής πολιτικής συγχέοταν με την οικονομική πολιτική ή περιοριζόταν στην ενίσχυση κλάδων σε ανάπτυξη ή σε μαρασμό που απαιτούσαν κρατική παρέμβαση.

Η βιομηχανική πολιτική φαίνεται να βασίζεται στους αυτόματους μηχανισμούς της ελευθερίας του ανταγωνισμού και της ελευθερίας του εμπορίου, όχι μόνο για την πραγματοποίηση της Κοινής Αγοράς βιομηχανικών προϊόντων, αλλά και για την αναδιάρθρωση των βιομηχανικών επιχειρήσεων που απαιτεί το μέγεθος και ο δυναμισμός αυτής της αγοράς.

Οι νεοφιλελεύθεροι πίστευαν ότι αρκούσε ο ελεύθερος ανταγωνισμός για το κέντρισμα του δυναμισμού της οικονομίας και για την επιτάχυνση της προσαρμογής και αναδιάρθρωσης της βιομηχανίας και ότι οι κρατικές παρεμβάσεις μπορούσαν να παρασύρουν την βιομηχανία προς λάθος κατευθύνσεις.

Το άσχημο είναι ότι ούτε η ελευθερία του ανταγωνισμού, ούτε η ελευθερία του εμπορίου επιτυγχάνονται εύκολα. Οι επιχειρήσεις προσπαθούν να αντικαταστήσουν τις αβεβαιότητες του ελεύθερου ανταγωνισμού με τις βεβαιότητες των συνεργασιών και συμφωνιών μεταξύ τους, της αύξησης του μεγέθους και τελικά της κυριαρχήσεως της αγοράς. Η δημόσια

εξουσία αντιδρά με δύο τρόπους: με την πολιτική του ανταγωνισμού και τη βιομηχανική πολιτική.

Ένας από τους βασικούς σκοπούς της βιομηχανικής πολιτικής της Κοινότητας ήταν το να προετοιμάσει τις επιχειρήσεις των κρατών-μελών να αντιμετωπίσουν ένα εξωτερικό ανταγωνισμό. Συγχρόνως όμως η Κοινότητα έπρεπε να αντιμετωπίσει τον προστατευτισμό των άλλων βιομηχανικών δυνάμεων.

Η ενάρμοδιση της δασμολογικής προστασίας μέσω του κοινού δασμολογίου ήταν ένα όπλο της Κοινότητας. Αλλά η κάμψη του εμπορικού προστατευτισμού των άλλων μεγάλων δυνάμεων δεν αρκούσε για να ενισχύσει την θέση της κοινοτικής βιομηχανίας. Έτσι από την μια μεριά δεν μπορούσαν να σταματήσουν τις αμερικανικές επενδύσεις και έβλεπαν τον κίνδυνο, η τεχνολογική εξέλιξη να μονοπωληθεί από μη ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

Μετά την πραγματοποίηση της τελωνειακής ενώσεως η αλληλοεξάρτηση των οικονομιών των χωρών-μελών ήταν τόσο μεγάλη, ώστε οι μεταρρυθμίσεις που χρειάζονταν να γίνουν στον βιομηχανικό τομέα έπρεπε να γίνουν συντονισμένες, γιατί αλλιώς οι ενέργειες ενός κράτους θα παρενοχλούσαν τα άλλα κράτη-μέλη και τελικά δεν θα είχαν αποτέλεσμα.

Τα κράτη-μέλη διέθεταν πολύ περιορισμένα μέσα επέμβασης υπέρ των επιχειρήσεων τους. Γι' αυτό ήταν απαραίτητη η διάρθρωση της βιομηχανικής πολιτικής η οποία έπρεπε να δημιουργηθεί σταδιακά. Ακόμα και η ελευθερία του εμπορίου άμεσα αφορά τα βιομηχανικά προϊόντα. Επίσης η ελευθερία εγκαταστάσεως και η ελευθερία διακινήσεως κεφαλαίων τείνουν να διευκολύνουν την αναδιάρθρωση επί κοινοτικού επιπέδου κυρίως των βιομηχανικών επιχειρήσεων. Και οι κανόνες ανταγωνισμού στην πράξη αφορούν τις σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων του βιομηχανικού τομέα.

Αρχικά η Κοινότητα ήθελε την βιομηχανική πολιτική πολύ φιλελεύθερη και επομένως πολύ χαλαρή. Έτσι αρχικά δημιουργήθηκε μια γενική διεύθυνση βιομηχανικής πολιτικής για να προετοιμάσει τους προσανατολισμούς της κοινής βιομηχανικής πολιτικής και να επιδιώξει τον συντονισμό των παρεμβάσεων των χωρών-μελών σε ευπαθείς κλάδους, όπως της υφαντουργίας, της ναυπηγικής και της αεροναυπηγικής.

Διαπιστώνεται ότι είναι αναγκαία η αναζήτηση της βιομηχανικής βάσεως για όλη την Κοινότητα. Αυτό σημαίνει:

- Την εξάλειψη των τεχνικών εμποδίων των ανταλλαγών.
- Την εξάλειψη των φορολογικών και νομικών φραγμών.
- Την ταχεία υιοθέτηση ενός καταστατικού ευρωπαϊκής ανώνυμης εταιρίας.
- Το προοδευτικό άνοιγμα των αγορών του δημοσίου.
- Την προαγωγή σ' ευρωπαϊκή κλίμακα ανταγωνιστικών επιχειρήσεων.

- Την ανακατάταξη και αναπροσαρμογή των βιομηχανικών κλάδων.
- Την επεξεργασία διατάξεων που να εξασφαλίζουν ότι οι συγκεντρώσεις θα προσαρμόζονται στους κοινοτικούς, οικονομικούς, και κοινωνικούς σκοπούς.
- Την διατήρηση θεμιτού ανταγωνισμού.

Αργότερα ζητήθηκε ένα πρόγραμμα δράσεως, το οποίο να παίρνει μέτρα για την εξάλειψη των εμποδίων των ανταλλαγών, το πραγματικό άνοιγμα των δημοσίων και ημιδημοσίων αγορών, την προώθηση ανταγωνιστικών επιχειρήσεων σε κοινοτικό επίπεδο και μέτρα για κλάδους με ειδικά προβλήματα ή βιομηχανίες σε κρίση. Αυτό το πρόγραμμα ήταν το πραγματικό ξεκίνημα της βιομηχανικής πολιτικής. Η κοινοτική βιομηχανική πολιτική διαθέτει χρηματοδοτικά μέσα τα οποία είναι κυρίως έμμεσα.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης ενισχύει με επιχορήγηση 20% του κόστους τους τις βιομηχανικές ή βιοτεχνικές επενδύσεις που χάνουν ήδη κρατικής επιχορήγησης. Η βοήθεια του ταμείου είναι πάντα συμπληρωματική των κρατικών βοηθειών με περιφερειακούς σκοπούς, δεν μπορεί να ξεπεράσει το 50% της παρεχόμενης κρατικής βοήθειας και περιορίζεται στο τμήμα της επενδύσεως.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων έχει σαν σκοπό τη χρηματοδότηση σχεδίων επενδύσεων. Τέτοια σχέδια είναι εκείνα που ευνοούν την αξιοποίηση υποανάπτυκτων περιοχών, που αποβλέπουν στον εκσυγχρονισμό ή τη μετατροπή επιχειρήσεων ή την δημιουργία νέων δραστηριοτήτων. Οι παρεμβάσεις υπέρ της κοινοτικής βιομηχανίας γίνονται μόνο υπό την μορφή δανείων. Οι επεμβάσεις της αφορούν φυσικά κατά κύριο λόγο τον βιομηχανικό τομέα της οικονομίας και εξυπηρετούν επομένως και τους σκοπούς της βιομηχανικής αναπτύξεως και αναδιαρθρώσεως.

Η αρνητική ολοκλήρωση με την κατάργηση των δασμών και των πολιτικών περιορισμών, απελευθέρωσε σημαντικά το ενδοκοινοτικό εμπόριο και έδωσε ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών-μελών. Αλλά η θετική ολοκλήρωση, δηλαδή η κατάργηση των πολλαπλών άλλων εμποδίων του εμπορίου δεν έχει ακόμη συμπληρωθεί. Γενικά οι βιομηχανικές επιχειρήσεις είναι καλά προστατευμένες και δεν χρειάζονταν να καταβάλλουν μεγάλη προσπάθεια συμπίεσεως του κόστους παραγωγής και εκσυγχρονισμού. Γενικά τα μη δασμολογικά εμπόδια μπορούν να εμποδίσουν τελείως την εισαγωγή ενός προϊόντος σ' ένα κράτος.

Επίσης θεσπίστηκε το κοινό τελωνειακό δασμολόγιο, το οποίο αντικατέστησε τα εθνικά δασμολόγια. Με το κοινό τελωνειακό δασμολόγιο τα κράτη-μέλη χάνουν τα έσοδα από τους τελωνειακούς δασμούς, που πηγάζουν στον προϋπολογισμό της Κοινότητας, και χάνουν την ελευθερία μιας ανεξάρτητης τελωνειακής πολιτικής. Κανένα κράτος δεν μπορεί μόνο του να

διαπραγματευτεί επί δασμολογικών θεμάτων. Τέλος οι ποσοτώσεις άρχισαν να συγχονεύονται και ο μερικός προστατευτισμός μειώθηκε παρά πολύ με τις παραχωρήσεις που έκανε η Κοινότητα. Σε κάθε χώρα στα προϊόντα που παράγονται δημιουργούνται διαφορές προδιαγραφών από κράτος σε κράτος και πολύ συχνά μπορεί να υπάρξουν εμπόδια του εμπορίου. Αν δηλαδή το προϊόν δεν ανταποκρίνεται στις τεχνικές προδιαγραφές ενός κράτους τότε δεν μπορεί να κυκλοφορεί καθόλου στην αγορά του κράτους αυτού.

Ο παραγωγός που θέλει να εξάγει υποχρεούται να κάνει έξοδα ερευνών και προσαρμογής των προϊόντων του ανάλογα με τις διάφορες προδιαγραφές. Έτσι συχνά οι παραγωγοί υποχρεώνονται, λόγω των διαφορών προδιαγραφών να κατασκευάζουν διάφορα εξαρτήματα, να πολλαπλασιάζουν τις αλυσίδες παραγωγής τους και να διατηρούν χωριστές αποθήκες. Όλα αυτά κάνουν την παραγωγή πιο πολυδάπανη και ευνοούν τις πολυεθνικές εταιρείες.

I Ανάγκη Κοινής Βιομηχανικής Πολιτικής

Η βιομηχανική πολιτική χρειάζεται για την ολοκλήρωση της Κοινής Αγοράς βιομηχανικών προϊόντων, η οποία δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί με μόνο την κατάργηση των τελωνειακών εμποδίων του εμπορίου. Χρειάζεται για την αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων και την αντιμετώπιση κλαδικών προβλημάτων.

Η Ελλάδα με την ένταξη μπαίνει στον ρυθμό της ΕΟΚ και θα αναγκαστεί να εκσυγχρονίσει τις μεταφορές και την φορολογία της, θα αναζωογονήσει τον ανταγωνισμό και θα της επιβάλλει τους κοινούς κανόνες εναντίον των μονοπωλίων και ολιγοπωλίων. Οπότε ή ακολουθεί τον δρόμο της ή τον δρόμο του εκσυγχρονισμού. Οι συνθήκες της Κοινότητας ρυθμίζουν λεπτομερειακά την πραγματοποίηση της τελωνειακής ένωσης χωρίς όμως την βιομηχανική πολιτική, ή οποία διαμορφώνεται αργότερα και έχει τους εξής σκοπούς:

- (α) να θέσει τις επιχειρήσεις μέσα σ' ένα νομικό, διοικητικό και φορολογικό πλαίσιο που να επιτρέπει την ελεύθερη ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους υπό συνθήκες ανάλογες εκείνων μιας εσωτερικής αγοράς.
- (β) να ευνοήσει την αναδιάρθρωση επί κοινοτικού επιπέδου με τις συγκεντρώσεις και εξειδικεύσεις της παραγωγής.
- (γ) να λύσει τα ειδικά προβλήματα ορισμένων κλάδων με κοινά μέτρα.

Στην Συνθήκη της Ρώμης δεν αναφέρεται η βιομηχανική πολιτική. Βασίζεται στους αυτόματους μηχανισμούς της ελευθερίας του ανταγωνισμού και της ελευθερίας του εμπορίου για την πραγματοποίηση της Κοινής Αγοράς βιομηχανικών προϊόντων, αλλά και για την αναδιάρθρωση των βιομηχανικών

επιχειρήσεων που απαιτεί το μέγεθος και ο δυναμισμός αυτής της αγοράς.

Η μεγάλη ύφεση που άρχισε το 1974 έδειξε τα όρια των δυνατοτήτων των ελευθεριών του ανταγωνισμού και του εμπορίου πάνω στις οποίες είχε στηριχθεί η Συνθήκη περί ΕΟΚ για την ρύθμιση της οικονομικής ζωής γενικά και της βιομηχανίας ιδιαίτερα. Η ύφεση αυτή και οι τάσεις προστατευτισμού που αναζωπύρωσαν έδειξαν επίσης πόσο χρήσιμες ήταν οι προσπάθειες εναρμονίσεως των εθνικών προδιαγραφών και συντονισμού των εθνικών πολιτικών στους πύο ευαίσθητους κλάδους. Η Κοινοτική Βιομηχανική Πολιτική χρειάζεται ώστε να τους επιτρέψει να επωφεληθούν από την ύπαρξη της Κοινής Αγοράς. Αντικειμενικός της σκοπός ήταν να ετοιμάσει τις επιχειρήσεις να αντιμετωπίσουν ένα εξωτερικό ανταγωνισμό και συγχρόνως έπρεπε να αντιμετωπίσει τον προστατευτισμό των άλλων βιομηχανικών δυνάμεων.

Η εναρμόνιση της δασμολογικής προστασίας μέσω του κοινού τελωνειακού δασμολογίου που επιτεύχθηκε το 1968 ήταν όπλο για την ΕΟΚ, της έδινε μεγαλύτερη διαπραγματευτική ικανότητα από εκείνη που θα μπορούσαν να έχουν τα κράτη-μέλη χωριστά. Αυτό χρησιμοποιήθηκε για την διαπραγμάτευση της μείωσης των τελωνειακών δασμών των μεγάλων εμπορικών δυνάμεων στα πλαίσια της γενικής συμφωνίας επί των δασμών και του εμπορίου.

Η κάμψη του εμπορικού προστατευτισμού των άλλων δυνάμεων δεν αρκούσε να ενισχύσει την θέση της κοινοτικής βιομηχανίας. Οι τελωνειακοί δασμοί δεν ήταν ο πιο σημαντικός παράγοντας του διεθνούς ανταγωνισμού μεταξύ ανεπτυγμένων οικονομιών γιατί αυτός ασκεί τόσο με τις εξαγωγές όσο και με την έρευνα, την τεχνολογία και τις άμεσες επενδύσεις.

Αρχικά όπως είδαμε ίσχυε γενικά ο οικονομικός φιλελευθερισμός και άφηνε στην ιδιωτική πρωτοβουλία κάθε ελευθερία για την βιομηχανική ανάπτυξη. Αντίθετα, αργότερα προβλέπεται ιδιαίτερα αυστηρή παρακολούθηση της αγοράς του κλάδου και δίνει σημαντικές παρεμβατικές δυνατότητες στην ανώτατη αρχή. Η έλλειψη συνεπούς Βιομηχανικής Πολιτικής με εξαίρεση το χάλυβα, ακολουθήθηκε και σε επίπεδο κρατικής πολιτικής μέχρι την εμφάνιση της κρίσης του '70. Αυτή η κρίση οδήγησε την βιομηχανία να ζητήσει κάποιο κρατικό ή και κοινοτικό παρεμβατισμό για να διαφυλαχθούν τα συμφέροντα των κρατών. Ο παρεμβατισμός αυτός ζητιόταν είτε σε επίπεδο εμπορικού προστατευτισμού, είτε με μορφή χρηματοδοτικών κινήτρων, είτε τέλος με την ανάγκη εξαιρέσεων από τις αρχές του ανταγωνισμού. Η Επιτροπή έχει πάρει σε πολλές περιπτώσεις την έγκριση για την θέσπιση μέτρων βιομηχανικής πολιτικής. Ωστόσο αυτά τα μέτρα είναι αποσπασματικά και δεν υπάγονται σε κάποιο εννιαίο πλαίσιο κοινής βιομηχανικής πολιτικής.

Η βιομηχανία στις χώρες της ΕΟΚ απασχολεί το 40% περίπου του ενεργού πληθυσμού τους. Παρόλο που στην αρχή δεν αποτέλεσε αντικείμενο της ιδρυτικής συνθήκης της ΕΟΚ υπάρχουν δύο άλλες συνθήκες, η συνθήκη ΕΚΑΧ και της ΕΚΑΕ οι οποίες έχουν σχέση με κλάδους της βιομηχανίας και συγκεκριμένα τον τομέα του άνθρακα-χάλυβα και της ατομικής ενέργειας.

Λέγοντας Βιομηχανική Πολιτική εννοούμε και την ευρεία αλλά και την στενή έννοια του όρου. Υπό την ευρεία έννοια η Βιομηχανική Πολιτική της Κοινότητας έχει συνολική εφαρμογή στην ευρωπαϊκή βιομηχανία και έχει στόχο την θέσπιση διαρθρωτικής πολιτικής. Με αυτή την έννοια η χάραξη πολιτικής καλύπτει ένα πολύ ευρύ φάσμα τομέων όπως είναι:

- Η πολιτική επί του ανταγωνισμού
- Η νομοθεσία περί εταιριών
- Η φορολογική εναρμόνιση
- Τα θέματα εσωτερικής αγοράς
- Η πολιτική έρευνας και καινοτομιών και
- Η εμπορική πολιτική

Με την πιο στενή έννοια, ο όρος κοινοτική βιομηχανική πολιτική αναφέρεται σε επιμέρους τομείς της βιομηχανίας, όπως η ναυπηγική, η κλωστουφαντουργία, η χαλυβουργία κλπ. Είναι σημαντικό το ότι σε όλους τους τομείς που έχει ασχοληθεί η Κοινότητα και έχουν σχέση με την βιομηχανία ήδη υπάρχουν σπουδαία αποτελέσματα.

II Βιομηχανική Πολιτική σε σχέση με την Ελλάδα

Γενικά η προοδευτική μείωση της σημασίας της δασμολογικής προστασίας σαν μέσο μιας πολιτικής προστασίας "νηπιακών βιομηχανιών" σε συνδιασμό με την ένταση του εξωτερικού ανταγωνισμού πήρε -στην περίπτωση της Ελλάδας- γενικότερο χαρακτήρα και οδήγησε στην δημιουργία σημαντικών εμποδίων εισόδου για νέες εγχώριες βιομηχανικές επιχειρήσεις στις μη παραδοσιακές δραστηριότητες που προϋποθέτουν ανεπτυγμένη τεχνολογία, αποτελεσματικό, οργανωτικό και διοικητικό επίπεδο.

Η κατάργηση των δασμών της ΕΟΚ για τις εισαγωγές από την Ελλάδα δεν φαίνεται να επηρέασε ιδιαίτερα τις κάθετες ξένες επενδύσεις ακόμα και αν ένας από τους σκοπούς των επενδύσεων αυτών ήταν οι εξαγωγές προς τις χώρες της ΕΟΚ. Η πραγματοποίηση των επενδύσεων αυτών συνήθως εξαρτάται από την ύπαρξη πρώτων υλών. Έχει σαν κύριο σκοπό τον έλεγχο τους, καθώς και την τιμή προσφοράς τους και επηρεάζονται σε πολύ μικρό βαθμό από δασμολογικούς παράγοντες.

Το σχετικό χαμηλό επίπεδο αμοιβής εργασίας ήταν σημαντικός παράγοντας για τις ξένες επενδύσεις των

πολυεθνικών εταιρειών που μετατοπίζουν παραγωγικές δραστηριότητες εντάσεως εργασίας σε χώρες με φτηνό εργατικό δυναμικό και εξάγουν το σύνολο ή μεγάλο τμήμα της παραγωγής τους σε τιμές ιδιαίτερα ανταγωνιστικές.

Η προοδευτική απελευθέρωση των εισαγωγών και οι περιορισμοί που προκύπτουν από το γεγονός αυτό για την εμπορική και βιομηχανική πολιτική, ενίσχυσαν καταναλωτικά πρότυπα που ήταν αδύνατον να ικανοποιηθούν με το επίπεδο αναπτύξεως των εγχώριων παραγωγικών δυνάμεων. Κύριος φορέας για την κάλυψη της εγχώριας ζήτησης ήταν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις, που διαθέτοντας την τεχνολογία, τους πόρους και την ικανότητα διεξόδου στην αγορά μπορούσαν να καλύψουν τις ανάγκες αυτές, είτε μέσω εισαγωγών είτε ιδρύοντας θυγατρικές παραγωγικές μονάδες. Η διεύθυνση της εσωτερικής αγοράς που προήλθε από την καθιέρωση καταναλωτικών προτύπων που δεν δικαιολογούνταν από το επίπεδο ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας ήταν ένας παράγοντας που ευνόησε τις οριζόντιες έμμεσες επενδύσεις, αφού η ύπαρξη ενός ελάχιστου μεγέθους εγχώριας αγοράς είναι βασική προϋπόθεση για την ίδρυση μιας βιώσιμης επιχειρηματικής μονάδας.

Η προοδευτική μείωση των δασμών και οι περιορισμένες δυνατότητες ασκήσεως μιας δασμολογικής πολιτικής προστασίας "νηπιακών βιομηχανιών" χαλάρωσαν το ενδιαφέρον των πολυεθνικών εταιρειών να επενδύσουν στην χώρα με σκοπό να παρακάμψουν τους δασμολογικούς φραγμούς και να μπουκ στην αγορά πριν αναπτυχθεί ο εγχώριος ανταγωνισμός.

Η σύνδεση με την ΕΟΚ είχε σαν συνέπεια την ενίσχυση μίας σειράς παραγόντων που παρεμπόδιζαν την ανάπτυξη εγχώριων παραγωγικών δραστηριοτήτων στους υψηλούς τεχνολογίας βιομηχανικούς κλάδους. Οι παράγοντες αυτοί ήταν η ένταση ανταγωνισμού από τις εισαγωγές, η μείωση της δασμολογικής προστασίας και ο περιορισμός των περιθωρίων ασκήσεως της βιομηχανικής πολιτικής καθώς και η ενίσχυση δυτικοευρωπαϊκών καταναλωτικών προτύπων.

Η προοδευτική χαλάρωση των εισαγωγικών περιορισμών οδήγησε στην διεύρυνση του ελλείματος στο ισοζύγιο πληρωμών. Σαν αποτέλεσμα, η εγχώρια επενδυτική δραστηριότητα περιορίσθηκε στους τομείς όπου διέθετε σχετικά πλεονεκτήματα και δεν αντιμετώπιζε εμπόδια εισόδου στις παραδοσιακές βιομηχανίες ή στις δευτερεύουσες και εξαρτημένες δραστηριότητες δυναμικών βιομηχανικών κλάδων ή σε άλλους λιγότερο παραγωγικούς τομείς.

Αντίθετα η ανάπτυξη των σύγχρονων βιομηχανιών εξαρτήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τις επενδυτικές αποφάσεις των ξένων επιχειρήσεων που διαθέτουν βέβαια τις δυνατότητες να μπουκ στην αγορά, εγκαθίστανται όμως σε χρονικά διαστήματα και με μορφές οργανώσεως της παραγωγικής τους

δραστηριότητας, ανταποκρίνονται στην πολιτική και τα συμφέροντα του πολυεθνικού τους οργανισμού και διαφέρουν αρκετά από τις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας.

Τα κύρια μέσα και μορφές παρεμβατισμού του ελληνικού κράτους στην βιομηχανία ήταν η εγχώρηση προνομίων και οικοπέδων για εκμετάλλευση ορυχείων και ίδρυση βιομηχανιών, οι προστατευτικοί δασμοί, οι φόροι και η νομική ρύθμιση των βιομηχανικών σχέσεων. Η προστατευτική εσωστρεφής πολιτική δυνάμωσε στην περίοδο της μεγάλης οικονομικής κρίσης 1929-32. Το σύστημα των υψηλών προστατευτικών δασμών που ίσχυε μετά το 1926 καθώς και οι περιορισμοί στις εισαγωγές που εφαρμόστηκαν σε μεγάλη κλίμακα, ιδιαίτερα μετά το 1932 έπαιξαν ρόλο στην ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας. Η κρατική αυτή πολιτική επενέβαινε σε τελευταία ανάλυση σε βάρος των εργαζομένων μαζών. Η υπερβολική προστατευτική πολιτική είχε σαν συνέπεια την μείωση των εσόδων του κράτους, την αύξηση ή την επιβολή νέων φόρων, την αύξηση των τιμών και των εξόδων διαβίωσης των εργαζομένων.

Εντοπίζοντας το πρόβλημα στην Ελλάδα μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η εσωστρεφής, προστατευτική οικονομική πολιτική, άσκησε σοβαρή επίδραση στην ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας. Η σημερινή διάρθρωση της ελληνικής βιομηχανίας φέρνει έντονα τα σημάδια μίας βιομηχανίας που αναπτύχθηκε βασικά κάτω από ένα καθεστώς προστατευτισμού με βασικό προσανατολισμό την ικανοποίηση των αναγκών της εγχώριας αγοράς είναι ιδιαίτερα εξόφθαλμη στους παραδοσιακούς κλάδους ελαφράς βιομηχανίας που παράγουν καταναλωτικά προϊόντα. Σαν συνέπεια της προστατευτικής πολιτικής του παρελθόντος δημιουργήθηκαν πολλές μη αποδοτικές και μη ανταγωνιστικές βιομηχανικές επιχειρήσεις. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκει ένα μεγάλο μέρος των επιχειρήσεων της ελληνικής βιομηχανίας.

Στην διάρκεια των 15 ετών που πέρασαν από την σύνδεση, προχώρησε σε μεγάλο βαθμό η πραγματοποίηση της τελωνειακής ένωσης. Η ΕΟΚ από το '68 κατήργησε τους δασμούς και τους ποσοτικούς περιορισμούς, ενώ η Ελλάδα κατήργησε από το '74 κατά 100% τους δασμούς των μη παραγωμένων και ως το '77 το 52% από τους δασμούς των παραγωμένων στην Ελλάδα βιομηχανικών προϊόντων. Ο δασμολογικός αποπλισμός της Ελλάδας για τα εισαγόμενα από την ΕΟΚ προϊόντα έχει επιτευχθεί κατά τα 2/3 και πάνω. Ορισμένη πρόδος επιτελέστηκε και σε άλλους τομείς όπως είναι η ελευθεροποίηση και διευκόλυνση στην μετακίνηση της εργατικής δύναμης και του κεφαλαίου.

Το επίπεδο παραγωγικότητας της ελληνικής βιομηχανίας είναι το μισό περίπου σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΟΚ. Το ελεύθερο εμπόριο και ιδιαίτερα η αύξηση των ελληνικών εξαγωγών προς την ΕΟΚ, μπορεί να αποτελέσει κίνητρο για την

επιτάχυνση των παραγωγικών επενδύσεων και την ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής.

Η διεύρυνση της εσωτερικής και εξωτερικής αγοράς μπορεί να συμβάλει και στην διαρθρωτική εξέλιξη της ελληνικής βιομηχανίας. Δυσχέρειες για την ελληνική βιομηχανία θα προκύψουν από το γεγονός ότι με την ένταξη θα αναγκαστεί να αναμετρηθεί με νέες ισχυρές ανταγωνιστικές δυνάμεις και θα εισαχθεί σε νέους δεσμούς και οργανωτικά πλαίσια.

Συνολικά η πίεση πάνω στην βιομηχανική παραγωγή αυξάνεται στην Ελλάδα από δύο πλευρές: Η μείωση της δασμολογικής προστασίας, η προσαρμογή των μισθών, των φορολογικών, κοινωνικών νόμων και των μέτρων ενίσχυσης στις πραγματικότητες της ΕΟΚ επιδιώκουν τα μέχρι σήμερα σχετικά κοστολογικά πλεονεκτήματα και ταυτόχρονα η ελληνική οικονομία βρίσκεται εκτεθειμένη στον δυνατότερο άνεμο της ανώτερης ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

Γενικά μία πλήρης ένταξη με απόλυτα φιλελευθεροποιημένο εμπόριο θα οδηγήσει αναγκαστικά σε κρίσεις την ελληνική οικονομία που μπορούν τότε να μετατραπούν σε μια πολιτική με ασάφειες και σε κοινωνικές ταραχές. Η Ελλάδα προσδοκεί ένα μεταβατικό διάστημα κλιμακώμενο ανάλογα με τα προβλήματα για σημαντικούς τομείς. Η μεταβατική αυτή περίοδος είναι προγραμματισμένη μέχρι όταν οι προστατευτικές διατάξεις που προβλέπονται από την συμφωνία σύνδεσης, καταλήγουν στην πλήρη φιλελευθεροποίηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΟΚ - ΕΖΕΣ

Καθώς η Ελλάδα είναι εγκλωβισμένη στα προβλημάτα της που δεν μπορεί τελικά να βρεί το δρόμο της επίλυσης, ελάχιστη προσοχή αποδίδεται δυστυχώς στις θεμελιακές ανακατατάξεις που συντελούνται στον ευρωπαϊκό χώρο. Οι ασημαντότητες εξακολουθούν να αποτελούν το αντικείμενο ελληνικού προβληματισμού.

Ανάμεσα στις σημαντικές αλλαγές που σημαδεύουν την πορεία της Ευρώπης είναι η απόφαση που πάρθηκε για την διαμόρφωση μιας νέας σχέσης ανάμεσα στην Κοινότητα και τις χώρες της (ΕΖΕΣ) Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (Αυστρία, Ελβετία, Σουηδία, Νορβηγία, Ισλανδία, Φιλανδία και Λιχτενστάιν). Η προσπάθεια συνένωσης των δύο αυτών μεγάλων οργανισμών αποτελεί στις μέρες μας ιστορική συμφωνία.

Είναι ένα μεγάλο άλμα που γίνεται για μία νέα Ενωμένη Ευρωπαϊκή Ηπειρο με το πάντρεμα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών, το οποίο οδηγεί στην δημιουργία της μεγαλύτερης κοινής αγοράς στον κόσμο. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα να αυξηθεί το πολιτικό βάρος της Δυτικής Ευρώπης και στα πλαίσια αυτά πιστεύεται ότι θα έχει ευνοϊκές επιπτώσεις για την χώρα μας, η οποία πέτυχε επιπλέον ευνοϊκές ρυθμίσεις για τα θέματα τα οποία την ενδιαφέρουν ιδιαίτερα.

Οι επτά χώρες της ΕΖΕΣ προικοδοτούν ταμείο συνοχής το οποίο θα χορηγήσει στις τέσσερεις φτωχότερες χώρες της Κοινότητας (Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία και Ιρλανδία) 2 δις ECU (2,4 δις δολάρια), 500 εκατομμύρια ECU υπό μορφή δωρεάς και 1500 εκατομμύρια ECU σε πενταετή δάνεια με επιτόκιο 3%.

Η συμφωνία με την οποία δημιουργείται από τις 19 χώρες-μέλη της ΕΟΚ και της ΕΖΕΣ ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος (ΕΟΧ) πατάει σε γερές και σταθερές βάσεις, επισημαίνουν αξιωματούχοι και από τις δύο πλευρές και πιστεύεται ότι θα αυξήσει ιδιαίτερα το εμπόριο μεταξύ των δύο ομάδων χωρών που καλύπτουν πολύ πάνω από το 40% του παγκόσμιου εμπορίου.

Οι υπουργοί εξωτερικών για πρώτη φορά θα πραγματοποιούν από κοινού συναντήσεις και καθώς η ΕΟΚ διαμορφώνει ολοένα και πιο πολύ μια κοινή πολιτική στους τομείς των εξωτερικών

υποθέσεων, της ασφάλειας και της άμυνας, η οργανική σύνδεση της ΕΖΕΣ με την Κοινότητα θα προσδώσει μεγαλύτερο διπλωματικό βάρος στις ενέργειες της Κοινότητας.

Ο πρόεδρος της Επιτροπής της ΕΟΚ πρόβλεψε ότι η συμφωνία θα δώσει την αναγκαία εμπειρία για τις χώρες της ΕΖΕΣ, Αυστρία και Σουηδία, που έχουν υποβάλλει αίτηση ένταξης στην Κοινότητα, ενώ από τους πρώτους που θα επωφεληθούν από την αυξημένη ισχύ του ΕΟΧ θα είναι οι νέες δημοκρατίες της Ανατολικής Ευρώπης.

Η Φιλανδία αναμένεται να υποβάλλει αίτηση ένταξης το 1993, ενώ ο υπουργός εξωτερικών της Ελβετίας δήλωσε ότι η συμφωνία του ΕΟΧ είναι ένα βήμα προς την πλήρη ενσωμάτωση με την Κοινότητα. Οι άλλες τρεις χώρες είναι η Νορβηγία, η Ισλανδία και το Λιχτενστάιν. Η συμφωνία έγινε δυνατή όταν οι εκπρόσωποι των δύο πλευρών κατόρθωσαν να υπερνικήσουν τελικά τρία σοβαρά θέματα: την χρηματοδοτική συμβολή των επτά χωρών της ΕΟΚ (χρηματοδότηση των φτωχότερων χωρών), την διέλευση των φορτηγών αυτοκινήτων από τις Άλπεις, θέμα για το οποίο αγωνίστηκε σκληρά η χώρα μας και πέτυχε ικανοποιητικές ρυθμίσεις και το θέμα του εμπορίου στον τομέα της αλιείας.

Με βάση την συμφωνία που θα πρέπει να υπογραφεί και να επικυρωθεί από τα αρμόδια θεσμικά όργανα των 19 χωρών, οι χώρες-μέλη της ΕΖΕΣ θα ενσωματώσουν εκατοντάδες κοινοτικές νομοθετικές πράξεις και κανόνες στη νομοθεσία τους. Οι 12 χώρες της ΕΟΚ και οι 7 της ΕΖΕΣ συμφώνησαν για την δημιουργία από το 1993 της πιο ευρείας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών στον κόσμο που θα επεκτείνεται από την Βαλτική ως την Μεσόγειο.

Ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος που γεννήθηκε πρόσφατα και στον οποίο θα κυκλοφορούν ελεύθερα εμπορεύματα, πρόσωπα, υπηρεσίες και κεφάλαια τα οποία είναι οι τέσσερις ελευθερίες που συνθέτουν την ενιαία αγορά. Σχετικά με το θέμα σε εμπιστευτική έκθεση της Επιτροπής τονίζεται μεταξύ άλλων ότι όσον αφορά τις τέσσερις ελευθερίες απαιτείται μία σφαιρική ισορροπία και συντονισμένη προσέγγιση.

Όπως και στην Κοινότητα, η υλοποίηση τους στα πλαίσια του ΕΟΧ θα εξαρτηθεί από την δημιουργία κατάλληλων συνοδευτικών πολιτικών ιδιαίτερα στον τομέα του ανταγωνισμού, της οικονομικής και πολιτικής συνοχής. Ως προς τα παραπάνω η Επιτροπή τόνισε κατά τις συνομιλίες με τις χώρες της ΕΖΕΣ την σπουδαιότητα που αποδίδει στη συνοχή, την οποία θεωρεί ουσιαστικό συμπλήρωμα για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς.

Βεβαίως η "κοινοτική αλληλεγγύη" αποτελεί κατά κύριο λόγο μέλημα της Κοινότητας, αλλά προφανώς αν βασικά τμήματα του προγράμματος εσωτερικής αγοράς της Κοινότητας επεκταθούν και στις χώρες της ΕΖΕΣ, θα προκύψουν αναμφίβολα πρόσθετα

προβλήματα "συνοχής" για ορισμένα κράτη-μέλη, οι οικονομίες των οποίων καλούνται ήδη να αντιμετωπίσουν δυσχερείς προσαρμογές στο πλαίσιο της διαδικασίας για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Οι χώρες της ΕΖΕΣ δήλωσαν ότι ήταν διατεθειμένες να αρχίσουν συνομιλίες για τα πιθανά πεδία συνεργασίας στον τομέα αυτό:

- Η επιτροπή πιστεύει ότι ως βάση για την υλοποίηση των τεσσάρων ελευθεριών εντός του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου θα πρέπει να χρησιμεύει το αντίστοιχο κοινοτικό κεκτημένο. Οι χώρες της ΕΖΕΣ δέχτηκαν ότι το αντίστοιχο κοινοτικό κεκτημένο θα πρέπει να ενσωματωθεί με τον ένα ή τον άλλο τρόπο σε μία συμφωνία ως μία κοινή νομική βάση. Αντικείμενο διαπραγματεύσεων θα αποτελέσουν μόνο οι εξαιρέσεις που δικαιολογούνται εφόσον θίγονται ουσιώδη συμφέροντα καθώς και μεταβατικές ρυθμίσεις.
- Για διάφορους λόγους, τα σύνορα και οι συνοριακοί έλεγχοι μεταξύ των χωρών της ΕΖΕΣ και της Κοινότητας δεν θα καταργηθούν, όπως θα συμβεί στην περίπτωση της εσωτερικής αγοράς σύμφωνα με την ενιαία πράξη. Για παράδειγμα κατά πάσα πιθανότητα δεν θα είναι δυνατό στο άμεσο μέλλον, να θεσπιστούν πλήρως μεταξύ της Κοινότητας και των χωρών της ΕΖΕΣ οι βασικές προϋποθέσεις που υιοθετούνται εντός της Κοινότητας για την ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών και των προσώπων. Εφόσον διατηρηθούν οι διαφορές αυτές θα πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα διεξαγωγής ελέγχων στα σύνορα που σημαίνει την διατήρηση των συνόρων. Ο ΕΟΧ εκτός ορισμένων περιπτώσεων, θα περιλαμβάνει τις 12 χώρες της ΕΟΚ και τις χώρες της ΕΖΕΣ (Αυστρία, Ελβετία, Σουηδία, Φιλανδία, Νορβηγία, Ισλανδία και Λιχτενστάιν). Η αγορά αυτή των 380 εκατομμυρίων κατοίκων θα εκπροσωπεί το 40% περίπου του παγκόσμιου εμπορίου. Η συμφωνία επιτεύχθηκε μετά από πολύωρες διαπραγματεύσεις, ενώ η πρώτη προσπάθεια είχε καταλήξει σε πλήρη αποτυχία.

Οι βασικοί τομείς της συνθήκης για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο που θα συνδέει στο εξής την ΕΟΚ και την ΕΖΕΣ είναι οι εξής:

1) Εμπόριο αγαθών.

Τα αγαθά προέλευσης των 19 χωρών-μελών της ΕΟΚ και της ΕΖΕΣ θα κινούνται ελεύθερα στην Κοινή Αγορά που δημιουργείται μεταξύ τους από το 1993, χωρίς την επιβολή δασμών ή φόρων με τους οποίους θα γίνεται οποιαδήποτε διακριτική μεταχείριση ποσοστώσεων, ενώ οι έλεγχοι στα σύνορα θα είναι χαλαροί. Τα κρατικά μονοπώλια απαγορεύονται. Η ΕΟΚ δεν θα μπορεί στο εξής να επιβάλλει μέτρα

αντιντάμπινγκ ή αντισταθμιστικούς φόρους. Προβλέπονται ειδικές ρυθμίσεις για τα αγροτικά και αλιευτικά προϊόντα και για την ενέργεια του άνθρακα και χάλυβα.

Ως προς το ουσιαστικό περιεχόμενο της συμφωνίας, η Επιτροπή τονίζει ότι σύμφωνα με την προσέγγιση μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών εν' όψει της υλοποίησης του ΕΟΧ, η ελευθέρωση της κυκλοφορίας των αγαθών και των υπηρεσιών θα περιοριστεί κατ' αρχήν στα αγαθά και τις υπηρεσίες που προέρχονται από τον ΕΟΧ.

Όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών, η λειτουργία των Συμφωνιών Ελεύθερων Συναλλαγών θα μπορούσε να βελτιωθεί ουσιαστικά με την παραιτέρω απλούστευση των κανόνων καταγωγής των προϊόντων (π.χ. εφαρμογή του εναλλακτικού ποσοστιαίου κανόνα για τους άλλους τομείς), την εισαγωγή ενός γενικού κανόνα ανοχής, την περαιτέρω απλούστευση των αποδεικτικών εγγράφων χωρίς να αποκλείεται μακροπρόθεσμα η δυνατότητα δημιουργίας μίας τελωνειακής ένωσης.

Όσον αφορά τους τεχνικούς φραγμούς του εμπορίου θα πρέπει να εφαρμοστεί ένα σύστημα βασισμένο σε αυτό της Κοινότητας π.χ. αμοιβαία αναγνώριση των τεχνικών κανόνων, εναρμόνιση - πλήρης ή των ουσιαστικών απαιτήσεων - και αμοιβαία αναγνώριση των ελέγχων και των πιστοποιητικών. Οι χώρες της ΕΖΕΣ αποδέχονται ως βάση το αντίστοιχο κοινοτικό κερκτημένο. Εντούτοις κατά τις συνομιλίες τόνισαν ότι θα πρέπει να τους παρέχεται η δυνατότητα να διατηρήσουν στις χώρες τις υψηλότερες προδιαγραφές.

Η Επιτροπή βεβαίωσε ότι τίποτα δεν εμποδίζει τις χώρες της ΕΖΕΣ να συνεχίσουν την εφαρμογή υψηλότερων προδιαγραφών στις χώρες τους, με την προϋπόθεση ότι δεν φέρουν εμπόδια στην εισαγωγή και την πώληση αγαθών, η εμπορία των οποίων είναι καταχωρημένη νομικά σε άλλες χώρες. Οι χώρες της ΕΖΕΣ δήλωσαν ότι θα επιθυμούσαν να διαπραγματευτούν ένα περιορισμένο αριθμό εξαιρέσεων από την αρχή. Αυτή η απελευθέρωση των κρατικών προμηθειών στα πλαίσια του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου θα πρέπει να διενεργηθεί κατά το πρότυπο των κοινοτικών κανόνων για την εσωτερική αγορά.

2) Μετακίνηση εργαζομένων και υπηρεσιών.

Από το 1993 οι κάτοικοι των 19 χωρών θα μπορούν να ζούν, να εργάζονται και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στη νέα Κοινή Αγορά. Οι χώρες της ΕΖΕΣ θα εναρμονίσουν τη νομοθεσία που διέπει τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης με την κοινοτική. Τα επαγγελματικά διπλώματα που θα χορηγούνται σε μια χώρα θα ισχύουν σε όλες. Όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, η Επιτροπή πιστεύει ότι η υλοποίηση του στόχου αυτού θα πρέπει να πραγματοποιηθεί

σύμφωνα με τις πολιτικές της Κοινότητας στον τομέα αυτό. Οι χώρες της ΕΖΕΣ τόνισαν σχετικά ότι ειδικές ρυθμίσεις, ποσοτικές ή άλλες θα αποτελέσουν την προϋπόθεση για οποιοσδήποτε διαπραγματεύσεις στον τομέα αυτό.

Όσον αφορά την απλούστευση των συνοριακών ελέγχων για τα άτομα, οι χώρες της ΕΖΕΣ θα επιθυμούσαν να συμπεριληφθεί το ζήτημα αυτό στις διαπραγματεύσεις. Δεδομένου ότι το ζήτημα αυτό συζητείται επί του παρόντος σε αρκετές υπηρεσίες της Κοινότητας, στις οποίες δεν συμμετέχει πάντοτε η Επιτροπή, θα πρέπει να εξεταστεί σε μεταγενέστερο στάδιο, σε ποιο βαθμό μπορούν να προχωρήσουν οι σχετικές διαπραγματεύσεις. Εντούτοις οι ρυθμίσεις στον τομέα αυτό θα μπορούσαν ενδεχομένως να συντελέσουν στην επίλυση του προβλήματος που αντιμετωπίζει η Κοινότητα από την συμμετοχή της Δανίας στην συμφωνία των σκανδιναβικών χωρών για την διευκόλυνση της διέλευσης των συνόρων.

Ο τομέας των υπηρεσιών θα αποτελέσει ένα νέο πεδίο συνεργασίας με βάση την αμοιβαία αναγνώριση των εθνικών κανόνων και την εναρμόνιση. Η ελευθερία παροχής υπηρεσιών και εγκατάστασης θα ισχύει τόσο για τις εταιρείες όσο και για τα ελεύθερα επαγγέλματα. Όπως και στην Κοινότητα θα πρέπει να θεσπιστούν συγκεκριμένοι κανόνες για τις μεταφορές και τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Επιπλέον η απελευθέρωση των υπηρεσιών μεταφοράς σημαίνει επίσης ότι θα πρέπει πρώτα να επιλυθεί το πρόβλημα της διαμετακόμισης σε ορισμένες χώρες της ΕΖΕΣ. Σε άλλους τομείς όπως οι τηλεπικοινωνίες η ελευθερία παροχής υπηρεσιών θα εξαρτηθεί από την προσαρμογή των κρατικών μονοπωλίων στον ΕΟΧ.

3) Κίνηση κεφαλαίων.

Η κίνηση κεφαλαίων, καθώς και οι τομείς των τραπεζών, των ασφαλειών, των μετοχών και γενικότερα των χρεωγράφων, των τηλεπικοινωνιών, των υπηρεσιών πληροφοριών και των μεταφορών απελευθερώνονται. Όμως θα υπάρχουν περιορισμοί στις άμεσες επενδύσεις και στις αγορές ακινήτων στις χώρες της ΕΖΕΣ.

4) Πολιτική ανταγωνισμού.

Οι χώρες της ΕΖΕΣ θα ενσωματώσουν στο δίκαιο και στην πρακτική τους σχετικούς κανόνες της ΕΟΚ. Οι χώρες της ΕΖΕΣ θα υιοθετήσουν τους κοινοτικούς κανόνες στο εταιρικό δίκαιο και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Οι κανόνες της Κοινότητας στηρίζονται στην αρχή της απαγόρευσης της μη ανταγωνιστικής συμπεριφοράς. Η αρχή αυτή θα πρέπει να εφαρμόζεται για ιδιωτικές και δημόσιες

επιχειρήσεις, μονοπώλια και κρατικές ενισχύσεις. Βεβαίως παραμένει ένα βασικό στοιχείο ανοιχτό, η θεσμική συμμετοχή των χωρών της ΕΖΕΣ στην διαδικασία διαμόρφωσης της πολιτικής για τον ΕΟΚ. Οι χώρες της ΕΖΕΣ επιθυμούν συμμετοχή στην διαδικασία λήψης αποφάσεων πράγμα που απορρίπτει η Κοινότητα, αλλά αναμφίβολα θα βρεθεί κάποια φόρμουλα.

5) Εμπόριο γεωργικών προϊόντων.

Οι χώρες της ΕΖΕΣ δεν μετέχουν στην Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) και θα μπορούν να διατηρήσουν την εθνική πολιτική τους στον αγροτικό τομέα. Θα υπάρχει όμως βαθμιαία φιλελευθεροποίηση του εμπορίου γεωργικών προϊόντων, ενώ θα γίνονται περιοδικές αναθεωρήσεις κάθε δύο χρόνια από το 1993 για την αναζήτηση τρόπων μείωσης των εμπορικών εμποδίων. Θα πρέπει όμως να βελτιωθεί η αμοιβαία πρόσβαση στην αγορά με την διεξαγωγή διαπραγματεύσεων για δέσμες γεωργικών μέτρων συνολικότερου χαρακτήρα, ενώ η απλούστευση των συστημάτων επιστροφών-εισφορών θα πρέπει να συντελέσει στην εξοικονόμηση πόρων του προϋπολογισμού.

6) Εμπόριο στον τομέα της αλιείας.

Η Νορβηγία και η Ισλανδία θα έχουν ελεύθερη πρόσβαση στην κοινοτική αγορά από το 1993 για διάφορα είδη όπως ο βακαλάος και από το 1997 για άλλα αλιευτικά είδη. Βέβαια κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων θα εξεταστεί σε ποιο βαθμό μπορεί να προωθηθεί η ελεύθερη πρόσβαση στην αλιεία. Οι χώρες της ΕΖΕΣ έχουν εκφράσει την επιθυμία να προβλεφθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των αλιευτικών προϊόντων.

Η επιτροπή έχει δηλώσει κατά τις συνομιλίες ότι το ζήτημα της ελεύθερης κυκλοφορίας συνδέεται με άλλα στοιχεία της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στους αλιευτικούς πόρους. Οι χώρες της ΕΖΕΣ υπογράμμισαν από την πλευρά τους ότι μία τέτοια πρόβλεψη θα ανέβαινε σε θεμελιώδη εθνικά συμφέροντα.

7) Διάβαση φορτηγών από τις Άλπεις.

Η ΕΟΚ συμφώνησε με την Αυστρία να περιορίσει την εκπομπή καυσαερίων των φορτηγών αυτοκινήτων κατά 60% σε περίοδο 12 ετών και με την Ελβετία, να χρησιμοποιήσει για τον κύριο όγκο των μεταφορών, το σιδηρόδρομο. Όλοι οι άλλοι κοινοτικοί κανόνες για τις μεταφορές θα ισχύουν και για τις χώρες της ΕΖΕΣ, περιλαμβανομένου του ανοίγματος των αεροπορικών μεταφορών αυξανόμενο ανταγωνισμό.

8) Θεσμικές ρυθμίσεις.

Η νέα Κοινή Αγορά θα διοικείται από ειδικό Συμβούλιο Υπουργών του ΕΟΧ που θα συνέρχεται κάθε έξι μήνες και σε καθημερινή βάση από την Επιτροπή της ΕΟΚ και των 7 χωρών της ΕΖΕΣ. Οι δύο πλευρές θα συστήσουν ανεξάρτητο δικαστήριο που θα συνδέεται με το ευρωπαϊκό δικαστήριο και θα λύνει τις διαφορές που έχουν σχέση με τη νέα Κοινή Αγορά (ΕΟΧ) και αγωγές για παράβαση της πολιτικής ανταγωνισμού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μετά απο τις διάφορες εξελικτικές φάσεις του διεθνούς εμπορίου που αναφέρονται παραπάνω, καταλήγουμε στη σημερινή του μορφή η οποία εξακολουθεί να είναι προστατευτική, με την διαφορά ότι έχει ευρύ πεδίο ελιγμού και συμβατικότητας μεταξύ των κρατών. Τα τελευταία χρόνια μέσω των οικονομικών οργανισμών γίνονται κάποιες προσπάθειες αποτίναξης πολλών προστατευτικών μέτρων που ίσχυαν παλιότερα. Ακόμα και οι πρόσφατες μειώσεις των δασμών στο διεθνές εμπόριο κατά 20%-30% αποδεικνύουν ότι οι ανεπτυγμένες χώρες έχουν επιλέξει μία μακροπρόθεσμη στρατηγική για την μεγαλύτερη διεθνοποίηση της παραγωγής, γιατί διαπίστωσαν ότι τα προστατευτικά μέτρα οδήγησαν σε μία σημαντική μείωση της αξίας του διεθνούς εμπορίου.

Η πολιτική αυτή θα συνδυάζεται με τα διαπραγματευτικά όπλα, που διαθέτει κάθε χώρα σε παγκόσμια κλίμακα. Δηλαδή οι χώρες οι οποίες είναι αυτόνομες θα μπορούν εύκολα να ασκούν προστατευτική πολιτική, όχι μόνο στις ανεπτυγμένες χώρες, αλλά απέναντι και στις ανεπτυσσόμενες χώρες που η επιβίωση πολλών απ' αυτές εξαρτάται από την εισαγωγή τροφίμων.

Τα προστατευτικά μέτρα δημιουργούν πολλές φορές διαμάχες μεταξύ των χωρών και χωρίς καμμία αμφιβολία επιρεάζουν αρνητικά την πορεία και την εξέλιξη του διεθνούς εμπορίου, αλλά παρόλα αυτά η προστατευτική πολιτική είναι αδύνατον να εξαληφθεί τελείως.

Το ελεύθερο εμπόριο αν και είναι η ιδανικότερη μορφή εμπορίου και ευνοεί οποιαδήποτε χώρα θέλει να αναπτυχθεί γρήγορα, δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην πράξη 100% γιατί συντελούν πολλοί ανασταλτικοί παράγοντες. Το διεθνές εμπόριο μπορεί να παίξει πολύ σημαντικό ρόλο σε παγκόσμια κλίμακα αρκεί να διεξαχθεί και να αναπτυχθεί μέσα σε ελεύθερες συνθήκες χωρίς περιορισμούς.

Τέλος καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το ουσιαστικά ελεύθερο εμπόριο με ελάχιστες οριακές διαρθρώσεις και αποκλίσεις είναι η καλύτερη πολιτική για την οικονομική ανάπτυξη. Τα τελευταία χρόνια αυτή η πολιτική ασκείται από τους διάφορους οικονομικούς οργανισμούς όπως είναι η ΕΟΚ και η ΕΖΕΣ που τείνουν να ενοποιηθούν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις - Ευθύμιος Δ.Πουρναράκης.
- 2) Αρχές και Πολιτική των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων - Λ.Ι.Τσιπούρης.
- 3) Οι ταξικές βάσεις της απόφασης για την ένταξη στην ΕΟΚ - Μάριος Νικολινάκος.
- 4) Διεθνές Εμπόριο - Ανδρέας Κούρκουλος.
- 5) ΕΟΚ - Πάνος Καζάκος.
- 6) Η Ελλάδα στην Ευρώπη. - Γεώργιος Λ.Κοντογεώργης.
- 7) ΕΟΚ-Ελλάδα-Μεσόγειος - Α.Κ.Γιαννίτσης.
- 8) Η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ - Δημήτριος Μπαλλής.
- 9) ΕΟΚ (Ανάλυση της Κοινοτικής Πολιτικής) - Νίκος Σ.Μούσης.
- 10) Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα - Υπουργείο Εξωτερικών (Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων).
- 11) Ελλάδα - ΕΟΚ (1959 1979) - Σπύρος Χαρίτος.
- 12) Η Ελλάδα και η ΕΟΚ (Τα δεκαπεντάχρονα της σύνδεσης και η προετοιμαζόμενη ένταξη) - Γιάννης Δόβας.
- 13) Ο διεθνής ρόλος των μικρών χωρών και η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ - Π.Κ.Ιωακειμίδης.
- 14) Είσοι στην ΕΟΚ, μάθε για την ΕΟΚ (Η γεωργική πολιτική της Κοινότητας και οι συνέπειες για την Ελλάδα) - Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- 15) Εισηγήσεις - μελέτες. Ελλάδα και ΕΟΚ - Κ.Λίβας και Α. Παπαβασιλείου.

"Προστατευτισμός - Ελεύθερο Εμπόριο"

- 16) Περιοδικό ΕΟΚ-Ελλάδα - (τεύχη 1-2-7-8)
- 17) Ευρωπαϊκά κείμενα - Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- 18) Διεθνής Οικονομική - Κωστής Βαίτσος, Αχιλλέας Μήτσος.
- 19) Εφημερίδα ΕΞΠΡΕΣ (23.10.91) - Hellenews ΕΠΕ.
- 20) Περιοδικό ΑΓΟΡΑ -(τεύχος Ιαν. Β1/89)

